

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK KİMLİKLERİNİ
GELİŞTİRMELERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

GÖZDE BACAĞOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AĞUSTOS, 2018

MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK KİMLİKLERİNİ
GELİŞTİRMELERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

GÖZDE BACAĞOĞLU

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce
“Yüksek Lisans ”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 29/08/ 2018

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Necdet AYKAÇ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ruken AKAR VURAL

Jüri Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Kevser ÖZAYDINLIK

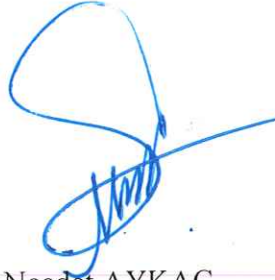
Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

AĞUSTOS, 2018

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün ~~29/07/2018~~ tarih ve ~~247/15~~ sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin (24/6 veya 38/7) maddesine göre, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Gözde BACAĞOĞLU'nun "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliklerini Geliştirmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Değerlendirilmesi" başlıklı tezini incelemiş ve aday ~~29/08/2018~~ tarihinde saat ~~13:00~~ da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ~~30~~ dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine. ~~09.08.2018~~ ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Necdet AYKAÇ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ruken AKAR VURAL

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Kevser ÖZAYDINLIK

Üye

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliklerini Geliştirmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Değerlendirilmesi” başlıklı Yüksek Lisans / Doktora tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 20

İMZA

Gözde BACAĞOĞLU

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK KİMLİKLERİNİ GELİŞTİRMELERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gözde BACAĞOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Necdet AYKAÇ

AĞUSTOS 2018, 108 sayfa

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin ve kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısının belirlenmesidir. Araştırmada hem nicel hem nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılarak karma yöntem uygulanmıştır. Araştırmanın nicel verileri için çalışma grubunu, sınıf ve okul öncesi öğretmenliği bölümünün dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan toplam 142 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel verileri için çalışma grubunu, sınıf ve okul öncesi öğretmenliği bölümünün dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan 36 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada verilerin toplanmasında öğretmen adaylarının demografik özellikleri için “Kişisel Bilgi Formu”, nicel boyutu kapsamında; Aykaç, Yıldırım, Altinkurt ve Marsh (2017) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği” kullanılmıştır. Nitel boyutu kapsamında ise odak grup görüşmesi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan etmenler; cinsiyet ve öğrenim görülen bölüme göre, anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğretmen kimliğini geliştirmede etkili olan etmenler ölçeğinde yer alan alt boyutlar arasında öğretmen adaylarının kişisel özelliklerin en yüksek etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bunun aksine yakın ve sosyal çevrenin ise en düşük düzeyde etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan etmenler sırasıyla; öğretim elemanları, okul deneyimi, teorik derslerin, kültürel ve sosyal

faaliyetler, aile ve yakın çevre, bunun yanı sıra yüksek öğrenim öncesi dönem, sosyal medya ve KPSS sınavı olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının, öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan etmenlerin, öğretmenlik kimliği algısının şekillenmesinde de etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: öğretmenlik mesleği, kimlik, öğretmen kimliği, öğretmen adayları

ABSTRACT

EVALUATION OF THE FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF PROSPECTIVE TEACHERS' TEACHER IDENTITIES

Gozde BACAKOGLU

Master Thesis, Department of Curriculum and Instruction

Supervisor: Assoc. Prof. Necdet AYKAC

August 2018, 108 pages

The purpose of this study is to determine the factors affecting the development of teacher identity in prospective teachers and the perception of teacher identity they have developed in themselves. Mixed research method was applied in this study by using both quantitative and qualitative research methods together. For the quantitative data of the study, the study group consisted of totally 142 prospective teachers, studying in the fourth grade at the departments of preschool teaching and classroom teaching. Besides 36 prospective teachers studying in the fourth grade at the aforementioned departments constituted the study group for the qualitative data of the study.

In the process of data collection, "Personal Information Form" for the demographic characteristics of prospective teachers and "Factors Affecting the Formation of Teacher Identities of Teacher Candidates Scale" developed by Aykac, Yıldırım, Altinkurt and Marsh (2017) was used in the study. On the other hand, focus group interview was used in the qualitative dimension of the study.

As a result of the study, it was identified that the factors affecting the teacher identities of prospective teacher did not differ significantly in terms of gender and department variables. In addition, it was determined that prospective teachers' personal characteristics had the highest effect among the factors affecting the development of teacher identity. However, it was found that the close and social environment had the lowest effect in the development of teacher identity.

The factors which were identified to be effective in the development of prospective teachers' teacher identity are; instructors, school experience, theoretical courses, cultural and social activities, family and close environment, pre-higher education, social media and

KPSS exams, respectively. It was determined that the factors affecting the development of prospective teachers' teacher identities had an influence on the formation of teacher identity perception.

Keywords: teaching profession, identity, teachers identity, prospective teachers

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin ve kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın alan yazına önemli bir katkı sağlayacağını umuyorum.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her anlamda bana yol gösteren ve tez çalışmamın planlanmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım saygıdeğer danışmanım sayın Doç. Dr. Necdet AYKAÇ'a ve tez yazım sürecinde yardımlarını esirgemeyen sayın Doç. Dr. Yahya ALTINKURT'a ve sayın Arş. Görevlisi Dr. Özgür ULUBEY'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimi inceleyip, katkılarını sunan değerli jüri üyeleri hocalarım sayın Doç. Dr. Ruken AKAR VURAL ve sayın Dr. Öğretim Üyesi Kevser ÖZAYDINLIK saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam boyunca araştırmama katkı sağlayan ve uygulama sürecinde yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşım Hilal BİLGİN ve tez hazırlama sürecinde yanımda olan sevgili arkadaşım Nazlı BABACAN'a teşekkür ederim.

Adlarını saymadığım ve benden yardımlarını esirgemeyen tüm saygıdeğer hocalarım ve sevgili arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili annem Sultan BACAĞOĞLU ve sevgili babam Özey BACAĞOĞLU'na; hayatımın her evresinde bana destek olan sevgili ablam Safiye BACAĞOĞLU ÇÖP'e ve sevgili eniştem Serdar ÇÖP'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gözde BACAĞOĞLU

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
EKLER DİZİNİ	xv

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problem Cümlesi	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Alt Amaçları	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Araştırmanın Sayıtları	7
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.7. Tanımlar	8

BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Öğretmenlik Mesleği	9
2.2. Kimlik	11
2.3. Öğretmen Kimliği	13
2.4. Öğretmen Kimliğine Etkileyen Etmenler	16
2.5. İlgili Araştırmalar	18
2.5.1. İlgili Yurt İçi Çalışmalar.....	18
2.5.2. İlgili Yurt Dışı Çalışmalar	21

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	25
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	26
3.2.1. Araştırmanın Nicel Verileri İçin Çalışma Grubu.....	26
3.2.2. Araştırmanın Nitel Verileri İçin Çalışma Grubu	27
3.3. Veri Toplama Araçları	28
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	29
3.3.2. Araştırmada Kullanılan Nicel Veri Toplama Araçları	29
3.3.2.1. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği	29
3.3.3. Araştırmada Kullanılan Nitel Veri Toplama Araçları	30
3.3.3.1. Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	30
3.4. Veri Toplama Süreci.....	30
3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması	30
3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması	31
3.5. Verilerin Analizi	31
3.5.1. Nicel Verilerin Analizi	31
3.5.1.1.Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeğinden Elde Edilen Verilerin Analizi.....	31
3.5.2. Nitel Verilerin Analizi	32
3.5.2.1.Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Verilerin Analizi.....	32
3.5.2.2.Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Yapılan Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları	33

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	35
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	42
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	43
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	44
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	53
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	58
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	62
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	65

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma	68
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	68
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	70
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	71
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	71
5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	73
5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	74
5.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	75
5.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması	77
5.2. Sonuç	77
5.3. Öneriler	81
KAYNAKÇA	83
EKLER	89
ÖZGEÇMİŞ	93

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Çalışma Grubunun Özellikleri	26
Tablo 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler İçin Oluşturulan Çalışma Grubu Öğretmen Adaylarına Ait Bulguları	27
Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara İlişkin Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri	35
Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Yakın ve Sosyal Çevre Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	36
Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Yükseköğretim Öncesi Okul Yaşantısı Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	37
Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Öğretmenlik Deneyimi Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	38
Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Kişisel Özellikler Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	39
Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Mesleğin Özellikleri Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	40
Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Medya Etkisi Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	41
Tablo 10. Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenlerin Cinsiyete İlişkin t-testi Sonucu	42
Tablo 11. Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenlerin Öğrenim Görülen Bölüme İlişkin t-testi Sonucu	43
Tablo 12. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliği Oluşturmalarında Etkili Olan Etmenlere İlişkin Görüşleri.....	45
Tablo 13. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Algısına İlişkin Görüşleri	53
Tablo 14. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri.....	58
Tablo 15. Öğretmen Adaylarının Profesyonel Bir Öğretmenlik Kimliği Geliştirmek İçin Öğretmen Yetiştirme Sistemine İlişkin Önerileri	62
Tablo 16. Öğretmen Adaylarının Profesyonel Kimliğe Sahip Bir Öğretmende Olması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşleri.....	65

KISALTMALAR DİZİNİ

ÖA: Öğretmen Adayı

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşturulmasını Etkileyen Öğretmen Kimliği Ölçeği	90
Ek 2. Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu	92
Ek 3. Özgeçmiş	93

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir eğitim sisteminde yer alan öğeler içinde en önemli olanlardan biri de kuşkusuz öğretmenlerdir. Eğitimde önemli yere sahip olan öğretmenlerin de iyi bir öğretmen yetiştirme programına tabi tutulması gereklidir. Bu noktada bireylerin kaliteli bir öğretmen eğitimi sürecinde aldıkları mesleki eğitim hem kişisel özelliklerine hem de mesleki özelliklerine katkı sağlamakta ve bunun sonucunda topluma faydalı öğretmenler yetiştirilebilir. Bu yüzden öğretmenlik mesleği kadar öğretmen yetiştirme sistemi de bu süreç içinde ayrı bir öneme sahip olduğu söylenebilir. İyi bir öğretmen yetiştirme sistemi içinde yetişen öğretmen adayları bu süreç sonunda nitelikli öğretmen özelliklerine sahip olabilmektedir. Bu noktada nitelikli öğretmenler, devletin eğitim politikasını uygulamaya koyan, uygulama sonuçlarıyla politikaları etkileyen, uzmanlık çalışmaları ve araştırmalardan yararlanan, aynı zamanda bu çalışmalarla iç içe olup onlara katkı sağlayan önemli bir kişidir (Varış, 1973). Bu tanıma göre öğretmenin eğitim sisteminin planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere her aşamasında önemli bir etkisi olduğu bir gerçektir. Öğretmenlerin eğitimin her kademesinde, sistemin yapılandırılmasında ve öğrencilerin geleceklerinin şekillenmesinde olumlu katkıları olduğu söylenebilir. Bu noktada bir ülkenin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki huzur ve sosyal barışın sağlanmasında, bireylerin sosyalleşmesi ve toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında öğretmenlerin önemli bir rol oynamaları beklenmektedir (Özden, 1999). Her alanda etkisi yüksek düzeyde olan öğretmenlerin kendi içindeki etki düzeyleri mesleki branşlarına göre de anlamı şekilde farklılaşmaktadır. Bu sebeple her

kademede branş öğretmenleri öğrencilerin yetiştirilmesinde farklı etki düzeylerine sahip olduğu söylenebilir. Bu noktada bu branşlar arasından biri olan temel eğitim öğretmenleri, çocukların eğitim hayatının ilk yıllarında bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal gelişimlerinin temelini oluşturduğundan büyük bir etkiye sahip oldukları söylenebilir. Temel eğitim diğer eğitim kademelerine bir hazırlık evresidir. Çocukların geleceğinin şekillenmesinde ayrı bir öneme sahiptir. Bu noktada bir ülkenin geleceği üzerinde bu derece öneme sahip olmalarından dolayı öğretmenlerin görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeleri ve bunu gerçekleştirebilmeleri için bazı yeterliliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu yeterliliklerin başında konu alanı bilgisi, pedagoji bilgisi, genel kültür bilgisinin yanı sıra, mesleğe yönelik tutum, motivasyon, öz-yeterlik, mesleki bağlılık, mesleki doyum gibi özellikler geldiği söylenebilir. Bu kavramların bir kesişimi niteliğinde olarak öğretmenlik mesleğinde karşımıza çıkan bir diğer unsur da öğretmenlik kimliğinin oluşumudur.

Kimlik, bireyin herhangi bir ortamda nasıl bir birey olarak algılandığı şeklinde tanımlanabilir (O'Connor, 2008). Birey kimlik yönünden “ Ben kimim? ” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu sorunun cevabı bireyler arasında farklılık gösterdiği gibi meslekler arasında da anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu noktada mesleki kimlik devreye girmektedir. Bireylerin mesleki kimlikleri çeşitli şekillerde olduğu gibi toplumsal tutumlar, bireysel inançlar, değer yargıları ve sergiledikleri eylem biçimleri bakımında sosyal bağlamda gelişip ve şekillendiği söylenebilir. Mesleki kimliklerin nitelikli bir şekilde biçimlenmesi toplumsal açıdan önemlidir. Bu noktada toplumda önemli bir öneme sahip olan öğretmenlerin de mesleki kimlikleri ayrı bir önem teşkil eder. Mesleki kimlik yönünden öğretmenlik kimliğini incelediğimizde, Lasky (2005) kariyer aşamaları sürecinde oluşan profesyonel kişilik yapısı ve öğretmenlerin kendilerini ve diğerlerine kendilerini nasıl tanıttıkları ile ilgili olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlik mesleği kendi içinde farklı dallara ayrıldığı gibi kimlik yapısı da her branşta farklılık göstermektedir. Bunu öğretmen eğitiminde aldıkları eğitim, ders içeriklerinin farklı olması, öğretmenlik deneyimi sürecinde öğrencilerin yaş aralıkları, öğretmenlik türüne göre toplumun bakış açısı gibi birçok etkenden kaynaklı olarak her dalda kimlik inşası ve algısının şekillenmesi değişiklik gösterebilmektedir. Her branşın kimlik yapısı farklı olsa da hepsinde öğretmen kimliği, öğretmenler tarafından sahip olması beklenen ve süreklilik gösteren bir kimlik bilincini ifade etmektedir (Zembylas, 2003). Bir başka deyişle, öğretmen kimliği her öğretmenin kendi öğretmenlik

özelliklerini nasıl algıladıkları ve ifade ettikleri ile ilgilidir.

Öğretmen kimliği aynı zamanda profesyonel kimlik olarak da adlandırılmaktadır. Profesyonel kimlik, öğretmenliğin boyutlarını anlamak ve öğretmenlerin karşılaştıkları çok çeşitli etkileri nasıl bütünleştirdiklerini ve kariyerlerindeki gerilim ve çelişkilerle nasıl başa çıktıklarını anlamak amacıyla bir çerçeve ya da bir lens olarak kullanılabilir (Beauchamp ve Thomas, 2009). Profesyonel kimlik öğretmenlerin öğretmenlik mesleği boyunca karşılaştıkları olumlu ya da olumsuz durumlara verdikleri tepkileri etkileyerek kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği algısını şekillendirmektedir. Öğretmen kimliği sınıflarda ve okullarda belirli deneyimler için zengin bir kaynak olarak işlev görerek öğretmenlikle ilgili düşünceleri, tutumları, duyguları, inançları ve değerleri içermektedir. Öğretmenlik kimliği, konuşmalar, sosyal etkileşim ve bireyin kendisini ortaya koyduğu durumlarda açığa çıkmaktadır (Zembylas, 2003). Öğretmenlik kimliğinin gelişimi dinamik bir süreçtir (Franzak, 2002). Bu süreç öğretmenlerin geçmiş yaşantıları içine alarak başlar ve özellikle öğretmenlik eğitimi alınan süreçte en etkili dönemlerini yaşar. Kimliğin, “Bir insanın sahip olduğu bir şey değil oluşturduğu bir şey” (Beijaard, Meijer ve Verloop, 2004) olarak adlandırıldığı düşünüldüğünde, öğretmen adaylarının öğretmen kimliği oluşturmalarında kritik dönemin öğretmenlik eğitimi aldıkları dönem olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliği oluşturmaları onların gelecekte öğretmen olduklarında “Nasıl bir öğretim yapacağını ve eğitim alanındaki değişikliklere karşı ne tür tutumlar takınacaklarını belirlemesi açısından önemlidir” (Beijaard, Meijer ve Vermunt, 2000). Bununla birlikte, öğretmen adaylarının gelecekte işlerine olan yatırımı ve motivasyonu çoğu zaman kendisini mesleki anlamda nasıl gördüğüyle yani kendisinde oluşturduğu profesyonel kimlikle yakın ilişkilidir (Day, Elliot ve Kington, 2005). Bu sebeple öğretmen adaylarının öğretmen kimliği oluşturmalarında ve kendilerinde öğretmen kimliği geliştirebilmelerinde kimlik oluşumunu nasıl algıladıkları ve anlamlandırdıkları büyük ölçüde önemlidir. Diğer bir taraftan da bu kimlik algısının şekillenmesinde öğretmen kimliğinin oluşumu etkileyen faktörlerde ayrı bir öneme sahiptir. Bu faktörler temel eğitim kademesinden başlayıp öğretmenlik eğitimi ile devam eden ve yaşam boyu süren kimlikle sürekli etkileşim halinde olduğundan öğretmen adaylarının mesleklerinin şekillenmesinde katkı sağlamaktadır.

Öğretmen adaylarının kimlik gelişimlerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu sebeple öğretmen adaylarının öğretmen kimliği algılama biçimleri; etkileyen faktörler

onların etkili öğretmenlik özellikleri geliştirmelerini ve gelecekte öğretmen olduklarında mesleklerine karşı nasıl bir tutum sergileyecekleri açısından oldukça önemlidir. Bu noktada, öğretmen adaylarının zihinlerinde var olan öğretmen kimliği imgesinin ve öğretmenlik kimliği algısının belirlenmesi onların gelecekteki öğretmenlik yaşantıları açısından büyük bir öneme sahiptir. Nitelikli bir şekilde kimlik algısının oluşumu öğretmen adaylarının görevlerine başladıklarında çocukların geleceğinin iyi bir şekilde şekillenmesinde katkı sağlayacak ve topluma nitelikli bireyler kazandırılması yönünde faydalı olacaktır. Öğretmen adaylarının sahip oldukları öğretmenlik kimliği algılamaları kendilerine gelecekte nasıl öğretmen olacaklarına dair önemli bir ipucu verebilecek ve onların gelecekteki öğretmenlik özelliklerinin bir yansıması biçiminde görülebilecektir.

1.1. Araştırmanın Problem Cümlesi

Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörler doğrultusunda kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısı nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu ve öğretmenlerin kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın alt amaçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Alt Amaçlar

Araştırmanın amacı ve problem durumu doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenler nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenler cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenler öğrenim görülen bölüme göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre öğretmenlik kimliğinin oluşturmalarında etkili olan ana ve alt etmenler nelerdir?
5. Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini oluşturmalarında etkili olan etmenler öğretmen algısını nasıl şekillendirmektedir?
6. Öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği doğrultusunda öğretmen yeterlilikleri ile ilgili görüşleri nelerdir?
7. Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmenlik kimliği geliştirmek için öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili önerileri nelerdir?
8. Öğretmen adaylarının profesyonel kimliğe sahip bir öğretmende olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Öğretmen adaylarının gelecekte nasıl birer öğretmen olacaklarının belirlenmesi büyük ölçüde aldıkları eğitim hayatında oluşturdukları ya da oluşturamadıkları öğretmen kimliği ile doğrudan ilişkilidir. Bunun yanında geçmiş yaşantıları, ailesel ve çevresel faktörler, sosyal-ekonomik düzey gibi birçok faktör öğretmen kimliğinin oluşumunda dolaylı yönden etkileyen diğer faktörler olduğu söylenebilir. Bu noktada öğretmenlik mesleği toplumun kalkınmasında önemli bir role sahip olduğundan kimlik gelişimi etkileyen doğrudan ve dolaylı bütün faktörler de ayrı bir öneme sahiptir. Bu faktörlerin öğretmen kimliğinin gelişimi üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisinin olması hem kendilerinin kimlik inşasını hem de topluma kazandıracakları nitelikli bireylerin kimliklerinin şekillenmesini önemli düzeyde etkili olduğunu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlik mesleğinin niteliği ve dolayısıyla da eğitimin kalitesi yanında öğretmen adaylarının öğretmen kimliği oluşturmaları ve kendi öğretmenlik kimliklerini algılama biçimleri önemli olabilir. Bununla birlikte, öğretmenlerin profesyonel kimliği üzerine yapılan araştırmalar, öğretmen eğitimcileri için, öğretmen adaylarının ihtiyaçlarını anlamak ve onları desteklemek açısından da önemlidir (Beijaard ve diğerleri, 2004). Öğretmenlerin her açıdan gereksinimlerinin karşılanması ve etkileyen

faktörlerin yararlı olması kendilerinin kimlik gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenler göz önünde bulundurulduğunda, öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliği oluşturmalarında etkili olan unsurların ve kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısının belirlenmesi oldukça önemli olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının kendi kimliklerini en iyi şekilde geliştirebilecekleri eğitim programlarının düzenlenmesi hem eğitim yetiştirme sistemine hem de eğitim programları ve öğretimine katkı sağlayacağı söylenebilir. Öğretmen yetiştirme sisteminde yer alan eğitim programlarının öğretmen kimliği doğrultusunda yapılması da kimlik oluşumuna faydası olabilir.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliği algıları adayların kendilerini tanımaları ile başladığı söylenebilir. Bu noktada kimlik gelişimi sürecinde kendilerini tanımaları var olan zaman içinde kimliğin gelişimini daha üst seviyeye taşıyacak bir merdiven görevi görmektedir. Bireyin kendini tanıması öğretmen kimliğinin bir parçasıdır. Bu parçalar bütünü de profesyonel kimliği oluşturmaktadır. Profesyonel kimlik algısı niteliği de öğretmenliğin temel değerlerini ve öğretmenliğin ne anlama geldiğini dair fikirlerin şekillenmesi için çok önemlidir. Bu noktada profesyonel öğretmen kimliğinin en iyi şekilde yapılması da kimliğin temelini ve bütünü etkileyen faktörleri neler olduğunu algılamamız için oldukça önemlidir. Diğer bir yandan bu faktörlerin adaylarının branşları yönünde etkisinin kimlik üzerinde nasıl farklılık gösterdiğini de belirlemek ayrı bir öneme sahiptir. Bu çalışmada eğitim de bireyin temelini inşa etmesine destek sağlayan temel eğitim öğretmenlerinin kimlik algısı ve algılarında etkili olan faktörleri araştırmanın önemli olduğu düşünülmüştür. Bu noktada eğitim kademelerin en alt düzeyindeki öğrencilerin her yönden gelişimlerinin temelini oluşturan temel eğitim öğretmenlerinin kimlik gelişimlerinde etkili olan faktörleri ve öğretmenlik algılarının belirlenmesinin ayrı bir öneme sahip olduğunu söylenebilir. Nitelikli bir neslin temellerini ilk olarak temel eğitim öğretmenleri tarafından yapılandırıldığını düşünürsek bu branşta eğitim alan öğretmen adaylarının kimlik gelişimlerinin araştırılması ve incelenmesinin oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Literatürde kimlik oluşumu ile ilgili yapılmış uluslararası çalışmalar bulunmasına rağmen, öğretmen kimliği oluşturması ve bunun üzerinde etkili olan etmenler ile ilgili yapılmış yalnızca birkaç tane ulusal çalışma bulunmaktadır. Bu sebeple, öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliği oluşturmalarında etkili olan etmenleri ve kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısının belirlenmesi konusunda daha geniş kapsamlı

çalışma yapma gereği duyulmuştur. Bu sebeple de bu çalışmanın alan yazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırma sürecine katılan öğretmen adayları odak grup görüşmesinde sorulan sorulara içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

2. Araştırma sürecine katılan öğretmen adayları “Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmeler Ölçeği” nesnel ve güvenilir yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi temel eğitim programının dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan toplam 142 öğretmen adayı ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın nicel verileri, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği bölümünün dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan toplam 142 öğretmen adayı ile sınırlıdır.

3. Araştırmanın nitel verileri, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği bölümünün dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan toplam 36 öğretmen adayı ile sınırlıdır.

4. Araştırmanın nicel boyutu kapsamında elde edilen veriler, öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmeler ölçeği ile sınırlıdır.

5. Araştırmanın nitel boyutu kapsamında elde edilen veriler, odak grup görüşmesinde elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Öğretmenlik mesleği: Kendine özgü bir uzmanlık gerektiren bireysel, sosyal, kültürel ve teknolojik boyutlu olan ve nitelikli bir statü sahip profesyonel bir meslektir.

Kimlik: Bireylerin kim veya ne olduğunu, kendisini nasıl tanıttığını ve algılandığını, diğer bireylerden nasıl farklılaştığını ifade eden bir kavramdır.

Öğretmen kimliği: Öğretmenlik kimliği, öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin kariyer aşamalarının öncesinde ve sonrasında oluşturdukları profesyonel kişilik yapısıdır ve öğretmenlerin kendilerini algıladıkları ve diğerlerine kendilerini nasıl tanıttıkları ile ilgilidir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde öğretmenlik mesleği, kimlik, öğretmen kimliği ve öğretmen kimliğine etkileyen etmenler konularının kuramsal çerçevesi, bu konular ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Öğretmenlik Mesleği

Eğitim sistemimizin en önemli öğelerinden birisi öğretmenlerdir. Öğretmenlerin önemi kadar kendilerinin iyi yetiştirilmesi de ayrı bir öneme sahiptir. Bu sebeple öğretmenler iyi bir öğretmen yetiştirme programında yetiştirilmelidir. Öğretmen yetiştirme sisteminin tarihsel süreci incelendiğinde nitelikli öğretmenlerin en iyi şekilde yetiştirilmesi için durmadan yapılandırma çalışmaları yapıldığı ve kaliteli bir öğretmen eğitimi verilmesi yönünde de çalışmaların günümüzde devam ettiği söylenebilir. Öğretmen eğitiminde son yıllarda da hem politik açıdan hem de uygulama yönünden önemli değişiklikler yaşamaktadır. Bu değişiklikler öğretmen yetiştirme programı süresinde öğretmen adaylarının niteliğini önemli ölçüde etkilediği söylenebilir. Öğretmenlik eğitimi sürecinin sonunda bireyler niteliklerini etkileyecek önemli özellikler kazanırlar. Bunlar, mesleki özellikler ve kişisel özelliklerdir. Mesleki özellikler; genel kültür, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisidir. Kişisel özellikler ise kişinin mesleğe yatkınlığı, öğretmenliğin gerektirdiği örnek olma, model olma niteliklerini içerir (Kavcar, 2002). Genel olarak bu niteliklere sahip öğretmen adayları eğitim programlarını en iyi şekilde uygular ve öğrencilerin geleceğini olumlu yönde şekillendirebilirler. Öğretmenlik mesleği her alanda ideal bir profesyonellik gerektirir. Bundan dolayı da öğretmenlik mesleği kişisel ve sosyal açıdan karmaşık bir donanım

gerektirmektedir (Yaşar, Bilaloğlu ve Karabay, 2013).

Demir (2012) öğretmenlik mesleğini bireysel, sosyal, kültürel ve teknolojik boyutlu profesyonel statüde bir eğitim mesleği olduğunu ifade etmiştir. Bu noktada öğretmenlik günümüzde kendine özgü profesyonel bir meslektir, bir uzmanlık mesleği haline de gelmektedir (Uçan, 2006; Akt: Saratlı, 2007). Bundan dolayı öğretmenlik mesleği kendi içinde dallara ayrılmakta ve her dalın ayrı bir uzmanlık gerektirdiği bilinmektedir. Bu dallardan birisi de temel eğitim programından eğitim almış bireylerdir. Öğretmen adaylarının bir bölümünün temel eğitim programındaki yetiştirilmesi ayrı bir öneme sahiptir. Bunun ana nedeni temel eğitim süreninin ilk yıllarında çocuğun yetişkin yaşamına hazırlanmasında temel oluşturmakta, bu dönemde kazanılan bilgi ve beceriler üst kademe öğretimde kazanılacak bilgi ve beceriler için alt yapı niteliği taşımaktadır (Gürkan, 1993). Bundan dolayı temel eğitimi veren öğretmenlerin bütün öğrenim süreci içindeki asıl öğeyi oluşturduğu söylenebilir. Bu yüzden temel eğitimi veren öğretmenlerin sürecin niteliğini ve niceliğini planlayan, uygulamayı yöneten ve ürünleri değerlendiren yönleriyle öğretmen yeterlilikleri eğitimde önemli rol oynamaktadır (Aküzüm, 2006).

Temel eğitim programında eğitim alan öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin önemli kadar kendilerinde bulunması gereken özellikler de ayrı bir öneme sahiptir. Öğretmen adaylarında olması gereken özellikler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Adams ve Garrentt, 1966; Akt: Pehlivan, 1992):

- Küçük çocuklarla çalışmaya meraklı olmalı,
- Çeşitli yöntemler geliştirmeye istekli olmalı,
- Duyuşsal gereksinimleri karşılamaya istekli olmalı,
- Dikkatli olmalı.

Kendilerindeki bu özellikleri keşfeden öğretmen adayları zaman içinde toplumu daha üst seviyelere taşıyabilir. Zira öğretmenler toplumun en önemli parçalarından biri ve toplumun temellerinin, toplumdaki kurum ve kavramların oluşmasında birincil etkidir. Toplumun oluşum sürecinde merdiven görevi gören öğretmenler aynı zamanda çocukların niteliğinden de sorumludur. Bu sebeple çocukların bilişsel, bedensel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerinde yer alan öğretmen adaylarının görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için öğretmen eğitiminin nitelikli olması gerekmektedir. İyi eğitimin ışığında toplumda nitelikli eğitimin sağlanmasında öğretmenlere büyük

görev düşmektedir. Bu önemli görevi üstlenen öğretmenlerin mesleki bakış açıları ve mesleki olarak kendilerini tanımları oldukça önemlidir. Mesleki algılarının öğretmen eğitimiyle temelleri atılmaktadır. Bu noktada öğretmen eğitiminin öğretmen adaylarının hem nitelikleri yönünden hem de kendilerinin nasıl bir kimliğe sahip olduklarını algılamalarında kritik bir süreci oluşturduğu söylenebilir.

2.2.Kimlik

Kimlik bireyin kendi özelliklerini, toplumdaki yerini ve değer yargılarını dengeli bir şekilde benimseyerek kendini tanımasıdır. Bir başka deyişle bireyin her açıdan kendini nasıl algıladığı ile ilgilidir. Bu noktada kimlik bireyin kendine “Ben kimim?” sorusunu sorup verdiği yanıtlar ışığında sosyal, duyuşsal ve bilişsel yönden diğer bireyden farklı olduğunu algılamalarına olanak sağlar. Kimlik, bireyin kim olduğuna ve sahip olduğu niteliklere göre başkalarından nasıl farklılaştığına atıfta bulunan basit ve sabit bir kavramdır (Yeşilbursa, 2012). Kimliğin kelime anlamı incelediğinde ise Oxford sözlüğünde “kim” ya da bir şeyin ne olduğu olgusu olarak tanımlanmıştır (Kanter, 2015). Bu tanımlar ışığında kimliğin doğrudan erişilemeyen veya gözlenemeyen, zor, soyut ve aşırı derecede kendine özgü bir kavram olduğu söylenebilir.

Kimlik, bireylerin yaptıkları işleri ve eylemlerini gerçekleştirirken hayatlarının her alanında daha farklı ve başkalarından üstün kıldığı özellikler olarak ifade edilir (Ulutin, 2010; Akt: Özcan ve Şener, 2013). Her bireyin kimliğinde var olan özellikler ya diğer bireylerden onu düşük seviyeye çeker ya da daha yüksek bir mertebeye ulaştırır. Bu nokta da bunu sağlayan ise kimlik gelişimi sürecindeki nesnel ve özel faktörlerin etkileşimidir. Kimlik gelişimi, “biyografi, deneyimler, bağlam, kültür ve bireylerin aktivitesi” gibi bir dizi faktörlerden etkilenen sürekli bir süreçtir (Larson, 2006; Akt: Yeşilbursa, 2012). Diğer bir yandan kimlik, sosyal, kültürel ve politik bağlamla iç içe olduğu için içeriğe özgü ve içeriğe duyarlıdır. Kimlik hayatımızın her aşamasına entegre olmuş durumdadır. Diğer bir yandan kimlik ile ilgili araştırmalarda, söylem, uygulama ve etkinliğin kimlik gelişiminde çok önemli bir rol oynadığını ifade etmişlerdir (Ree, 2004; Milk, 2009). Genel olarak kimlik oluşumu yaşam boyu devam eden, her yapının içinde olan ve her şeyden etkilenen dengeli bir şekilde sürekli yapılanan bir süreç olduğu söylenebilir.

Her bireyin kendi kişiliğini ve kimliğini kendisi tanıttığı ve çevresine aktardığı bir kimlik vardır. Bireyler tarafından tanıtılan kimlik, bireyin kim olduğu, kendisi için neyin önemli olduğu ve eylemlerini nasıl gerçekleştirdiği ile ilgili belirli normlar ve görüşler için bir kaynak sağlar (Scott vd., 1998; Akt: Özan ve Şener, 2013) Bu kaynak vesilesiyle de bireyler kendilerinin tanıtmış oldukları kimliğe göre davranırlar. Bu bakımından diğer insanlardan ayrılırlar ve bireyler kendi kimlikleri ile değerlendirir (Gülsünler, 2007). Bu noktada kimlik algısı ben ve başkaları arasındaki ayrımı ortaya koyduğu söylenebilir. Birey kendinin farkına vardıkça kimliğinin ayrımını daha iyi algılar. Bu da hem kendi gözünde hem de diğerlerinin gözünde nasıl kimlik yapısına sahip olduğunu anlamasına yardımcı olur.

Kimlik, bir insanın sahip olduğu bir şey değil oluşturduğu bir şeydir (Bejjaard vb. 2004). Bundan dolayı birey tarafında kimlik sürekli yapılandırılır. Bu yüzden sürekli değişim, gerilim ve arınma durumunda olan kimlik bireylerin kendi farkındalıklarını algılamaları için bir fırsattır. Bireylerin farkındalığının yüksek ve dinamik olması kendi kimlik özelliklerini keşfetmede kaynaklık eder (Yaşar, Karabay ve Bilaloğlu, 2013). Bu noktada kimlik sabit değil sürekli olarak dönüşen evrimsel bir süreçtir. Aynı zamanda kimlik çok boyutlu ve çok yönlüdür. Bunu sağlayan anılarımız, değer yargılarımız, inançlarımız, yaşadıklarımız ve cinsiyet, etnik, yaş, statü vb. toplumsal konumumuzla, mesleki durumumuz ve başkalarının bizi algılayışdır (Budak, 2000; Akt: Özdemir, 2010). Bu faktörlerin birbiriyle etkileşimi kimlik oluşumuna katkı sağlar. Bundan dolayı öğretmen adaylarının kimlik oluşum sürecinin algılanması da kimliğimizin nasıl inşa edileceğini gösteren bir durumdur (Karpat, 1995; Akt: Özdemir, 2010). Kimlik çeşitli şekillerde inşa edilir. Bu yüzden kimlik kişisel aynı zamanda tarihsel ve toplumsal olarak inşa edilmiş sosyal bir bağlamdır (Newberry, 2014). Bu sebeple kimlik bir kişinin çeşitli şekillerde olduğu gibi inançları, varsayımları, değerleri ve eylemleri biçiminde ifade edilebilir (Bukor, 2015). Hayatımızın her alanında çeşitli kimliklere sahip olduğumuz söylenebilir. Bu kimliklerden birisi de mesleki kimliktir. Her mesleğin kendine ait bir kimlik yapısı vardır. Bireyler sahip oldukları mesleklere göre bir kimlik inşa ederler. Toplumun kalkınması ve gelişmesinde önemli bir görevi olan öğretmenlik mesleğinin kimlik yapısı ve inşası ayrı bir önem teşkil eder.

2.3. Öğretmen Kimliği

Öğretmen kimliğini inançları, hedefleri ve standartları içeren kapsayıcı bir yapıdır. Aynı zamanda öğretmenlerin kendilerini öğretmen olarak algılayış biçimleri ve kendilerini öğrencilerine gösterme biçimleridir. Diğer bir yandan öğretmen kimliği bireyin öğretmen özelliklerini, öğrencilerin gözünden öğretmen algısını, toplumdaki öğretmen statüsünü ve değer yargılarını dengeli bir şekilde içselleştirerek kendini tanımasıdır. Her açıdan öğretmen olarak kendisini nasıl algıladığı ile ilgilidir. Bu noktada öğretmen kimliği bireye “Öğretmen olarak kendinin, öğrencilerin ve toplumun gözünde ben kimim?” sorusunu sorup verdiği yanıtlar ışığında sosyal, duyuşsal ve bilişsel yönden öğretmenlik mesleğini algılamalarına olanak sağlar. Öğretmen kimliği, bireyin kim olduğuna ve sahip olduğu niteliklere göre diğer bireylerden öğretmen olarak nasıl farklılaştığına belirleyen karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. Bundan dolayı öğretmen kimliği üç boyutta ele alınabilir. Birinci olarak kişisel boyutu yani okul dışındaki yaşamı ve kimlik üzerindeki etkileri, ikinci profesyonel boyutu bu da iyi bir öğretmenin ne olduğuna dair anlamalarını sağlayan öğretmen eğitim programı, sosyal ve toplumsal açıdan beklentileri, üçüncü ise durumsal boyutu yani kimliği etkileyen diğer yapılardır (Mayerly ve Benavides, 2013). Bu boyutların bileşeni ise profesyonel bir kimliğin ortaya çıkmasını sağlar. Profesyonel kimlik öğretmen olarak kendilerini nasıl gördükleri, yorumlamaları ile ilgili olduğundan bu boyutlar sürekli etkileşim halindedir. Bu noktada öğretmen kimliği algısı bu boyutlarla örtüşmektedir.

Her bireyin kendi ortamında aldığı eğitim ve kültüre bağlı olarak doğal oluşan bir kimlik vardır. Bu sebeple öğretmen adayları hem çoğu bireylere bilgileri nasıl öğreteceklerini öğrenmek istedikleri hem de kimlik gelişimleri için eğitim programına girerler. Bu süreçte çocukların nasıl öğrendikleri, çeşitli öğretim türlerini planlama ve yürütme stratejileri, davranışları yönetme teknikleri hakkında bilgi sahibi olurlar (Marsh, 2002). Bu süreçte öğretmen adayları öğretmen kimliklerini yapılandırmaya ve algılamaya başlarlar.

Kimlik, öğretmen eğitimi alanında özellikle önemlidir. Çünkü öğretmen eğitimini ve gelişimini incelemek için bilgi, anlayış ya da diğer bilişsel yapılara odaklanılmasını gerektirir. Öğretmen adayları bu sayede duygularını ve fiziki yönlerini nasıl öğreteceklerini, nasıl ilişkilendireceklerini ve uzlaşma sağlayacaklarını anlamalarını sağlar (Marsh, 2002). Bu noktada öğretmenlerin nasıl bir öğretim yapacağını ve eğitim

alanındaki değişikliklere karşı ne tür tutumlar takınacaklarını belirlenmesi öğretmen kimlik yönünde ayrı bir öneme sahiptir (Yaşar, Karabay ve Bilaloğlu, 2013).

Öğretmen eğitim süreci bir dizi bilgi alanının bir araya gelmesi ile oluşur. Bunlar; günlük mesleki ve kişisel deneyim, önceki okul deneyimi, mesleki eğitimde kullanılan eğitim programları ve ders kitapları, farklı kültürel ve sosyal alanları içerir. Tüm bu bilgi türleri öğretmenlerin mesleki alanları boyunca sürekli olarak inşa edilmiş profesyonel bir kimliği yapılandığı için ortak bir noktada kesişirler (Dominguez ve diğerleri, 2014). Kimlik, yaşamlarındaki diğer geçişlerden etkilenir ancak en fazla etkiye sahip olan öğretmen eğitimidir. Öğretmen kimliği mesleğin seçildiği andan itibaren mesleğin gelişiminin gerçekleştiği eğitim süresinde ve sonrasında yaşam boyu devam eden bir yapının sürekli inşası ile gelişir. Öğretmen eğitimi, kimliklerin şekillenmesini içeren bir yapı olduğu gerçektir. Öğretmen adaylarının öğretmen olma yolunda şekillenen kimlikleri öğretmen eğitimi ile başladığı söylenebilir. Bununla birlikte yaşam boyu öğrenme sürecinde olduğumuz için kimlik toplumsal ilişkiler ve süreçlerle şekillenmeye sürekli olarak devam eder. Öğretmen kimliği sabit olan veya uygulanamayan bir şey değildir. Tecrübeden oluşan dinamik bir yapıdır. Öğretmen olmak ya da öğretmen gibi hissetmek öğretmen kimliğinin gelişimi için bitmiş bir ürün ya da bir sonuç değil devam eden bir sürecin bir parçasıdır (Yaşar, Karabay ve Bilaloğlu, 2013). Bu da kimliği karmaşık bir yapı haline getirir. Bunu anlamak da kimliğin nasıl değiştiğini ve yeniden şekillendiğini algılamakla ilgilidir. Öğretmen kimliğini doğru algılamak ise zamanla toplumu eğitim seviyesi bakımından daha üst seviyelere taşır.

Öğretmen kimliğinin inşası ve yeniden yapılandırılması, sürekli olarak kendilerini tanıması değil, aynı zamanda öğretmenlerin mesleği nasıl algılandıklarına da dayanmaktadır. Bununla birlikte öğretmenlerin kendileri hakkında bildikleri, öğretmenlik mesleğinin özellikleri ve nitelikleri hakkındaki algıları ve rolleri bakımından inançları, öğretmen kimliği oluştururken birbiriyle ilişkilidir.

Öğretmen kimliği çok boyutlu ve çok yönlüdür. Bunu kimliğin gelişimini etkileyen birçok faktörün kimlik ile etkileşiminden gerçekleşir. Öğretmen kimliğinin oluşmasında ve gelişmesinde kişisel, sosyal ve bilişsel değişkenler büyük rol oynamaktadır (Ulubey, Yıldırım ve Alparlan; 2018). Bu noktada kimliğin kişisel, sosyal ve bilişsel yapılardan etkilendiği bir gerçektir. Öğretmen adaylarının kimlik gelişimi sürecinde düşünceleri süreç içinde yaşanan farklı olayların etkisiyle farklılaşsa da hepsinin birleştiği ortak

nokta nitelikli kimlik gelişimini sağlamaktır.

Öğretmen kimliği gelişimi ve değişimi kişisel deneyim arasındaki ilişki ve öğretim ortamı, öğrenciler ve müfredat ve okul kültürüyle bağlantılı mesleki bilgi ile şekillenir (Agbenyega ve Deku 2011). Böylece öğretmen kimliği inşası güçlenmiş olur. Aynı zamanda öğretmenin işine olan yatırımı ve motivasyonu çoğu zaman kendisinin mesleki anlamda nasıl görüldüğü yani kendisinde oluşturduğu profesyonel kimlikle yakından ilişkilidir (Yaşar, Karabay ve Bilaloğlu, 2013). Öğretmenlerin profesyonel kimliği mesleki gelişimleri için çok önemlidir. Profesyonel kimlik, statik bir süreç değil, dinamik bir süreçtir. “Şuan kim olduğum?” sorusunun cevabı ile birlikte “Ne olmak istiyorum?” sorusuna cevaptır (Wang, 2014). Profesyonel kimlik gelişimi, belirli mesleki faaliyetlere katılım yoluyla gerçekleşse de ancak her türlü katılım kimlik açısından eşit fırsatlar yaratmaz (Seban, 2015). Profesyonel öğretmen kimliği hem olumlu hem de olumsuz deneyimlerin etkileşimi ile şekillendiği de söylenebilir.

Öğretmen adayları mesleki yönden kimlik oluştururken kimliklerini sürekli yapılandırıldığını anlamaları kendi kimlik gelişimleri açısından önemlidir. Bu noktada sürekli öğrenen ve öğrendiklerini yapılandıran aynı zamanda bu sürede kendi kendini yöneten öğretmen adaylarının kimlikleri açısından profesyonel bir anlayışını benimsemiş olurlar. Öğretmen adaylarının profesyonel bir kimliğin nasıl geliştireceklerini anlamaları öğretimin zorluklarına daha iyi hazırlanmalarına yardımcı olacaktır. Bu açıdan iyi algılanan profesyonel kimlik öğretmen olma deneyiminin temel yönünü oluşturur. Bu sebeple öğretmen adaylarının sahip oldukları profesyonel kimlik mesleki yaşamları süresinde kariyerleri ile ilgili kararlar vermede önemli bir yere sahiptir. Bu nokta da Berjaard vd. (2004) mesleki kimliğin dört özelliği olduğunu belirlemişlerdir. Bunlar sırasıyla; mesleki kimliğin sürekli bir yorumlama ve yeniden yapılandırma süreci olduğu, ikinci olarak hem kişiyi hem de bağlamları ifade ettiği, diğer bir yanda öğretmenlerin mesleki kimliği alt kimliklerden oluştuğu ve son olarak mesleki kimlik oluşumu sürecinde öğretmenlerin aktif olması gibi özellikler mesleği kimliğin temel yapısını arasında yer alan öğelerdendir. Mesleki kimlikte bütün özelliklerin orantılı olarak örtüşmesiyle tüm öğretmenlerin sahip oldukları kişilikleri değil, aynı zamanda toplumun onları nasıl algıladığına da bağlı birden fazla kimliğin oluşturduğu bir gerçektir (Gee, 2000). Bununla birlikte öğretmenler adayları mesleki kimliğinin inşası aşamasında birçok etmenden etkilenir. Bu etmenler öğretmen adaylarının geleceklerini mesleki yönden şekillenmesi açısından katkı sağlar. Aynı

zamanda öğretmen kimliklerini benimsemeleri içinde bir merdiven görevi görür.

2.4. Öğretmen Kimliğini Etkileyen Etmenler

Öğretmen kimliğinin gelişimi etkileyen birçok etmen vardır. Öğretmen adayları nitelikli bir öğretmen olabilmek için bu faktörlerin etkileşimi ile profesyonel bir kimlik inşa eder. Kimliğin nitelikli olarak şekillenmesi için profesyonelleşme sürecinde birtakım unsurlar vardır. Öğretmenlerin profesyonel kimliğinin gelişimini etkileyen unsurlar ise genel olarak lisans öncesi deneyimler, öğretmen eğitimi süreci ve öğretmen olarak çalışmaya başladıktan sonraki mesleki tecrübeler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Yaşar, Karabay ve Bilaloğlu, 2013). Öğretmen kimliği temel eğitim düzeyinden başlayıp yaşam boyu devam eden pek çok faktörün kimliğe entegre olması ile yapılandırılmaktadır. Diğer bir yandan öğretmen kimliğinin gelişiminde etkili olan faktörler arasında önceki kişisel ve mesleki deneyimleri, öğretmenlerin geçmiş deneyimleri, öğretmen olarak öğretmenlerle deneyimleri, öğretmen eğitim programları, saha çalışmasındaki uygulama ve deneyim, ilk yıl boyunca sosyalleşme yer almaktadır (Seban, 2015). Kimlik gelişimi öğretmen adaylarının eğitim programını bitirmesiyle sonlanmamaktadır. Aksine mesleği icra etmeye başlamasıyla devam eder ve mesleki tecrübeleri ile hayatları boyunca kimliğin yapılandırılması çeşitli faktörlerden etkilenecek şekilde şekillenir. Bu noktada öğretmen kimliğinin gelişimini etkileyen faktörler meslek seçimi, eğitim süreci, okul deneyimleri ve bireyin günlük işleri kimliğin oluşumunda hem somut hem de soyut düzeyde mevcuttur.

Profesyonel kimliğin inşası hem nesnel hem de öznel faktörlere dayanmaktadır. Nesnel faktörler arasında eğitim sistemin yapısı, mesleki uygulamalar, sosyal ve ekonomik konular yer almaktadır. Öznel faktörler arasında ise bireyin yaşam öyküsü ve eğitimsel yörüngelerini içerir (Dominguez vd., 2014). Nesnel ve öznel faktörlerin etkileşimi ile kimlik sürekli olarak yapılandırılır. Bundan dolayı öğretmen kimliği gelişimini etkileyen faktörlerin hepsi hem çok çeşitli hem de çok yönlüdür. Öğretmen kimliğini etkileyen faktörleri ilk olarak lisans öncesi dönem ile başladığı alan yazısında yer almaktadır. Bundan dolayı (Lomote ve Engels, 2010) erken çocukluk deneyimleri, aile ve yaşamlarındaki önemli bireyler, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının profesyonel kimlik gelişimlerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğretmen kimliği öğretmen eğitimi

sürecinin öncesinde etkileyen birçok faktör olduğu söylenebilir. Bunun da bireylerin meslek seçimlerinin şekillenmesinde katkı sağladığı bir gerçektir. Başka bir deyişle öğretmen adayları öğretmen eğitimi programına başlamadan önce öğretmen adaylarının uzun yıllar öğrenci olarak ilköğretim ve ortaöğretimdeki deneyimleri de onların öğretmen kimliği geliştirmelerinde en önemli faktörlerden biridir (Ballantyne, Kerchner ve Aróstegui; 2012). Öğretmen kimliğini etkileyen her bir faktör kimlik gelişiminde ayrı bir öneme sahiptir. Bununla birlikte kimlik, yaşadığımız çevrenin türüne, insanların kendileriyle ilgili çeşitli anlamlara ya da başkaları tarafında atfedilen anlamlara büyük ölçüde bağlıdır (Berjadd vd., 2000). Kimliğin çok boyutlu olup bütün faktörlerle bağlantılı bir biçimde şekillenip anlam kazanmaktadır. Böylece hem bireylerin kendilerini anlamlandırması hem de başkaları gözünden anlaşılacak faktörler aracılığıyla netlik kazanabilir.

Öğretmen kimliğinin gelişimi etkileyen faktörler arasında en önemli olan öğretmen eğitimidir. Öğretmen adayları bu süreçte kimliklerini algılamak için içsel bir yolculuk geçirir. Bu yolculuk sürecinde öğretmen adayları öğretmen kimliğini yapılandırmaya ve algılamaya başlarlar. Nitelikli bir öğretmen kimliğinin gelişimi ve algısı için öğretmen eğitimi süresindeki bütün faktörler aracılık eder. Genel olarak öğretmen yetiştirme programları, öğretmenlerin teorik bilgilerini ve pratik deneyimlerini eğitim aşaması boyunca kimlik gelişimi üzerinde ortak etki eden faktörlerden bazılarıdır (Seban, 2015). Öğretmen yeni inançlar geliştirdikçe yeni pedagojileri benimsedikçe kendi uygulamalarını yeni tutumlar edinmeye başladıkları gibi kendilerine de bazı roller üstlendiklerini görürler (Yeşilbursa, 2012). Bununla birlikte öğretmen eğitimin bir parçası olan okul deneyimi kimlik yapısında önemli bir role sahiptir. Bu noktada kimlik oluşumunun okul deneyimiyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Yani uygulama kimlik geliştirmeye yardımcı olurken ortaya çıkan kimlikler öğretmenlik algısını şekillendirir (Yeşilbursa, 2012). Bununla birlikte öğretmenlik uygulamasının kimlik oluşturma sürecinde önemli rol oynadığını bunda öğretmen adaylarının gerçek çalışmalarına gerçekçi bir şekilde katılacak bir alan yarattığı söylenebilir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği niteliği uygulama sürecindeki ne söyledikleriyle ve uygulamada nelere dikkat ettiğiyle anlaşılır.

Öğretmen olarak çalışmaya başladıktan sonraki mesleki tecrübeler öğretmen kimliğini etkileyen bir diğer faktördür. Bundan dolayı öğretmenlerin mesleki tecrübeleri sürecinde kişisel deneyimlerin sürekli mesleki gelişim kaynağı olarak kullanılmasının

önemi ve öz-farkındalık, kendini gözlemlene ve yansıtıcı öğretimin, mesleki gelişimin önemli köşe taşları olarak görülmektedir (Bukor, 2015). Öğrencinin eğitimi öğretmen olarak çalışmaya başladıktan sonraki mesleki tecrübeleri kimliğin inşası için en önemli deneyimdir. Birçok deneyimin ışığında öğretmen kimliği geliştirme öğretmenlerin çabasını ve mücadelecilik yapısını hem kendilerine hem de eğitim sistemine pek çok katkı sağlar. Bu süreçte hangi bileşenlerin kimlik gelişimi üzerinde etkili olduğunu anlamaları da kimliklerinin kalitesi için önemlidir. Genel olarak öğretmen kimliğini etkileyen etmenler bireylerin geçmiş yaşantılarından başlayarak hayatları boyunca devam eden dinamik bir sürecin yapılanmasına kaynaklık eden unsurların bileşeni olduğu söylenebilir.

2.5.İlgili Araştırmalar

2.5.1. İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Özdemir (2010) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen kimliği, kimliğin mesleki boyutlarıyla ele almıştır. İlköğretimde görev yapan sınıf öğretmenlerinin kimlik, bireysel kimlik durumları ile mesleki kimlik algılarını açıklamıştır. 350 sınıf öğretmeni ile Malatya’da bir alan araştırması planlanıp bir anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen kimliğini cinsiyetin, mesleki özelliklerin, çevrenin, toplumsal yapının, öğretmenlerin yabancı dil durumları, öğretmen maaşı, çalışma koşulları, öğretmenlerin yaşam tarzlarının, sendika üyesi olmalarının etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sayar (2014) tarafından yapılan çalışmada, yabancı dil öğretmenlerinin mesleki kimlik algılarını açığa çıkarmak için öğretmen olarak kendilerini nasıl ifade ettikleri ve öğrencileri tarafından nasıl ifade edildikleri arasında uyum ve uyumsuzluğu incelenmiştir. Bu çalışmanın verileri Düzce Üniversitesi’nde yabancı dil olarak İngilizce öğreten 10 kişilik öğretmen grubundan ve bu öğretmenlerin 200 öğrencisinden, yarı yapılandırılmış görüşme aracılığıyla toplanmış ve metafor analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin bazı metaforları öğrencilerin metaforlarıyla tamamen örtüşüyorken, bazı metaforik ifadeler öğretmenler ve öğrenciler arasında uyumsuzluk ortaya konulmuştur. Öğretmen mesleki kimliğinin öğretmenlerin davranış

ve hareketleri, öğrencilerle ve öğrenciler arasındaki etkileşim sayesinde şekillendiği sonuca ulaşılmıştır.

Yavuz (2010) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'deki İngilizce öğretmenlerin mesleki ve kişisel deneyimlerinin öğretmen kimliğine olan etkisi araştırılmış ve öğretmen bilgisi, mesleki gelişim, öğretmen endişesi ve morali gibi faktörlerin öğretmen kimliğine olan etkileri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmen bilgisi, mesleki gelişim, öğretmen endişesi ve morali gibi faktörlerin öğretmen kimliğine büyük bir etki yarattığı tespit edilmiştir.

Atmaca (2017) tarafından yapılan çalışmada, İngilizce öğretmen adaylarının ve hizmet içi İngilizce öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) genel ve İngilizce öğretmeni yeterliliği hakkındaki görüşlerini belirlenmeyi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adayları gibi öğretmenlerin de yeterliklerinin öğretmen kimliğine olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir. Araştırmadaki katılımcıların öğretmen yeterliklerinin öğretmenlik kimliği üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Arpacı (2015) tarafından yapılan çalışmada, eğitim fakültesindeki öğrencilerin meslek öncesi öğretmen kimlikleri ve düşünme ihtiyaçları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ayrıca, meslek öncesi öğretmen kimliği, düşünme ihtiyacı, cinsiyet, not ortalaması, ders yılı, bölüm, mezun olunan lise ve öğretmenlik deneyimi arasında ilişki olup olmadığı da incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda meslek öncesi öğretmen kimliği ve düşünme ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi Pearson Korelasyon Katsayısı ile yapılmıştır ve bu iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir korelasyon elde edilmiştir ($r = .62$, $p < .01$). Buradan hareketle, düşünme ihtiyacı düzeyi artarsa meslek öncesi öğretmen kimliği düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Taşdemir (2016) tarafından yapılan çalışmada İngiliz Dili öğretmen adaylarının, profesyonel öğretmen kimliğinin esas özelliklerine, öğretmenlik uygulaması boyunca kendi profesyonel kimlik gelişimlerine, öğretmenlik uygulaması ve yansıtıcı düşünmenin profesyonel kimliklerini anlamaya olan etkilerine ilişkin düşüncelerini incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda çalışmaya katılan İngiliz Dili öğretmen adaylarına göre profesyonel öğretmen kimliğinin öğretmenleri konu alan uzmanları, öğretici uzmanlar ve eğitimsel uzmanlar olarak kapsadığını göstermiştir. Sonuçlar aynı zamanda öğretmenlik uygulaması dersi boyunca İngiliz Dili öğretmen adayları için ipucu-temelli ve örnek-temelli kimliklerinden, kural-temelli ve şema-temelli

kimliklerine bir geçiş olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğretmenlik uygulaması dersi gerçek sınıf içi uygulamaları gözlemleriyle nitelenen profesyonel gelişim sureci olarak algılanmıştır ve yansıtıcı dūřünme katılımcıların profesyonel kimliklerini derinlemesine anlamasına yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

Ulubey, Yıldırım ve Alpaslan (2018) tarafından yapılan çalışmada pedagojik formasyon eğitimi sertifika programının ğretmen adaylarının ğretmen kimliği algısına etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda ğretmen adaylarının mesleki kimlik algılarının orta ile yüksek derece arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalama değerler, ğretmen adaylarının pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı başında daha yüksek düzeyde ğretmen kimliği algılarına sahip olduklarını tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının hizmet öncesi ğretmen kimliği leğinin ğretmen olabileceğine ilişkin öz-güven ve kendini ğretmen olarak görme alt-boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmazken, öğrencilerle çalışmayı sevme alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur.

zan ve şener (2012) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim ğretmenlerinin mesleki kimliğinin algılarına ilişkin görüşlerini belirlemek ve öğretmenlerin görüşlerinin cinsiyet, mesleki deneyim, eğitim düzeyi ve eğitim alanlarına göre değişip değişmediğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin eğitim düzeylerinin eğitimden bekledikleri kaliteyi ve dolayısıyla yüksek beklentilere bağlı olarak kendi kurumları ile ilgili daha az kimlik algılarını artırdıklarını bulunmuştur. Öğretmenlerin daha fazla mesleki deneyim sahibi oldukları, kendi kurumları için daha olumlu görüşlerin olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte erkek öğretmenlerin örgütsel kimlik algısı ile ilgili algılarının kadın öğretmenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yaşar, Bilaloğlu ve Karabay (2013) tarafından yapılan çalışmada okulöncesi ğretmen adaylarının öğretmenlik kimliği oluşturmalarında rol oynayan etkenleri ve ğretmen adaylarının bu etkenleri nasıl yorumladıkları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ğretmen adaylarının inançları okul deneyimlerini ve aldıkları eğitime bakış açılarını etkilerken aynı zamanda kendilerine yönelik algılarının oluşmasında da önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlik konusundaki inançları öğretmenlik kimliğinin oluşmasında bir rehber ve bir filtre görevi grdüğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adayları uygulamaya özellikle önem vermekte ve öğretmenlik becerisini sınıf yönetimi ile bağdaştırma eğilimi gösterdiği tespit edilmiştir.

Duru (2006) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin meslek ile ilgili kimlik oluşturmalarında etkili faktörler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda popüler kültürün, daha önceki formal eğitim deneyimlerinin, öğretmen yetiştirme programlarının ve çalışma ortamının öğretmenlerin öğretmen kimliklerini oluşturma sürecinde çok etkili faktörler olduğu tespit edilmiştir.

Yaşar, Bilaloğlu ve Karabay (2009) tarafından yapılan çalışmada okulöncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliği oluşturmalarında rol oynayan etkenler ve öğretmen adaylarının bu etkenleri nasıl yorumladıklarını belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin gelişiminde etkili olduğunu düşündükleri etkenlerin kişilik özellikleri, öğretme isteği, üniversitede alınan eğitim, çevre ve stajın olduğu belirlenmiştir.

2.5.2. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Lim (2011) tarafından yapılan çalışmada Koreli öğretmen adaylarının mesleki kimlik oluşturmalarına dair otobiyografik yansımalarının altında yatan yapısını ve boyutlarını araştırmak için bir kavram haritalama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda Kore EFL öğrenci öğretmenlerinin mesleki kimlik gelişimini oluşturan temel kavramları kariyer arayışına yönelik geçmişler, iyi bir İngilizce öğretmeni / öğretisinin kavramsallaştırılması, güven ve beklentiler anlamına geldiği belirlenmiştir. Boyutsallık analizinde ise öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerine rehberlik etmenin, öğretmen nitelikleri ve öğretim uygulamaları ile ilgili bilgi ve deneyimleri olduğu tespit edilmiştir.

Friesen ve Besley (2013) yaptıkları çalışmada Erikson'un (1964) kimlik geliştirme kuramı ve Turner, Oakes, Haslam ve McGarty'ın (1994) kendini kategorize etmesine dayanarak, gelişimci ve sosyal psikolojik açıdan bir grup birinci sınıf öğretmenlerinin öğretmen kimliğinin gelişimini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda hem kişisel kimlik gelişiminin hem de sosyal kimliğin farklı yönleri, birçok ortak değişken için kontrol edildikten sonra öğretmen kimliği ile önemli ölçüde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretim kimliği geliştirdiği süreçte öğretmen eğitim programları için birçok etkisi olduğu ve psikolojik kuramın uygulanmasının potansiyel yararının olduğu tespit edilmiştir.

Izadinia (2015) tarafından yapılan çalışmada mentorluk ilişkilerinin, yedi aday öğretmenin mesleki kimliğinde değişiklik yaratmasındaki rolünü incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda mentorluk ilişkileri olumlu ve beklentileri karşıladığında öğretmen adaylarının öğretmen olarak daha fazla güven duyduklarını ve olumlu yönde kimlik gelişimi olduğu belirlenmiştir. Diğer bir yandan olumsuz mentorluk ilişkisi yaşayan bazı katılımcılar için, öğretmen olarak güvenleri azaldığı ve öğretmen kimliği gelişimlerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Oswald ve Perold (2015) tarafından yapılan çalışmada Güney Afrikalı bir öğretmenin kimliğini politik, sosyo-ekonomik ve eğitimsel değişimin nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda bir öğretmenin kimliğinin, geçmişindeki sosyal yapıdan etkilenen, yeni koşulları kendi içinde içselleştirdiği ve yeniden sosyal ürün olarak kimliği yapılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alexandar, Wyk ve Moreeng (2014) tarafından yapılan çalışmada öğrenci- mentör öğretmenlerin kimliğe rehberlik ederken bu durumu okul temelli bir yaklaşımla nasıl kurguladıkları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmen kimliğinin inşasını güçlenmek için öğrencilerin rehber öğretmenleri tarafından yapılandırılmış bir mentorluk programına maruz kalmasının kişisel gelişim ve mesleki gelişimin iyileştirilmesi için yeterli fırsattan daha fazlasını sağladığı tespit edilmiştir.

Seban (2015) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'deki kırsal alanlarda yer alan birleştirilmiş sınıfa sahip okullardaki rehber öğretmenlerin öğretmen adaylarının kimliklerini geliştirmeleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda birleştirilmiş sınıflarda yapılan staj sürecinde öğrencilerin sürekli olarak kimlik gelişimi konusundaki düşüncelerini öğretmenlerin etkilediklerini ve gelişimlerini desteklediklerini, ayrıca bir kimliğin geliştirilmesi, şekillendirilmesi veya yeniden şekillendirilmesi için gerekli olan farkındalığın da üzerinde etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Izadinia (2014) tarafından yapılan çalışmada bir öğretmenin eğitimci kimliğinin geliştirilmesi ve bir öğretmenin eğitimci olmada merkezi bir süreci nasıl olduğu incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda yeni öğretmenlerin eğitimcilerinin yetenekleri ve mesleki kimlikleri hakkında genellikle olumsuz görüş geliştirdikleri tespit edilmiştir.

Avraamiodu (2014) tarafından yapılan çalışmada fen alanında öğretmen kimliği ve kimlik gelişimi ile fen eğitiminde nasıl kavramsallaştırıldığı incelenmiştir. Araştırmanın

sonucunda öğretmenlerin fen öğretimi kimliklerini geliştirmek için fırsatlar yaratmayı amaçlayan öğretmen eğitimi programlarının tasarımında girdi olarak kullanılabilen kimliğin önemli olduğunu bununla birlikte öğretmenlerin çalışmalarına bağlılıklarının ve mesleki normlara bağlılıklarını güvence altına almanında kimlik gelişiminde katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Bukor (2015) tarafından yapılan çalışmada kişisel ve profesyonel deneyimlerin öğretmen kimliğinin gelişimi üzerindeki etkisini incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin kişisel yaşam deneyimlerinin ve öğretme üzerindeki etkilerinin analizinde öğretmen kimliğinin gelişimi üzerindeki baskın etkilerine dair bütünsel bir anlayışa yol açabileceği tespit edilmiştir.

Wilt (2013) tarafından yapılan çalışmada otizm spektrum öğrencilerine eğitim veren öğretmenlerin kariyerindeki deneyimlerinin benzerlik ve farklılıklarının öğretmen kimliğinin oluşumunu nasıl etkilediği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda otizmliler çocuklara eğitim veren öğretmenlerin benzer deneyimlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğretmen kimliği, öğretmenlerin kariyer hayatlarındaki ve unutulmaz anlarından oluşan bir kombinasyonla oluşturulmuş ve dönüştürülmüş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ballantyne, Kerchner ve Aróstegui (2012) tarafından yapılan çalışmada hizmet öncesi müzik öğretmenlerinin (PSMT) mesleki kimlikleri hakkındaki algıları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda müzik öğretmeni eğitiminin olumlu müzik öğretmeni kimliğinin gelişiminde belirgin ve önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.

Lerseth (2013) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik deneyimleri sırasındaki öğretmen kimliği gelişimleri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik öncesi kimliklerini pek çok faktörleri etkilediği ve kimlik oluşumu sürecinde karmaşık olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının kimlik gelişimini geçmiş deneyimleri, öğretmenleri ile olan deneyimleri, kendi kimliklerinin öğrenci tarafından tanınması, alan bilgisi, öğretmenlik pedagojisini gibi pek çok faktörün olduğunu tespit etmişlerdir.

Madden ve Wiebe (2013) yaptıkları çalışmada öğretmen kimliği öğrencilerin fen müfredatlarını deneyimleme biçimlerini nasıl şekillendirdiğini incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin kimliklerinin nasıl şekillendirebileceğini incelemek için öğrencilerin not defterleri, ilköğretim öğrencilerinin fen müfredatı ve

nasıl deneyimledikleri yararlı araçlar olduğu ve her öğretmen için daha etkili mesleki gelişim planlarının yapılmasına yardımcı olmak için kullanılabileceğini tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizlerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin ve kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma desenlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Clark ve Creswell (2015) karma yöntemi, nicel ve nitel araştırma yaklaşımların birleşenlerini birleştirdikleri bir araştırma modeli olarak tanımlamışlardır. Bu araştırmada öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacıyla nicel veri toplama teknikleri ile bilgi toplanmış, ardından öğretmen kimliğini etkileyen etmenlerin nedenlerini belirlemek için nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. İki veri toplama tekniğinin bir arada kullanılması sorunların daha iyi anlaşılması ve açıklanmasına olanak sağlamaktadır (Clark ve Creswell, 2015). Bu araştırmada, nicel ve nitel araştırma desenlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem desenlerinden biri olan açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı desende, ilk olarak nicel verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi daha sonra toplanılan nitel bilgilerden çıkarılan sonuçlar doğrultusunda sonuçlar oluşturulmaktadır. Bu desenin seçilmesinin sebebi, öğretmen kimliğine etkileyen etmenleri daha iyi açıklayabilmektir. Araştırmada ilk olarak öğretmen kimliğine etkileyen etmenler belirlenmiştir. Daha sonra öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşumunu altında yatan etmenlerin derinlemesine

belirlenmesi amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, nicel ve nitel veriler birlikte yorumlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu bölümde araştırmanın nicel ve nitel veri toplama teknikleri birlikte kullanıldığı için çalışma gruplarının seçimi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, çalışma grubunda nicel ve nitel boyutu için oluşturulan çalışma gruplarına ilişkin bilgiler yer verilmiştir.

3.2.1. Araştırmanın Nicel Boyutu İçin Oluşturulan Çalışma Grupları

Araştırmanın nicel boyutu oluşturan çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği bölümünün dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan toplam 142 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna sınıf eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği dördüncü sınıf öğretmen adaylarının yer almasının temel nedeni, programların temel eğitim bölümlerinden biri olmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1. *Çalışma Grubunun Özellikleri*

<i>Değişken</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	108	76.6
	Erkek	34	23.9
Öğrenim Görülen	Sınıf Eğitimi	80	56.3
Bölüm	Okulöncesi Öğretmenliği	62	43.7
Toplam		142	100

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %76,6’ı kadın ve %23,9’u erkektir. Öğretmen adaylarının %56,3’ü sınıf eğitimi ve %43,7’si de okulöncesinde öğrenim görmektedir.

3.2.2. Araştırmanın Nitel Boyutu İçin Oluşturulan Çalışma Grupları

Araştırmanın nitel boyutu için çalışma grubunda nitel verilerin elde edilmesi için Muğla Sıtkı Koçman Üniversite sınıf eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği bölümlerinde öğrenim görmekte olan dördüncü sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarından ölçme araçları ile ilgili elde edilen verilerin, derinlemesine incelenmesi için odak grup görüşmesi yapılmıştır. Çalışma grubunda yer alan 42 öğretmen adayı altışar kişilik yedi gruba ayrılmıştır. Önce altı kişilik ilk grup ile yarı yapılandırılmış görüşme formunun denemesi yapılmış, ardından altışar kişilik altı gruba görüşme formunun asıl uygulaması gerçekleştirilmiştir. Tablo 2’de görüşme için belirlenen çalışma grubu öğretmen adaylarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. *Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler İçin Oluşturulan Çalışma Grubu Öğretmen Adaylarına Ait Bulgular*

<i>Gruplar</i>	<i>Bölüm</i>	<i>Öğretmen Adayı</i>	<i>Cinsiyet</i>
1.Grup	Sınıf Eğitimi	ÖA1	Kadın
		ÖA2	Erkek
		ÖA3	Erkek
		ÖA4	Kadın
		ÖA5	Kadın
		ÖA6	Kadın
2.Grup	Sınıf Eğitimi	ÖA7	Kadın
		ÖA8	Kadın
		ÖA9	Kadın
		ÖA10	Kadın
		ÖA11	Kadın
		ÖA12	Kadın
3.Grup	Sınıf Eğitimi	ÖA13	Kadın
		ÖA14	Kadın
		ÖA15	Kadın
		ÖA16	Kadın
		ÖA17	Erkek
		ÖA18	Kadın

4.Grup	Okulöncesi Öğretmenliği	ÖA19	Kadın
		ÖA20	Kadın
		ÖA21	Kadın
		ÖA22	Kadın
		ÖA23	Kadın
		ÖA24	Kadın
5.Grup	Okulöncesi Öğretmenliği	ÖA25	Erkek
		ÖA26	Kadın
		ÖA27	Erkek
		ÖA28	Erkek
		ÖA29	Erkek
		ÖA30	Kadın
6.Grup	Okulöncesi Öğretmenliği	ÖA31	Kadın
		ÖA32	Kadın
		ÖA33	Kadın
		ÖA34	Kadın
		ÖA35	Kadın
		ÖA36	Erkek

Tablo 2’de görüldüğü gibi, görüşmelerin yapıldığı öğretmen adayları altı gruba ayrılmıştır. Çalışma grubunda birinci, ikinci, üçüncü grup sınıf eğitimi bölümü; dördüncü, beşinci ve altıncı grup okulöncesi öğretmenliği bölümü olmak üzere toplam altı grupta 36 öğretmen adayı yer almıştır. Birinci grupta 4 kadın, 2 erkek; ikinci grupta 6 kadın; üçüncü grupta 5 kadın, 1 erkek; dördüncü grupta 6 kadın; beşinci grupta 2 kadın, 4 erkek; altıncı grupta 5 kadın, 1 erkek öğretmen adayı yer almaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri toplama araçları, öğretmen adaylarının demografik özellikleri için “Kişisel Bilgi Formu”, nicel verilerin toplanmasında “Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği”, nitel verilerin toplanmasında ise “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” formuna yer

verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda demografik özellikleri ile ilgili verileri toplamak amacıyla cinsiyet ve öğrenim görülen bölüm ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.3.2. Araştırmada Kullanılan Nicel Veri Toplama Araçları

Aşağıda araştırmanın nicel veri toplama aracı olarak kullanılan “Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeğine” ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.3.2.1. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği

Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği, Aykaç, Yıldırım, Altinkurt ve Marsh (2017) tarafından geliştirilmiştir (Ek:1). Ölçek 28 madde ve altı boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar şöyledir: Yakın Sosyal Çevresi (1-4. maddeler), Öğretmenlik Deneyimi (5-7. maddeler), Yükseköğrenim Öncesi Okul yaşantısı (8-11. maddeler), Kişisel özellikler (12-18. maddeler), Mesleğin Özellikleri (19-23. maddeler) ve Medya etkisi (24-28. maddeler). Beşli likert tipi yanıt seçeneklerine sahip olan Ölçek, 1-Hiç etkilemedi, 5-Çok etkiledi aralığında puanlanmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. AFA sonuçlarına göre altı faktörlü yapı toplam varyansın %63.50'sini açıklamaktadır. Ölçeğin faktör yükleri .50 ile .88, madde toplam korelasyonları .36- .61 arasında değişmektedir. DFA sonucu elde edilen uyum iyiliği değerleri ise şöyledir: $\chi^2/sd= 1.767$, TLI= .92, RMSEA= .052, GFI= .90 CFI= .93 RMR= .112 SRMR=. 0077. Ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için .88; alt boyutlarda ise .77-.89 aralığında değişmektedir. Bu araştırmada yeniden hesaplanan iç tutarlılık katsayıları şöyledir: "Yakın sosyal çevre" boyutu için .86, "Yüksek öğrenim öncesi eğitim yaşamı" boyutu için .86; "Öğretme deneyimi" boyutu için .85; "Kişisel özellikler" boyutu için .86;

"Mesleğin özellikleri" boyutu için .86", "Medya etkisi" boyutu için .84 ve ölçeğin tümü için .87' dir.

3.3.3. Araştırmada Kullanılan Nitel Veri Toplama Araçları

Aşağıda araştırmanın nitel veri toplama aracı olarak kullanılan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme" formuna ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmaya ilişkin nitel verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek:2) hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formunda, öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin ve kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısının belirlenmesine yönelik yedi soru yer almaktadır. Görüşme Formu, Ölçme Değerlendirme, Eğitim Programı ve Öğretim ve Türkçe Eğitimi alanında görev yapmakta olan üç uzman tarafından incelenmiştir. Form üzerinde öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış, sorular yeniden yapılandırılmıştır. Görüşme formuna ilişkin geçerlik ve güvenilirlik çalışması kapsamında, öğretmenlik uygulaması dersini alan öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Gönüllük esas alınarak belirlenen öğretmen adayları ile pilot uygulaması yapılmıştır. Yapılan pilot uygulamada odak grup görüşmesi yaklaşık 60 dakika sürmüştür. Pilot uygulama için yapılan görüşmede ele alınan sorular yeniden gözden geçirilmiş ve sorular üzerinde düzenlemeler yapıldıktan sonra asıl görüşmelerin yapılmasına karar verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Bu bölümde nicel ve nitel verilerin toplanma sürecine yer verilmiştir.

3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması

Araştırmada nicel verileri toplamak amacıyla, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar

döneminde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği Bölümlerinin 4. sınıfında öğrenim görmekte olan 142 öğretmen adayına “Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği” uygulanmıştır. Öğretmen adaylarına ölçme aracı uygulanmadan önce çalışmanın ne amaçla yapıldığı açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme aracı öğretmen adayları tarafından yaklaşık 15 dakikada doldurulmuştur. Ölçme araçlarının doldurulması esnasında öğretmen adaylarının gönüllü olmasına dikkat edilmiştir.

3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmanın nitel verilerini toplamak amacıyla, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği bölümlerinde 4. sınıfta öğrenim görmekte olan 36 öğretmen adayı ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sürecine başlamadan önce nitel veri toplama sürecine gönüllü öğretmen adayları belirlenmiştir. Ardından öğretmen adayları ile görüşmelerin tarih ve saatleri kararlaştırılmıştır. Görüşmeler 08.05.2017-10.05.2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup odak grup görüşme süreleri 79 dakika ile 114 dakika arasında değişmektedir. Görüşme süreci ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Ardından ses kayıtları, katılımcılara verilen kod adlarıyla bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu bölümde nicel ve nitel verilerin nasıl analiz edildiğine yer verilmiştir.

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Aşağıda “Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeğinden” elde edilen verilerin analiz sürecine yer verilmiştir.

3.5.1.1. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeğinden Elde Edilen Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmenler ölçeği ile toplanan veriler SPSS22 paket programı ile analiz edilmiştir. Ölçme

araçları ile toplanan nicel veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelenmiştir. Verilerin analizde “Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği” tamamının ve tüm alt boyutlarının çarpıklık (Skewness) değerlerinin +1 ile -1, basıklık (Kurtosis) değerlerinin ise +2 ile -1 arasında olduğu belirlenmiştir. Belirlenen çarpıklık ve basıklık değerleri için normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir sınır değerleridir (Seçer, 2015). Bu nedenle araştırmada verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilerek bağımsız çalışma grubu için t-testi kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmen adaylarının öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmenler belirlenmeye çalışılmış, ele alınan değişken açısından farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Aşağıda yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen verilerin analiz süreci ile araştırmanın nitel boyutuna ilişkin yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına yer verilmiştir.

3.5.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi sürecinin sonunda yapılan odak grup görüşmesinden elde edilen veriler toplanarak nitel analiz biçimlerinden biri olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan veriler önce kavramsallaştırılır, daha sonra bu kavramlar mantıklı bir biçimde düzenlenir ve bunlara göre verileri açıklayan durumlar temalaştırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmadan elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılmıştır. 90 sayfadan oluşan veri metinleri birkaç kez satır satır okunmuş ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda kodlar oluşturulmuştur. Analizler sırasında ayrıca sürekli karşılaştırma tekniği de kullanılmıştır. Sürekli karşılaştırma tekniği araştırmacının yığın halindeki verileri açık ve öz bir şekilde ortaya koymasını sağlamaktadır (Kvale, 1996). Ardından kodlar bir araya getirilerek ortak yönleri bulunmuş, böylece araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Belirlenen temalar altındaki kodlar birbirleriyle ilişkili biçimde açıklanarak yorumlanmış ve

araştırmanın amacı doğrultusunda sonuçlar ortaya konmuştur (Maykut ve Morehouse, 1994).

3.5.2.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Yapılan Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın nicel ve nitel boyutlarında kullanılan geçerlilik ve güvenilirlik kavramları kendi aralarında farklılaşmaktadır. Linkoln ve Guba'a (1985) göre nicel boyutuna ilişkin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında, "iç geçerlik", "dış geçerlik", "iç güvenilirlik" ve "dış güvenilirlik" kavramları; nitel boyutuna ilişkin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında ise, "inandırıcılık", "aktarılabirlik", "tutarlılık" ve "teyit edilebilirlik" gibi kavramlar kullanılmaktadır. Bu çalışmada nitel boyutunda inandırıcılığını artırmak için verilerin toplanmasında, "çeşitleme" stratejisi kullanılmıştır. Araştırmada, öğretmen kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenleri derinlemesine belirlemek için görüşme (nitel) ve öğretmen adaylarının öğretmen kimliğini oluşumunu etkileyen etmenleri ölçeği (nicel) kullanılarak öğretmen adaylarından veri toplanmış; elde edilen bulguların birbirini doğrulaması sağlanarak çalışmanın inandırıcılığı artırılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemleri konusunda bir uzman araştırmacı ile görüşülmüş daha sonra araştırmacı tüm süreçleri sözel olarak uzman olan araştırmacıya söylemiştir. Araştırma ile ilgili toplanan veriler, elde edilen sonuçlar uzmanla paylaşılmış daha sonra çalışmanın geçerliliği uzmanla birlikte değerlendirilmiştir. Uzman araştırmacı, araştırmacıya araştırma sürecine ilişkin sorular sormuş, ham veriyi gözden geçirmiş ve bu süreçlerin uygunluğuna ilişkin dönütlerde bulunmuştur. Diğer bir uzmana göre ise araştırma sürecine, araştırma desenine, bulguların analizine ve sonuçların yazımına ilişkin belgeler iletilmiştir. Bu belgelerin ham veriler de eklenmiştir. Uzman da kendisine iletilmiş olan belgeleri incelemiş ve araştırmacıya dönüt vermiştir. Her iki uzmandan gelen geri bildirimler doğrultusunda rapora son hali oluşturulmuştur. Daha sonra araştırmanın yöntem boyutunda kullanılan veri toplama araçları ve analiz teknikleri ayrıntılı bir biçimde ifade edilmiştir.

Bu çalışmada, bulgular sunulurken görüşme aracılığıyla elde edilen veriler hiçbir yorum yapılmadan metin halinde yazılmıştır, veri analizi sonucu oluşan temalar doğrudan alıntılarla desteklenerek, araştırmanın aktarılabirliği sağlanmıştır. Daha sonra

araştırmada çalışma grubundaki ğretmen adayları ile görüşülmüş, ğretmen kimliğinin oluşunu etkileyen etmenlerin neler olduğu belirlenmiştir. Nitel araştırmada teyit edilebilirliğin sağlanması için, veri kaynağı olan ğretmen adaylarının özellikleri ayrıntılı bir biçimde belirtilmesi, araştırma sürecinde sosyal ortamların ve süreçlerin tanımlanması, verilerin analizinden elde edilen kavramsal çerçevenin ve varsayımların betimlenmesi, veri toplama sürecinin ve analizlerinin ayrıntılı açıklamalarının yapılması önerilmektedir (Yıldırım ve şimşek, 2013). Çalışmanın “yöntem” ve “bulgular” bölümü yapılandırılırken, sözü edilen her bir ögenin ayrıntılı biçimde tanımlanmasına zen gösterilmiştir LeCompte ve Goetz (1982). Öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde, tutarlılığı sağlamak amacıyla, bir uzmana ğretmen adaylarının görüşme veri metinleri ile temalardan oluşan bir kodlama anahtarı verilmiştir. Uzmanlar, her bir veri metnine ilişkin oluşturulan temaların uygunluğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Uzmanlar temalar uygun ise o temaların karşısında bulunan kısma “+” olarak işaretlemişler uygun değil ise açıklama kısmına“-” işaretlemiş daha sonrada yanına uygun olan temayı yazmışlardır. Uzman görüşü alındıktan sonra, uzman ve araştırmacı bir araya gelerek görüş ayrılığı olan temalar konusunda tartışmış ve karara varmışlardır. Daha sonra kodlama anahtarında yer alan her bir temaya ilişkin görüş birliği ve görüş ayrılığı biçiminde işaretlemeler yapılmıştır. Bu temalarının tutarlılığı % 80 oranında görüş birliği sağlandığında dolaylı araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenler nelerdir?” problemine ilişkin analiz sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3. *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara İlişkin Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri*

	n	\bar{X}	S
Yakın ve sosyal çevre	142	2.79	.88
Yükseköğretim öncesi okul yaşantısı	142	2.87	.98
Öğretmenlik deneyimi	142	3.23	.94
Kişisel özellikler	142	3.86	.90
Mesleğin özellikleri	142	3.34	.98

Medya etkisi	142	2.85	1.13
Öğretmen kimliği toplam	142	3.24	.71

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmenler ölçeğinde yer alan “kişisel özellikler” alt boyutunun ($\bar{X}=3.86$; $S= .90$) öğretmen kimliği üzerinde en yüksek etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, “yakın ve sosyal çevre ” alt boyutunun ($\bar{X}=2.79$; $S= .88$) en düşük düzeyde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin tamamına bakıldığında, öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliği gelişimlerinde etkili olan etmenlerin kimlik üzerindeki etki düzeylerinin genel olarak ortalamanın üzerinde olduğu söylenebilir ($\bar{X}=3.24$; $S= .71$).

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Yakın ve Sosyal Çevre Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

<i>Yakın ve Sosyal Çevresi Boyutu</i>	<i>n</i>	\bar{X}	<i>S</i>
1.Ailemin beni öğretmenliğe yönlendirmesi	142	2.95	1.22
2.Yakın arkadaşlarımın beni öğretmenliğe yönlendirmesi	142	2.38	1.10
3.Akrabalarımın beni öğretmenliğe yönlendirmesi	142	2.66	1.30
4.Yakın çevremde rol model aldığım öğretmenler	142	3.19	1.26
Yakın ve sosyal çevresi toplam	142	2.79	.88

Tablo 4’de öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmenler ölçeğinin yakın ve sosyal çevre alt boyutunda yer alan maddelerden “Yakın çevremde rol model aldığım öğretmenler” maddesinin (\bar{X} =3.19; S= 1.26) en çok etkileyen faktör olduğu tespit edilmiştir. Bunu “Ailemin beni öğretmenliğe yönlendirmesi” (\bar{X} =2.95; S= 1.22) ifadesi takip etmektedir. Öğretmen adaylarını “Yakın arkadaşlarımla beni öğretmenliğe yönlendirmesi” maddesinin (\bar{X} =2.66; S= 1.30) çok az etkilediği belirlenmiştir. Öğretmen kimliğinin oluşumunu en az etkileyen ölçek maddesinin ise “Akrabalarımın beni öğretmenliğe yönlendirmesi” (\bar{X} =2.38; S= 1.10) olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Yükseköğretim Öncesi Okul Yaşantısı Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Yükseköğretim Öncesi Okul Yaşantısı Boyutu	n	\bar{X}	S
1.İlkokul öğretmenime duyduğum hayranlık	142	2.88	1.31
2.Ortaokul sürecinde hayranlık duyduğum öğretmenim	142	2.85	1.20
3.Lise eğitimim sürecinde hayranlık duyduğum öğretmenler	142	2.89	1.24
Yükseköğretim öncesi okul yaşantısı toplam	142	2.87	.98

Tablo 5’de yükseköğretim öncesi okul yaşantısı boyutunda yer alan “Lise eğitimim sürecinde hayranlık duyduğum öğretmenlerim” ifadesinin (\bar{X} =2,89; S= 1.24) öğretmen adayları üzerinde yüksek bir etki düzeyine sahip olduğunu görülmüştür. Bunu “Ortaokul sürecinde hayranlık duyduğum öğretmenim” ifadesi (\bar{X} =2.88; S= 1.31) ve “İlkokul öğretmenime duyduğum hayranlık” (\bar{X} =2,85; S= 1.20) faktörleri takip etmektedir. Genel olarak yükseköğretim öncesi okul yaşantısı boyutunda yer alan etmenlerin etki

düzeylemelerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Öğretmenlik Deneyimi Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğretmenlik Deneyimi Boyutu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>S</i>
1. Öğretmenlik uygulaması için gittiğim okuldaki öğretmenlerin birbiri ile olan dayanışması	142	2.81	1.31
2. Uygulama yaptığım okuldaki öğrencilerle etkileşimim	142	3.50	1.27
3. Uygulama yaptığım okuldaki yönetici davranışları	142	3.02	1.28
4. Uygulama yaptığım okuldaki başarılı uygulama deneyimlerim	142	3.59	1.10
Öğretmenlik deneyimi toplam	142	3.23	.94

Tablo 6’de görüldüğü gibi öğretmenlik deneyimi boyutunda “Uygulama yaptığım okuldaki başarılı uygulama deneyimlerim” (\bar{X} = 3.59; *S*= 1.10) faktörünün en çok etkileyen etmen olduğu ve bu maddenin oranında yüksek bir etki düzeyi olduğu saptanmıştır. Bunu “Uygulama yaptığım okuldaki öğrencilerle etkileşimim” (\bar{X} = 3.50; *S*= 1.27) faktörü ve “Uygulama yaptığım okuldaki yönetici davranışları” (\bar{X} = 3.02; *S*= 1.28) etmeni takip etmektedir. Bunun yanı sıra “öğretmenlik uygulaması için gittiğim okuldaki öğretmenlerin birbiri ile olan dayanışması” (\bar{X} = 2.81; *S*= 1.31) maddesinin diğer maddelere oranla daha az bir etkilediği tespit edilmiştir. Bu maddelerden öğretmen kimliği oluşumunda ilk iki maddenin etki oranlarının yakın değerler aldığı görülmüştür.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Kişisel Özellikler Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kişisel Özellikler Boyutu	n	\bar{X}	S
1.Çocukları çok seviyor olmam	142	3.96	1.11
2. Kişilik özelliklerime uygun bir meslek olduğuna inanmam	142	3.88	1.10
3. Birilerine bir şey öğretmekten duyduğum haz	142	3.95	1.11
4. Herkesten farklı bir öğretmen olmak istemem	142	3.68	1.18
5. Sıcakkanlı birisi olmam	142	3.89	1.12
6. Hoşgörülü olmam	142	3.96	1.08
7. Sürekli öğrenme isteğim	142	3.73	1.11
Öğretmenlik deneyimi toplam	142	3.86	.90

Tablo 7’de ölçeğin kişisel özellikleri boyutunda yer alan iki maddenin öğretmen adayları üzerinde en yüksek etki düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu maddelerin “Çocukları çok seviyor olmam” ($\bar{X}= 3.96$; S= 1.11) ve “Hoşgörülü olmam” ($\bar{X}= 3.96$; S= 1.08) etmenleri olduğu tespit edilmiştir. Bunu “Birilerine bir şey öğretmekten duyduğum haz” ($\bar{X}= 3.95$; S= 1.11), “Sıcakkanlı birisi olmam” ($\bar{X}= 3.89$; S= 1.12) ve “Kişilik özelliklerime uygun bir meslek olduğuna inanmam” ($\bar{X}= 3.88$; S= 1.10) faktörleri takip etmektedir. Kişilik özellikleri boyutunda yer alan bu faktörlerin öğretmen kimliği oluşumunu yüksek düzeyde etkilediği ve etkileme oranlarının

birbirine yakın olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra “Sürekli öğrenme isteğim” ($\bar{X}=3.73$; $S= 1.11$) ifadesi öğretmen adaylarını diğer faktöre göre daha az etkilediği görülmüştür. Kişisel özellikler boyutunda öğretmen adaylarının kimlik gelişimini en az etkileyen etmenin ise “Herkesten farklı bir öğretmen olmak istemem” maddesi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Mesleğin Özellikleri Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

<i>Mesleğin Özellikleri Boyutu</i>	<i>n</i>	\bar{X}	<i>S</i>
1. Öğretmenlerin gelir düzeyi	142	3.11	1.35
2. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal status	142	3.30	1.30
3. Öğretmenlik mesleğinin daha esnek çalışma koşulları	142	3.53	1.20
4. Aileme daha fazla zaman ayırabilme olanağı	142	3.54	1.17
5. Cinsiyetime uygun bir meslek olduğunu düşünmem	142	3.21	1.31
Mesleğin özellikleri toplam	142	3.34	.98

Tablo 8’de ölçeğin mesleğin özellikleri boyutunda öğretmen adaylarını en çok etkileyen maddenin “Aileme daha fazla zaman ayırabilme olanağı” ($\bar{X}= 3.54$; $S= 1.17$) olduğu belirtmişlerdir. Bunu “Öğretmenlik mesleğinin daha esnek çalışma koşulları” ($\bar{X}= 3.53$; $S= 1.20$) faktörü takip etmektedir. Mesleğin özellikleri boyutunda yer alan iki faktörün etki düzeylerinin yüksek ve öğretmen kimliği oluşumunu etkileme oranlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Etkileme düzeyleri bu iki faktörlere yakın olan diğer

etmenler ise “Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü” ($\bar{X}= 3.30$; $S= 1.30$) ve “Cinsiyetime uygun bir meslek olduğunu düşünmem” ($\bar{X}= 3.21$; $S= 1.20$) olduğu tespit edilmiştir. En az etkileyen etmenin “Öğretmenlerin gelir düzeyi” ($\bar{X}= 3.11$; $S= 1.35$) olduğu belirlenmiştir. Mesleğin özellikleri boyutunda yer alan faktörlerin genel olarak bakıldığında ise öğretmen kimliği oluşumunu etkileme oranlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Medya Etkisi Boyutundan Elde Edilen Puanlara İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Medya Etkisi Boyutu	<i>n</i>	\bar{X}	<i>S</i>
1. Filmlerde gördüğüm öğretmen figürleri	142	3.04	1.31
2. Okuduğum kitaplardaki öğretmen figürleri	142	3.04	1.31
3. Sosyal medyadaki öğretmenlere yönelik haberler	142	2.79	1.26
4. TV dizilerinde izlediğim öğretmen figürleri	142	2.73	1.28
5. Gazetelerde okuduğum öğretmenlere yönelik haberler	142	2.64	1.30
Medya etkisi toplam	142	2.85	1.13

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen medya etkisi boyutunda yer alan ve en çok etkileyen maddelerin “Okuduğum kitaplardaki öğretmen figürleri” ($\bar{X}= 3.04$; $S= 1.31$) ve “Filmlerde gördüğüm öğretmen figürleri” ($\bar{X}= 3.04$; $S= 1.31$) etmenleri olduğu tespit edilmiştir. Bunu “Sosyal medyadaki öğretmenlere yönelik haberler” ($\bar{X}= 2.79$; $S= 1.26$) ve “TV dizilerinde

izlediğim öğretmen figürleri” ($\bar{X}= 2.73$; $S= 1.28$) iki faktör takip etmektedir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşumunu en az etkileyen ölçek maddesinin ise “Gazetelerde okuduğum öğretmenlere yönelik haberler” ($\bar{X}= 2.64$; $S= 1.30$) olduğu saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmenler ölçeğini genel olarak incelediğimizde “Çocukları çok seviyor olmam” ($\bar{X}= 3.96$; $S= 1.11$) öğretmen adaylarının öğretmen kimliği oluşumunu etkileyen en yüksek etkiye sahip ölçek maddesi olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra “Yakın arkadaşlarımla beni öğretmenliğe yönlendirmesi” ($\bar{X}= 2.38$; $S= 1.10$) maddesinin de en düşük etkiye sahip ölçek maddesi olduğu belirlenmiştir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenler cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” probleminin cinsiyet değişkenine ilişkin t-testi analiz sonuçlarına Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenlerin Cinsiyete İlişkin t-testi Sonucu

	Cinsiyet	n	X	S	Sd	t	p
Yakın Sosyal Çevresi	Kadın	108	2.796	.868	140	.029	.977
	Erkek	34	2.801	.966			
Yükseköğrenim Öncesi Okul Yaşantısı	Kadın	108	2.851	.992	140	.561	.576
	Erkek	34	2.960	.970			
Öğretmenlik Deneyimi	Kadın	108	3.240	.899	140	.108	.914
	Erkek	34	3.220	1.105			
Kişisel Özellikler	Kadın	108	3.933	.902	140	1.521	.131
	Erkek	34	3.663	.902			
Mesleğin	Kadın	108	3.364	.995	140	.483	.630

Özellikleri							
	Erkek	34	3.270	.980			
Medya Etkisi	Kadın	108	2.888	1.123	140	.636	.526
	Erkek	34	2.747	1.168			
Öğretmen Kimliğini Ölçeği Toplam	Kadın	108	3.268	.720	140	.712	.478
	Erkek	34	3.168	.698			

Tablo 10’da öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmenler ölçeğinden elde edilen toplam puanın [$t_{(140)} = .712, p > .05$] ve “Yakın sosyal çevresi” [$t_{(140)} = .029, p > .05$], “Yükseköğrenim öncesi okul yaşantısı” [$t_{(140)} = .561, p > .05$], “Öğretmenlik deneyimi” [$t_{(140)} = .914, p > .05$], “Kişisel özellikler” [$t_{(140)} = 1.521, p > .05$], “Mesleğin özellikleri” [$t_{(140)} = .483, p > .05$], “Medya etkisi” [$t_{(140)} = .636, p > .05$] alt boyutlarının; cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenler öğrenim görülen bölüme göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” probleminin bölüm değişkenine ilişkin t-testi analiz sonuçlarına Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlik Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenlerin Öğrenim Görülen Bölüme İlişkin t-testi Sonucu

Boyutlar	Öğrenim Görülen Bölüm	n	X	S	Sd	t	p
Yakın Sosyal Çevresi	Sınıf Eğitimi	80	2.809	.919	140	.180	.858
	Okulöncesi Öğretmenliği	62	2.782	.857			
Yükseköğrenim Öncesi Okul Yaşantısı	Sınıf Eğitimi	80	2.916	1.00	140	.531	.596
	Okulöncesi Öğretmenliği	62	2.828	.968			
Öğretmenlik Deneyimi	Sınıf Eğitimi	80	3.259	1.034	140	.334	.739
	Okulöncesi Öğretmenliği	62	3.205	.823			

Kişisel Özellikler	Sınıf Eğitimi	80	3.892	.921	140	.352	.726
	Okulöncesi Öğretmenliği	62	3.838	.895			
Mesleğin Özellikleri	Sınıf Eğitimi	80	3.352	1.060	140	.140	.889
	Okulöncesi Öğretmenliği	62	3.329	.897			
Medya Etkisi	Sınıf Eğitimi	80	2.930	1.166	140	.897	.371
	Okulöncesi Öğretmenliği	62	2.758	1.086			
Öğretmen Kimliğini Ölçeği Toplam	Sınıf Eğitimi	80	3.274	.782	140	.574	.567
	Okulöncesi Öğretmenliği	62	3.205	.618			

Tablo 11’de öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşmasını etkileyen etmenler ölçeğinden elde edilen toplam puanın [$t_{(140)} = .567$, $p > .05$] ve “Yakın sosyal çevresi” [$t_{(140)} = .180$, $p > .05$], “Yükseköğrenim öncesi okul yaşantısı” [$t_{(140)} = .531$, $p > .05$], “Öğretmenlik deneyimi” [$t_{(140)} = .334$, $p > .05$], “Kişisel özellikler” [$t_{(140)} = .342$, $p > .05$], “Mesleğin özellikleri” [$t_{(140)} = .140$, $p > .05$], “Medya etkisi” [$t_{(140)} = .89$, $p > .05$] alt boyutlarının; öğrenim görülen bölüme göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt probleminden itibaren nitel verilere yer verilmiştir. Nicel verileri desteklemek için öğretmen adayları ile yapılan görüşmeden elde edilen bulguların dördüncü alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının görüşlerine göre öğretmenlik kimliğini oluşturmalarında etkili olan ana ve alt etmenler nelerdir?” problemine ilişkin bulgulara Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 12. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliği Oluşturmalarında Etkili Olan Etmenlere İlişkin Görüşleri

Temalar	<i>f</i>
Yüksek öğretim öncesi okul yaşantısı	15
İlköğretim öğretmenin tutumu	9
Lise öğretmeni	3
Okul yaşantısı	3

Yakın ve sosyal çevre	17
Aile	13
Sosyal çevre	4
Lisans eğitimi	65
Alan derslerinin içeriği	19
Eğitim bilimleri derslerinin içeriği	9
Seçmeli dersler	5
Öğretim elemanları ders işleyiş biçimleri ve tutumları	29
KPSS	4
Medya etkisi	30
Sosyal medyanın etkisi	16
Sosyal faaliyetler	14
Öğretmenlik deneyimi	51
Öğretmenlik uygulaması süreci	29
Uygulama öğretmenin uygulama sürecindeki öğrenci yaklaşımı ve tutumu	12
Uygulama dersinde rehber olan öğretim elemanı ders işleyiş biçimi ve tutumu	10
Kişilik özellikleri	6
Çocuk sevgisi	5
Sıcakkanlılık	1
Öğretmen duygusu	1
Meslek özellikleri	5
Çalışma koşulları	1
İş olanakları	4

Tablo 12’de öğretmen adaylarının öğretmen kimliği oluşturmalarında en etkili faktörün başında lisans eğitimi (f=65) olduğu görülmektedir. Öğretmen kimliğine etkileyen diğer faktörler arasında öğretmenlik deneyimi (f=51), medya etkisi (f=30), yakın ve sosyal çevre (f=17) ve yükseköğretim öncesi okul yaşantısının da (f=15) yer aldığı görülmektedir. Öğretmen kimliği oluşumunu en az meslek özellikleri (f=5) ve kişilik özellikleri (f=6) etkilemektedir.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliği geliştirilmelerinde etkili olan faktörlerden yükseköğretim öncesi okul yaşantısında etkili olan faktörlerin başında ilkökul öğretmenlerinin (f=9), bunu lise öğretmenlerinin (f=3) ve okul yaşamlarının (f=3) etmenleri takip ettiği görülmüştür. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden bazı örnekler verilmiştir.

ÖA1. “Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenimiz vardı. İlk defa bağlama çalarak o zamana kadar hiç yaşamadığım duyguları yaşatmıştı. Öğretmen kimliğimin ilk oluşumunda etkisi olduğunu düşünüyorum.”

ÖA25. “Okul yaşantımın da problem yaşadım. Lisedeyken diyordum ki ‘ileride lise öğrencilerine öğretmen olabilir.’ dedim.

ÖA2. “Bir tane öğretmenim vardı. ‘Bundan öğretmen olmaz, bunu kim öğretmen yaptı?’ derdim. Sonradan ben bir gün öğretmen olursam onun gibi olmam ve daha iyi bir öğretmen olmak için elimden geleni yapacağım diyerek o kimliği kazandığımı düşünüyorum.”

ÖA13. “Sınıf öğretmenimiz bizi dövüyor ve öğrenci ayırımı yapıyordu. ‘Ben öğretmen olursam ben böyle davranmayacağım.’ derdim. Bunun bende etkisi çok oldu.”

ÖA26. “Rehber öğretmenimizin bize karşı çok yakın, ilgili olması, sıkıntı süreçlerimiz de yardımcı olmasından dolayı ileride bende öğretmen olabilir miyim diye düşündüm.”

ÖA3. “Sınıf öğretmenime çok düşkündüm. Hala görüşüyoruz. Benim öğretmen lisesini okumamda etkisi oldu.”

ÖA19. “İlkokul öğretmenimin hem ders açısından hem de bizlere olan yaklaşımında dolayı örnek aldığım biriydi.”

ÖA14. “Öğretmen lisesinde okuduğum için 11. sınıfta staja gittim. Staja gittiğim okul yatılı okuldu. Kimsesiz çocukların, ailesi fakir olan ve çok uzakta olan çocukların olduğu bir okulda öğretmenliğin güzel bir şey olduğunu anladım.”

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliği geliştirilmelerinde etkili olan faktörlere ilişkin örnek cümleler incelendiğinde; öğretmen adayları kendilerinin öğretmenlik kimlikleri gelişim sürecinde etkili olan olumlu veya olumsuz faktörler açısından ilk olarak lisans öncesi dönemde sınıf öğretmenleri tarafından temellendirildiğini ifade etmişlerdir. Bu ifadeden yola çıkılarak temel eğitim sürecinde çocukların mesleki kimlik oluşumlarında öğretmenlerinin rol model olduğu ve bu açıdan önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının eğitim süreçleri devamındaki diğer kademelerde öğretmen tutumlarının kimlik oluşumunda önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının okudukları lise türünün de mesleki kimliklerinin yapı taşlarını oluşturmaları açısından önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının okul yaşantılarında karşılaştıkları problem durumları öğretmenlik mesleğine yönelmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliği geliştirilmelerinde etkili olan faktörlere bir diğeri de yakın ve sosyal çevredir. Öğretmen adayları öğretmen kimliği oluşumunda

yakın ve sosyal çevrenin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının ölçek maddelerine vermiş olduğu cevaplar göz önüne alındığında öğretmen kimliğinin oluşumunu etkileyen etmenler arasında ilk olarak ailenin (f=13) daha sonrada sosyal çevrenin (f=4) yer aldığı belirlenmiştir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları verilmiştir.

ÖA6. “Öğretmenliği seçmemde babam etkili oldu. Şöyle baktı aldığım puana en iyi öğretmenlik olur dedi.”

ÖA22. “Bu bölüme gelmemde ailem etkili oldu. Babam bir sene daha bekleme bu puanı beklide bir daha alamazsın deyince kendimi bu bölümde buldum.”

ÖA7. “Annem bir ‘Bayan için en rahat meslek’ dedi. Onların fikri ile öğretmenliğe geldim.”

ÖA24. “Çevrem tarafından ‘Sana öğretmenlik çok yakışıyor.’ gibi sözler benim kimliğimi etkiledi.”

ÖA30. “Benim çevremde, ailemde ise ablam, abim öğretmendi. Tek gördüğüm meslek grubu öğretmenlik o yüzden beni etkiledi.”

Öğretmen adayları aile ve yakın çevrelerinin öğretmenlik mesleğine yönlendirmesi esnasında “Sana öğretmenlik çok yakışıyor.”, “Öğretmenlik mesleği rahat.” tarzındaki tutumların öğretmen kimliğini geliştirmelerinde olumlu yönde bir etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında aile ve sosyal çevredeki öğretmen mesleğinin fazla olması sebebiyle öğretmen adayının tek bir meslek grubuna yönelmesinin de öğretmen kimliğine oluşumunu etkilediği belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliği geliştirilmelerinde etkili olan faktörler arasında lisans eğitiminin de olduğu görülmüştür. Öğretmen adayları lisans eğitiminde etkili olan etmenlerin başında derslerine giren öğretim elemanlarının (f=29) öğretmenlik kimliklerinin gelişiminde çok büyük bir etkiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Buna ilaveten lisans döneminde alınan kuramsal derslerin (f=19), eğitim bilimleri derslerinin (f=9) ve seçmeli derslerin (f=5) öğretmen kimliğini geliştirmelerini sağlayan faktörler arasında yer aldığı görülmüştür. Ayrıca öğretmen adaylarının bazıları da KPSS sınavının (f=1) en az etkilediğini belirtmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinden bazılarına örnekler verilmiştir. Bunlar:

ÖA20: “Etkili iletişim, drama ve eğitim derslerinin etkisi oldu. Daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum.”

ÖA2. “Öğretim derslerinin etkisi oldu. Diğer derslerin gereksizdi ve yarar sağlamadım.”

ÖA3. “Matematik, fizik, kimya, tarih, coğrafya vb. dersleri eskiden beri görüyoruz. Bu derslerin gereksiz olduğunu düşünüyorum. Fakat eğitim dersleri çocukların hangi yaşta hangi özelliklerinin olduğunu öğrendikçe ne yapmam gerektiğini öğrendim. Öğretmen kimliği oluşturmamda etkili oldu. En çok etkileyen okul deneyimi ve uygulama derslerinde bu mesleğin güzel yanlarını keşfettim.”

ÖA6. “Temel matematik, biyoloji vb. derslerde ne kadar donanımlı olduğumuz, hiçbirimizin, belli değil. En azından bu derslerle eşitleniyoruz. Sınıf öğretmeninin bence her konuda bilgisi olması gerekiyor. Onun dışında eğitim dersleri, iletişim dersi ve uygulama dersi kimliğimiz oluşmasında çok faydalı oldu.”

ÖA20. “Eğitim bilimleri derslerinden biri olan öğrenme psikolojisi katkısının oldu.”

ÖA7. “Bazı derslerde sunum yapıyorduk. Dersi bizim öğrenmemiz gerekirken biz dersi öğretiyorduk. O yönden etki ettiğini düşünmüyorum. Uygulama dersinin olumlu etkilediğini düşünüyorum. Çünkü orada öğretmenlikle iç içeyiz.”

ÖA28. “Yapılandırmacı yaklaşımı görüyoruz. Biz yaparak yaşayarak öğrenmiyoruz. Bunu sadece teorik olarak öğreniyoruz. Uygulama alsak her ders daha verimli olur. Bu dersler bizim dört dörtlük kimlik geliştirmemiz için yeterli değil.”

ÖA23. “Erken çocukluk dersimizi veren hocamızın hem ders yönünden hem de bizi olan tutumları etkili oldu.”

ÖA13. “Staj dersinde çocuklarla iç içe olduğumuz için olumlu etkiledi. Alan derslerimiz olumsuz etkiledi. Derslerde sunum yaparken bizim mesleğimizle hiç alakası olmadığı için meslekten soğudum. Aldığımız dersler öğretmen kimliğimiz için yeterli değil.”

ÖA17. “Geçen sene gördüğümüz matematik öğretimi dersi çok verimli geçmişti. Uygulamalı bir dersti ve hocamız sürekli okullara gönderiyordu. Diğer teorik derslerde sürekli sunum yapıyoruz bu durum beni olumsuz etkiledi.”

ÖA36. “Derslerin çoğunda sunum yaptık. Fakat geri dönüt vermiyorlar. Bazı hocalar oturduğu yerden ders anlatıyor ya da kitap okuyorlar. Bize yapılandırmacı eğitimi anlatıyorlar ama hiç de öyle bir eğitim vermiyorlar.”

ÖA4. “Hayata karşı en azından nasıl bir duruş sergilememiz gerektiğini ve kimliğimizin oluşmasında az da olsa katkıları oldu.”

ÖA5. “Genç hocalar ılımlı davrandığı için olumlu etkilenirken, yaşlı hocalar sert davrandığı için ise olumsuz etkileniyordum. Kuşak çatışması yaşadık.”

ÖA6. “Bir hocamız var ileride olmak istediğim türden bir öğretmendir. İnsana insan olduğu için değer veriyor.”

ÖA34. “Okulöncesinde dersi oyunla işliyoruz bu yüzden drama dersi bizim için önemli.”

ÖA13. “İki tane hocamız vardı. Bizi uygulamaya yönelik gerçek sınıflara gönderdiler. Çeşitli çalışmalar yaptıkları için öğretici oldular. Bazı hocalar biz yüksek lisans yapacakmışız gibi akademik ders işlediler. Kimliğime hem olumlu hem de olumsuz etkileri oldu.”

ÖA15. “Bir hocamız bana toplum içinde konuşabilme yeteneği verdi.”

ÖA16. “Bize ben öğretmenim beni dinlemelisiniz tavrından ziyade siz bir öğretmensiniz şeklinde yaklaştıkları için öğretmen olmak istemeyenler bile o hocaların dersini dikkatli dinlediler. Kimliğimizi olumlu etkiledi.”

ÖA27. “Bir hocamız var çok adaletli, mesafeli davranması, ders anlatımı bizimle okul dışında da çay içip sohbet etmesinden dolayı öğretmenlik mesleğini sadece sınıfta değil dışarıda olması gerektiğini öğretti.”

ÖA10. “KPSS sınavı ile bizden öğretmenliğimizi kanıtlayan bir öğretmenlik sınavından geçerek öğretmen oluyoruz. Bir de adaylık sınavı var. Bu durum olumsuz etkiliyor.”

Öğretmen adayları, lisans eğitimi boyunca aldıkları drama, etkili iletişim gibi seçmeli derslerin, eğitim derslerinin, alan derslerinin öğretmen kimliklerini geliştirmeleri açısından olumlu etkilediğini düşünürken bazı öğretmen adayları alan derslerinin kimliklerini olumsuz biçimde etkiledikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Dersi anlatan bazı öğretim elemanlarının da ders içinde ve ders dışında öğretmen adaylarına karşı olan olumlu tutumları ve ders işleyiş tarzları öğretmen kimliğinin gelişiminde etkili olan faktörler arasında ağırlıklı olarak yer aldığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşlerin yanında öğretmen adayları bazı öğretim elemanlarının ders esnasında öğretmen adaylarına sunum yaptırması ve sunum esnasındaki olumsuz tutumlarının öğretmen adaylarının kimlik gelişimini negatif bir şekilde etkilediğini belirlenmiştir. Araştırma bulguları bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmen kimliğinin oluşumunda öğretmenlik derslerinin ve dersleri yürüten öğretim elemanlarının hem olumlu hem de olumsuz katkıları olduğu söylenebilir.

Öğretmen adayları öğretmen kimliğini etkileyen diğer bir faktörün ise sosyal medya ve sosyal faaliyetlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları sosyal medyanın (f=16) ve sosyal faaliyetlerinde (f=14) olduğunu belirtmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları verilmiştir.

ÖA1. “Gençlik merkezinde topluluk vardı. Onlara katıldım. Kurslara gittim ve kendimi geliştirdim. Elimden geldiğince çevreyi gezmeyi çalıştım. Daha çok insanları tanıdıkça insanlara

karşı sabrım gelişti ve tahammül gücüm geliştiği için öğretmen kimliğime yansdı.”

ÖA7. “TEGEV gittim. Öğretmen kimliğim açısından çok faydasını gördüm. Öğrenciler geliyor ve biz onlarla etkinlik yapıyorduk. Oyunlar oynuyorduk. Öğretmen kimliğimizin oluşmasında çok etkili olduğunu düşünüyorum.”

ÖA28. “Kendimi geliştirmek için drama kursuna gidiyorum.”

ÖA8. “Öğretmen kimliğim açısından izlediğim filmler etkili oldu. ‘İki Dil Bir Bavul’ ve ‘Her Çocuk Özeldir’ filmlerinde çok etkilendim. Öğretmen tiplerini düşününce bende böyle olabilir miyim diye kendime rol model aldım.”

ÖA2. “Facebook’ta paylaşım platformu var. Orada gördüm. Bir sınıf öğretmeni sınıfı turuncu boyamış ve ağaç yapmış sınıfa ağacın dallarına bilgiler yapıştırmış böyle bir öğretmen olabilirim. Bu durum beni olumlu etkiledi”

ÖA19. “TÜBİTAK’ın meraklı minik dergisi etkisi oluyor.”

ÖA7. “Facebook’ta birçok sayfa beğendim. Öğretmenler konularla ilgili materyal paylaşıyor. Onları indirip bir klasör oluşturuyorum.”

ÖA9. “Haberlerde izledim. Okulu basıp öğretmen kaçırmışlar. Bu durum beni olumsuz etkiledi. Anladım ki öğretmenlerin hiçbir şekilde güvenliği yok.”

ÖA.35. “İzlediğim filmlerde olumsuz şartlar içinde bile elindeki materyallerle nasıl mucizelere yarattığını gördüm. Ben de bunları yapabilir miyim diye düşündüm.”

ÖA10. “Facebook’ta bir grup, durumu kötü okullardaki çocukların fotolarını çekmiş. Kardeş okul bulmuşlar ve onların yardımını bekliyorlar. Bende sosyal medyayı bu şekilde kullanmak istiyorum.”

ÖA15. “Televizyonda izledim. Öğretmenin bıçaklanmasından dolayı öğretmenlik yapmak istemiyorum.”

Öğretmen adayları lisans dönemi sürecinde izledikleri filmler, kurslar, seminerler ve TEGEV gibi katıldıkları kültürel ve sosyal faaliyetlerin kimliklerinin inşasında önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları filmlerde ve dizilerde yer alan öğretmen figürlerinin öğretmen kimliğini olumlu yönde etkileyen etmenler arasında yer aldığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra sosyal medyada öğretmenlik mesleğine yönelik haberlerin öğretmen kimliğini geliştirmelerine olumsuz yönde etki ettiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adayları öğretmen kimliği geliştirilmelerinde etkili olan faktörler arasında en önemli olanının öğretmenlik deneyimi olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları için önemli olan bu etmen incelendiğinde öğretmenlik deneyimi sürecinde yer alan

öğretmenlik uygulaması dersinin (f=29) en etkili olduğunu daha sonra da uygulama esnasında kendilerine rol model olan uygulama öğretmenlerinin (f=12) ve üniversitede rehber olan öğretim elamanlarının (f=10) olduğunu belirtmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinden bazılarına yer verilmiştir.

ÖA2. “Öğrencilerle ilk defa karşı karşıya geliyorsun. Öğrencilere alıştım derken ortama alışıyorsun. Bir öğretmenin neler üzerinde durup neler üzerinde durmaması gerektiğini anlıyorsun. ‘Gözlem yaptığımız öğretmenden ne alabilirim, bu öğretmen ne yapıyor, bu öğretmenin nesi yanlış?’ diyorsun. Bu soruların cevaplarıyla öğretmen kimliğini buluyorsun.”

ÖA36. “ Öğretmenliğin kolay olmadığı öğrendim. Bu yüzden kendimim hangi yönlerde geliştirmem gerektiğini farkına vardım.”.

ÖA.26. “Uygulama süreci boyunca ben bu mesleği yapabilir miyim yapamaz mıyım tam anlamıyla karar veriyorsunuz.”

ÖA7. “Uygulama olarak yaptığımız için yaparak yaşayarak öğrendik. Bu da beni olumlu etkiledi.”

ÖA35. “ Uygulama öğretmenin öğrencilere karşı tutumları, problem durumlarında çocuklara karşı yaklaşımını görüyor ve tecrübe ediyoruz.”

ÖA8. “Konu anlattım ve sınıfla etkileşim içindeydim. Bu öğretmen kimliğimi olumlu etkiledi. Uygulama öğretmenim aynı zamanda okul müdürü olduğu için onu gözlemleme şansımız olmadı.”

ÖA22. “Uygulamada o kadar çok şey gözlemledim ki olması gereken ve olmaması gereken öğretmeni kafamda canlandırdım.”

ÖA28. “Okul deneyimi dersinde gözlem yaptığımız öğretmen çocuklara sürekli bağıyordu. Bu beni olumsuz etkiledi. Uygulamadaki öğretmenimiz çok sabırlıydı. Çocukların sorularına sabırla cevap veriyordu. Fikrim değişti ve kimliğimi olumlu etkiledi.”

ÖA 34. “Teorikte öğrendiğimiz şeyleri uygulamaya farklı oluyor mesela çocuğa nasıl ses tonu kullanmam gerektiğini öğreniyoruz.”

ÖA16. “Uygulama öğretmenimizden ve arkadaşlarımızı gözlemlerken öğreniyoruz. ‘Bunu böyle yapayım, burada bu materyalimi kullanabilirim.’ diye diye kimliğimizi oluşturuyoruz.”

ÖA36. “Uygulama öğretmenimizde sınıf ta nasıl hâkimiyet kurmam gerektiğini ve öğrencilere karşı nasıl davranmam gerektiğini anladım.”

Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı okul deneyimleri ve uygulama dersinde yaparak yaşayarak öğrendikleri için öğretmen kimliğinin gelişiminde öğretmenlik deneyiminin önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenlik deneyimi

sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği yapabilecekler mi yoksa yapamayacaklar mı fikrini zihinlerinde netleştirmeleri yönünde katkı sağladığı belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adayları uygulama sürecinde öğrencilerle iç içe olmalarının ve uygulama öğretmenin öğrencilerine karşı olumlu tutumlarının öğretmen kimliklerini iyi yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliklerinin oluşmasında etkili olan faktörler arasında öğretmenlerin kişisel özelliklerinin ve öğretmenlik mesleğinin özelliklerinin de yer aldığını ifade etmişlerdir. Kişisel özellikler arasında çocuk sevgisi (f=5), sıcakkanlılık (f=1) ve öğretme duygusu (f=1) olduğu görülmüştür. Mesleğin özellikleri incelendiğinde ise çalışma koşulları (f=1) ve iş olanakları (f=4) gibi faktörlerin yer aldığı belirlenmiştir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerine yer verilmiştir.

ÖA29. "Okuldaki öğrendiklerimi çevremdeki çocuklara öğretmek ve onların gözünün ışığını görmek beni etkiledi."

ÖA20. "İnsanlarla iç içe olabileceğim ve sıcakkanlı bir yapım olduğu için mesleğe yöneldim ."

ÖA21. "Küçüklükten beri çocukları çok seviyor olmam."

ÖA23. "Çocuklarla çalışmayı sevdiğim için istediğim bir bölümdü."

ÖA32. "İş olanakları yönünden avantajlı olması bu bölümü seçmemde etkili oldu. "

ÖA27. "Öğretmenlik mesleğinin esnek çalışma koşulları rahat olması ve tatilinin fazla olması."

ÖA31. "Bu bölümü seçmemdeki etken iş olanakları."

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliği geliştirilmelerinde etkili olan etmenler arasında öğretmenlerin kişisel özellikleri ve mesleğin özelliklerinin yer aldığı belirlenmiştir. Öğretmen adayları mesleğin özelliklerine ilişkin olarak; öğretmen mesleğinin esnek çalışma koşullarına sahip olması ve yaz tatillerinin uzun olması öğretmenlik kimliklerinin oluşmasında olumlu yönde etkileyen etmenler arasında yer aldığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda okulöncesi ve sınıf öğretmenliğinin temel eğitim kapsamında yer almasından kaynaklı olarak iş olanaklarının fazla olmasının öğretmen kimliğini etkileyen etmenlerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Bazı öğretmen adayları da bu mesleğin kişilik özelliklerine uygun olduğunu bu durumu kendilerinde içselleştirdiklerini bunun da kimlik oluşumlarına katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini oluşturmalarında etkili olan etmenler öğretmen algısını nasıl şekillenmektedir?” problemine ilişkin bulgulara Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Algısına İlişkin Görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>f</i>
Lisans öncesi okul yaşantısı	4
Öğretmenlerin tutumu	4
Yakın ve sosyal çevre	7
Aile tutumu ve yaşantısı	6
Sosyal çevrenin öğretmenlik mesleğine karşı yaklaşımı	1
Lisans eğitimi süreci	11
Alan derslerinin içeriği	8
Öğretim elemanlarının tutumu	3
Medya ve Sosyal faaliyetlerin etkisi	3
Sosyal ve kültürel etkinlikler	3
Öğretmenlik deneyimi	23
Öğretmenlik uygulaması	16
Uygulama öğretmenlerin ders sürecindeki davranışları	7

Tablo 13’te öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin öğretmenlik algısını nasıl şekillendirdiğine ilişkin temalar incelendiğinde; öğretmen adaylarının öğretmenlik algılarının şekillenmesinde ağırlıklı olarak öğretmenlik deneyiminin (f=23) yer aldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra lisans eğitimi sürecinin (f=11), yakın ve sosyal çevrenin (f=7), lisans öncesi okul yaşantısı (f=4) ve medya ve sosyal faaliyetlerin etkisinin (f=3) öğretmenlik algıların şekillenmesinde etkili olan diğer faktörler arasında yer aldığı belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik algısını şekillenmesini etkileyen etmenler arasında lisans öncesi okul yaşantısının yer aldığı görülmüştür. Öğretmen adayları lisans öncesi okul yaşantısı sürecindeki öğretmen tutumlarının (f=4) öğretmenlik algılarının şekillenmesinde etkili olduğu belirtmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerine yer verilmiştir.

ÖA1. “Lisede geometri öğretmenimiz vardı. Bir şey istersen hemen kızardı. Tebeşir fırlatırdı. Derse korka korka giderdik. Öğretmen algımı olumsuz etkilediği için ‘Ben onun gibi öğretmen olmam.’ dedim.

ÖA13.” Sınıf öğretmenimiz bizi çok dövüyordu. Çok öğrenci ayırıyordu. Ben öğretmen olursam ‘çocuklara hiçbir şekilde böyle davranmayacağım.’ diye düşündüm.

ÖA14. “İlkokul öğretmenim beni çok etkilemiş ki ders anlatımları sürecinde onun gibi davranıyorum.”

ÖA16. “İlkokul beşinci sınıfta bir öğretmeni çok sevmiştim. Onun bende bayağı etkisi oldu. Şuan bile stajlara gittiğimde onun gibi davranıyorum.”

Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin, öğretmenlik algısını nasıl şekillendirdiğine ilişkin örnek cümleler incelendiğinde; ilkokul öğretmenlerinin öğretmenlik algısının şekillenmesinde etkili olduğunu ifade eden öğretmen adaylarının uygulama dersinde onları rol model olarak dersi işleyip onlar gibi davrandıkları görüşünü bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarında yüksek öğretim öncesi okul yaşantıları sürecinde öğretmenlerin olumsuz tutumlarının adayların öğretmenlik mesleğine olan algılarının şekillenmesinde olumsuz bir etki yarattığı görülmüştür.

Öğretmen adayları öğretmenlik algılarının şekillenmesinde yakın ve sosyal çevrenin etkili olan etmenlerden biri olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarından bir kısmının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörler göz önüne aldıklarında bunların, aile tutumu ve yaşantısı (f=6) ve sosyal çevrenin mesleğine karşı yaklaşımları (f=1) olduğu görülüp, bu faktörlerin adayların öğretmenlik algılarının şekillenmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin bazılarına yer verilmiştir.

ÖA7. “Ablam doğuda öğretmenlik yapıyor. Doğudaki terör olaylarından ve öğretmenlerin yaşadığı zorluklardan bahsettiği için bu durum beni etkiliyor. Mesleğe karşı olumsuz bir algı oluşturdu.”

ÖA10. “Annem öğretmen, mesleğini ne kadar sevdiğini görünce bende öğretmenliğe karşı olumlu bir algı oldu.”

ÖA29. “Çevremdekilerin tepkisi algımı olumsuz etkiledi. ‘okul öncesi öğretmenliği kız mesleği ve

yapamayacağımı olduğu' söylediler.

ÖA14. "Annem ve babam öğretmen olduğu için bu mesleği sevmiyorum. Öğretmen oldukları için bana ve kardeşime vakit ayıramazlardı. Ben de öğretmen olursam öyle olurum diye bende öğretmen olmak istemiyordum."

ÖA18. "Ailem doğuya göndermek istemiyor. Bu da bende öğretmenliğe karşı olumsuz bir algı oluşturdu. Korkuyorum doğuda ne yapacağımı bilmiyorum, ayak uydurabilir miyim bilmiyorum."

Öğretmen adaylarının öğretmenlik algısının şekillenmesinde yakın ve sosyal çevreyi göz önünde bulundurduklarında ailelerinde öğretmen mesleğine sahip olan öğretmen adaylarında öğretmen algısının şekillenmesinde az da olsa bir role sahip olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının sosyal çevrelerindeki düşünceler doğrultusunda öğretmenlik mesleğine olan yaklaşımlarının öğretmenlik mesleğini icra etmede sıkıntı yaşayacakları konusunda adaylarda kaygıya yol açtığı ve bu durumun öğretmenlik algısının şekillenmesinde olumsuz bir etkiye neden olduğu söylenebilir.

Öğretmen adayları ağırlıklı olarak lisans eğitimi sürecinin öğretmenlik algısının şekillendirdiğini ifade etmişlerdir. Lisans eğitimi sürecinde etkili olan faktörler arasında aldıkları derslerin içeriğinin (f=8) ve öğretim elemanlarının tutumlarının (f=3) öğretmenlik algılarını da etkilediğini belirtmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerine yer verilmiştir.

ÖA13. "Lisans derslerinde sunum yaparken bizim mesleğimizle alakalı olmadığı için öğretmenlikten soğuttular."

ÖA31. "Bölümde aldığım dersler sonucunda çocuk için temel eğitimin ne kadar önemli olduğunu anladım. Öğretmen mesleğinin ne kadar önemli olduğunu anladım."

ÖA23. "Öğretmenlik mesleğine karşı tutumu üniversitemizdeki hocaların bize olan olumlu yönleri etkiledi."

ÖA15. "Çok fazla teorik dersimiz var ve bizi sınava hazırlıyorlar. Bu etmenler olumsuz etkilediği için 'Biz iyi bir öğretmen olabilecek miyiz?' endişesinde kalıyorum."

ÖA25. Üniversite bir hoca 'Her sene yaklaşık olarak 20 öğrencin olacağını ve her yıl bu öğrencilerin değişeceğini 30 yıl bu mesleği yaptığını düşünürsek bayağı bir öğrenciyi etkilemiş olacaksınız.' dedi. Bu hocamızın konuşma tarzı öğretmenlik algımı olumlu yönde etkiledi."

Öğretmen adaylarının lisans döneminde aldıkları derslerin işleniş biçimleri öğretmenlik mesleğine olan algılarının şekillenmesinde olumsuz bir etki yarattığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının bir kısmı da lisans eğitimi sürecinde alan derslerinin içeriğinin kaynaklı olarak öğretmenlik mesleğine karşı olumlu bir algı oluştuğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmen adayları öğretim elemanlarının olumlu tutumlarının da öğretmenlik algısının şekillenmesinde önemli bir katkısı sağladığını ifade etmişlerdir.

Öğretmen adayları öğretmenlik algılarının şekillenmesinde etkili olan diğer bir etmenin ise medya ve sosyal faaliyetlerin olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları medya ve sosyal faaliyetlerin etkileri göz önünde bulundurdıklarında sosyal ve kültürel faaliyetlerinde (f=3) etkili olduğu ifade etmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinden bazılarına yer verilmiştir.

ÖA4. “İzlediğim bir filmde müzik öğretmeni koro kuruyordu. Öğrencileri için bir şey yapıyordu. Öğretmenlik algımı olumlu yönde etkiledi. O anda ‘evet’ dedim. ‘Ben böyle bir öğretmen olmalıyım.’ dedim.

ÖA14. “ Gençlik merkezi vardı. Orada gönüllü öğretmenlik yaptım. Öğrencilerle yaptığım etkinlikler öğretmenlik mesleğine karşı yönelik olumlu tutum geliştirmemi sağladı.”

ÖA.19. “Sosyal faaliyetlerin eksik olması beni olumsuz yönde etkiledi.”

Öğretmen adaylarının gönüllü yaptıkları kültürel ve sosyal faaliyetler açısından izledikleri filmlerin, tiyatroların, katıldıkları seminer ve sosyal sorumluluk projelerinde öğretmenlerin öğretmen algılarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Öğretmen adayları öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörler göz önüne alındığında öğretmenlik algılarının şekillenmesinde en etkili faktörün öğretmenlik deneyiminin olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları öğretmenlik algılarının ağırlıklı olarak öğretmenlik uygulaması sürecinde (f=16) ve uygulama öğretmenlerinin davranışlarının (f=7) paralelinde şekillendiğini ifade etmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinden bazılarına yer verilmiştir.

ÖA2. “Çocuklarla daha çok iç içe olduk uygulama sürecinde ve birebir öğrettiklerimizin karşılığını aldık. Bunları gördükçe öğretmenlik algımın şekillenmesinde etkili oldu ve iyi ki öğretmen olmuşum diyorum.”

ÖA24. “Uygulama öğretmenimden kaynaklı olumsuz yöne kayan bir algım var şuanda.”

ÖA4. “ Uygulamada bu mesleğin gerçekten kutsallığını yaşıyorsun. Resmîyette öğretmen değiliz. Ama öğretmenliğin nasıl bir şey olduğunu bu süreçte algıladık.”

ÖA5. “Öğretmenlik uygulamasında, öğrencilerle daha iyi iletişim kurmak benim bu mesleği yapabileceğimi anlamamı sağladı.”

ÖA20. “Uygulamaya başladığımızda çocukların bana karşı içten tavrı bu mesleği karşı algı mı değiştirdi. Bu mesleği ‘yapabilirim.’ dedim.

ÖA10. “Uygulama dersinde meslek açısından daha fazla bilgiye sahip oldum. Olumsuz etkilerine baktığımda ‘Yapabilir miyim?’ diye düşündüm. Zor bir meslek olduğuna karar verdim.”

ÖA14. “ İlk dönem gözlemlediğim uygulama öğretmeni öğrencilere karşı aşırı sertti. Bu durum öğretmenlik algımı olumsuz etkilerken, sonraki dönem gittiğim okulda öğretmen çocuklara karşı çok sabırlıydı. Fikrim değişti algıma olumlu etkisi oldu.

ÖA32. “Uygulama öğretmenimin ve öğrencilerin bana değer vermesi öğretmenlik mesleğine karşı olumlu bir algı oluşturmamı sağladı.”

ÖA17. “Uygulama öğretmeni gözlemlediğimde sürekli azarlayan ve bağırان bir kadındı. Öğretmenlik algımı olumsuz etkiledi. Ona baktığımda çocukları azarlayan bir öğretmen olmam dedim.”

ÖA18. “Öğretmenin dersi eğlenceli anlatmadığını görüyorum. Her derste bir tanesi kulaklarını kapatıyor. Bu da çocuklara kendini sevdiremediğini gösteriyor. Öğretmen olarak ilk kendimi sevdireceğim çocuklara.”

ÖA36. “Çocuklarla iletişim kurmak ve sabretmeyi öğretmen hem çocuklara hem de bu mesleğe karşı bakışımı değiştirdi.”

Öğretmen adayları öğretmen uygulaması dersinde öğrencilerle sınıf ortamında iç içe olmaları, gerektiği mesleği yaparak yaşayarak tecrübe etmeleri neticesinde öğretmenlik algılarının kendileri tarafından olumlu yönde etkilendiklerini ve öğretmenlik mesleğini yapabileceklerine dair kendilerine olan inançlarının gelişmesine katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları çocukların öğretmen adaylarına karşı olan tutumunun öğretmenlik algısının şekillenmesinde etkili olduğunu ve uygulama dersinde yaptıkları uygulamalar sonucunda mesleki kaygılarının azalması yönünde olumlu bir ilerleme kaydettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı öğretmenlik uygulaması dersinde yer alan uygulama öğretmenlerinin öğrencilere karşı olumsuz tutumlarını neticesinde öğretmenlik algılarının olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği doğrultusunda öğretmen yeterlilikleri ile ilgili görüşleri nelerdir?” problemine ilişkin bulgulara Tablo 14’de yer verilmiştir.

Tablo 14. *Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri*

<i>Temalar</i>	<i>f</i>
Öğretmen Mesleği Genel Yeterlilikleri	26
Alan bilgisi	10
Ders anlatımı	4
Sınıf yönetimi	8
Öğrencilerle iletişim	3
Öğretmenlik mesleğine hazır olma	1
Öğretmenlik Eğitim Süreci	8
Lisans dersleri	6
Öğretim elemanları	2
Öğretmenlik Deneyimi	9
Öğretmenlik uygulaması	9

Tablo 14’de öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda öğretmen yeterliliklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde; öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda ağırlıklı olarak öğretmen mesleği genel yeterlilikleri (f=26) ile ilgili görüşlerini dile getirmişlerdir. Buna yanı sıra öğretmen adayları öğretmenlik eğitimi (f=8) ve öğretmen deneyimi sürecindeki yeterlilik düzeyleri hakkında görüşlerini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda öğretmen mesleği yeterlilik düzeylerinde ağırlıklı olarak alan bilgileri (f=10) hakkında görüş bildikleri bunun ilaveten ise sınıf yönetimlerinin (f=8), ders anlatımlarının (f=4) yeterliliklerinin de nasıl olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmen adaylarının öğrencilerle olan iletişimlerinin (f=3), yeterlilik düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine hazır olma durumlarının (f=1) yeterlilik üzerinde nasıl bir etkiye sahip oldukları adayların az bir kısmı tarafından belirtildiği görülmektedir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinin bazılarına yer verilmiştir.

ÖA6. “Türkçe, matematik, hayat bilgisi derslerinin öğretimi gördük. Bunlarda yeterliyim. Fakat beden eğitimi ve görsel sanatları görmedik o yüzden anlatamam. Alan bilgisinde tam bilgiye sahip olmadığım için öğretmenliğe sahip değilim.”

ÖA36. “Türkçe etkinliklerinde yeterliyim ama matematik etkinliklerinde yetersizim alan bilgim yetersiz olduğu için.”

ÖA16. “Birinci sınıf soru sorarsa cevap verebilirim ama sınıf büyüdükçe bu neden böyle şu neden böyle dediklerinde bunu anlatamayabilirim. Alan bilgisi konusunda yetersizim.”

ÖA32. “Üniversite aldığım dersler sayesinde alan bilgisi konusunda yeterli olduğumu düşünüyorum.”

ÖA14. “Ben ilk başladığımda dersi anlatamayacağımı düşünüp panik yaptım. Öğrencilere bir şey katamayacağımı düşündüm. İlk ders anlattığımda baktım ki bu korku boşunaymış. Daha sonra rahat bir şekilde konu anlatmaya başladım. Demek ki yapabiliyordum kendimi öğretmenlikte yeterli gördüm.”

ÖA23. “Sınıf yönetimi hâkimim. Nasıl davranmam gerektiğini en azından sınıfta çocuğa nasıl davranmam gerektiğini biliyorum.”

ÖA25. “Ders anlatımı esnasında bazı çocuklar konuşmak istiyor, bazıları ağlıyor, bazıları sınıfta dolaşmak istiyor sınıf hâkimiyetini sağlayabiliyorum.”

ÖA35. “Çocuklar aynı anda soru sorduklarında yetişemiyorum. Sınıfta çocuklarla ilgili problem çıktığında ne yapacağımı bilemiyorum.”

ÖA31. “Çocuklarla etkinliklerde iletişimim iyi olduğunu düşünüyorum.”

ÖA33. “Çocuklarla etkili iletişim sağladığım için etkinliklerde başlama ve bitirme geçişlerini iyi yapabiliyorum.”

ÖA13. “Genel olarak baktığımda ben bu mesleği yapabileceğimi gördüm. Mutlaka zaman zaman yaşadığımız sıkıntılar olacak ama bireysel farklılıkları olan öğrenciler olacak, özel durumu olan öğrenciler olacak bunlara rağmen öğretmenliğe hazır olduğumu düşünüyorum.”

Öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda öğretmen yeterliliklerine ilişkin örnek cümleler incelendiğinde; öğretmen adaylarının eğitim süresi boyunca kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda alan bilgilerinin yeterli olduğunu, bazı adaylar ise alan bilgilerinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bazıları kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda ders anlatım sürecinde kendilerinin sınıf yönetimi yeterli olduğunu, öğrencilerle etkili iletişim kurabildiklerini ve bundan dolayı kendilerini öğretmenlik mesleğine hazır hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı öğretmen adayları

sınıf hâkimiyetinde yetersiz olduklarından dolayı olası bir problemle karşı karşıya kaldıkları zaman nasıl davranılması gerektiğini karar veremediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterlilikleri düzeyleri incelediğinde öğretmenlik eğitimi süreçlerinin de yer aldığı görülmüş ve bu süreçte lisans derslerinin (f=6) öğretmenlik yeterlilikleri üzerinde ağırlıklı olarak etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca adayların öğretmenlik yeterlilikleri üzerinde öğretim elemanlarının (f=2) ders işleyiş biçimleri ve adaylara karşı olan tutumları bakımından etkiye sahip olduklarını ifade etmişlerdir Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinden bazılarına yer verilmiştir.

ÖA3. "Eğitim sürecinde aldığımızı matematik ve okuma-yazma öğretimi iyi iken Türkçe ve hayat bilgisi öğretimi kötüydü. Bunlardan dolayı öğretmenlik yeterliliğine yeterli ölçüde sahip olduğumu düşünmüyorum."

ÖA7. "Fakültede eğitim sürecinde müzik dersi aldık. Flüt ile birkaç şarkı çaldık. Flüt dışında hiçbir şey bilmiyorum. Ben başka enstrümanlar hakkında yeterli bilgiye sahip olabilseydim çocuklara bunu aşılayabilirdim. Eğitim yetersiz olduğundan yeterliliğe çokta sahip olduğumu düşünmüyorum."

ÖA8. "Eğitim sürecinde öğretim dersleri gördük. Bize çocuklara nasıl anlatmamız gerektiği yada bizim eksikleri nasıl tamamlamamız gerektiği konusunda tam bir şey görmedik. Eğitim sürecinde eksiklerden dolayı öğretmenlikte yeterli olduğumu düşünmüyorum."

ÖA12. "Öğretmenlik yeterliliğimi eğitim süreci açısından bakacak olursam ilkokulda, ortaokulda çok fazla öğretmenlik alt yapım oldu. Çok konu anlattım o açıdan kendimi yeterli görüyorum."

ÖA15. "Eğitim sürecindeki dersleri alarak yeterliliğimi artırıyor ve öğretmen kimliğimi oluşturuyorum. Eğitim sürecinde yapabildiklerimi gördükçe bende iyi bir öğretmen olacağımı hissediyorum."

ÖA9. "Üniversitede öğretmenler derste bize nasıl öğretmemiz gerektiğini vermiyorlar.

Öğretmenlerim yüzünden bende bu yeterliliğe sahip olamıyorum."

ÖA19. "Üniversite hocalarımın bana kattığı şeyler sayesinde bazı konularda yeterli oldumu düşünüyorum."

Öğretmen adayları öğretmenlik eğitimi sürecinde lisans derslerindeki eksikliklerden dolayı öğretmenlik yeterliliğine sahip olmadıklarını ifade ederken bazı öğretmen

adayları ise derslerin işlenişinin öğretmenlik yeterliliğini arttırdığı görüşünü bildirmişlerdir. Bu görüşe ilaveten öğretmen adayları bazı öğretim elemanlarının da öğretmenlik yeterlilikleri üzerinde kendilerine katkı sağladıklarını belirtmişlerdir. Bunun aksine öğretim elemanlarının ders işleyiş biçimlerindeki eksiklerden dolayı bazı öğretmen adayları öğretmenlik yeterliliğine istedikleri düzeyde sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının aldıkları öğretmenlik deneyiminde yeterlilik düzeyleri incelendiğinde öğretmenlik uygulamasının (f=9) öğretmenlik yeterlilikleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmişlerdi. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerine yer verilmiştir.

ÖA10. "Öğretmen yeterliliği ne kadar sahip olduğumu öğretmenlik uygulamasında gördüm. Fakat bize verilen zaman kısıtlı, sınıf kısıtlı çok fazla bir şey yapamıyoruz. Bir şeyler başarabiliriz. Asıl yeterliliği laboratuvara ne zaman inersek o zaman anlayacağız."

ÖA26. "Lisans eğitimi sürecinde pek bir şey kazanmadım. Uygulama sürecinde bir problem durum olduğunda nasıl müdahale etmem gerektiğini, sınıf hâkimiyeti nasıl sağlanır öğrendim. Bazı konularda öğretmen yeterliliklerimi geliştirdiğimi düşünüyorum."

ÖA11. "Öğretmenlik yeterliliğimde çok iyi olduğumu düşünüyorum. Ama öğretmenlik uygulaması %80 etkilemiştir."

ÖA12. "Üniversite de dersler teorikti. Uygulamada bir şey yapma imkânı elimize geçti. Sınıf mevcudu yeterli değildi ama kendimizi öğretmen olarak ne kadar yeterliyim görme imkânım oldu."

ÖA20. "Uygulamada yetersizim. Çünkü sınıfta yapabileceklerimizin ucu bucağı yok. Aynı şekilde çocuklarında düşünceleri ve isteklerinin ucu bucağı yok."

Öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmenlik yeterliliklerini geliştirmeleri açısından etkili olduğunu ve öğretmenlik yeterliliğini arttırdığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları açısından öğretmen kimliklerini ve öğretmen yeterliliklerini geliştirmeleri için uygulama dersinin önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmenlik kimliği geliştirmek için öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili önerileri nelerdir?” problemine ilişkin bulgulara Tablo 15’de yer verilmiştir.

Tablo 15. *Öğretmen Adaylarının Profesyonel Bir Öğretmenlik Kimliği Geliştirmek İçin Öğretmen Yetiştirme Sistemine İlişkin Önerileri*

<i>Temalar</i>	<i>f</i>
Öğretmen Yetiştirme Programında Düzenlenme	22
Derslerin düzenlenmesi	9
Yeterlilik sınavı	8
Öğretim elemanı	4
KPSS	1
Öğretmenlik Deneyimi	22
Okul uygulaması ve deneyimi	22

Tablo 15’de öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliği geliştirmek için öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili önerilerine ilişkin temalar incelendiğinde; öğretmen adayları hem öğretmen yetiştirme programında düzenlemesi (f=22) gerektiğini ve öğretmenlik deneyiminde (f=22) değişiklikler yapılmasına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır.

Öğretmen adayları öğretmen yetiştirme programının düzenlenmesine yönelik öneriler arasında ilk olarak teorik derslerin düzenlenmesi (f=9) gerektiğini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak öğretmen adaylarının bir kısmı profesyonel bir öğretmen kimliği geliştirmek için yeterlilik sınavlarının (f=8) yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler adayları aynı zamanda KPSS (f=1) sınavına yönelik görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmen yetiştirmede önemli bir yere sahip olan öğretim elemanları (f=3) hakkında da önerilerde bulunmuşlardır. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinin bazılarına yer verilmiştir.

ÖA9. “Üniversitenin birinci sınıfında öğretim derslerinin hepsi alınmalıdır. İlkokuldaki öğrenme alanlarına yönelik dersler verilmelidir. Okullardaki öğretim şekilleri öğretilmelidir.”

ÖA14. “İlk dönem üniversite teorik dersler görülmelidir. İkinci dönem ise staj yaparak dersler

uygulamaya dökülmelidir.”

ÖA26. “Teorik derslerin hepsini uygulamaya dökebiliriz. Bizim zaten uygulama derslerine ihtiyacımız var. Yaparak yaşayarak öğreneceğiz.”

ÖA22. “Daha çok sınava yönelik teorik dersler değil, uygulama yönelik sınıflar olmalı.”

ÖA24. “Eğitim fakültelerine öğrenci almadan önce mülakat yapılmalıdır. Öğrencinin diksiyonu düzgün mü, gelişime açık mı, öğretmenliğe hazır mı, çocukları seviyor mu bakılmalıdır.”

ÖA5. “Ortaokul döneminde bu eğitimin başlaması gerekiyor. Uzun döneme belli süre yayılması gerekiyor. Sonra da yeterlilik sınavı yapılmamıştır.”

ÖA11. “İlk başta girdiğimiz LYS sınavında öğretmenliğe yönelik akademik başarı ve yeterlilik sınavı olması gerekir. Herkes öğretmen olarak seçilmelidir.”

ÖA13. “Küçüklükten uzmanlarca bakılırsa öğretmenlik mesleğini yapabilir mi? Yeterlilik sınavı uygulansa çocukluktan daha iyi bir öğretmen yetiştirilir.”

ÖA18. “Eğitim fakültesine herkesin giremediği bir sistem olsun. Seni önce bir yeterlilik sınavında geçirecek ki sen öğretmenlik vasfına sahip misin bakacak.”

ÖA10. “Uygulama derslerinin hepsinde öğretim elemanları ile birlikte gidilmelidir. Öğretim elemanları ile öğretmen adayları fikir alışverişi yapmalıdır.”

ÖA12. “Üniversitede ders veren öğretim elemanlarının denetlenmesi gerekiyor. Bizlere ders anlatırken onların denetlenmesi gereklidir.”

ÖA18. “Öğretim derslerinin uygulaması esnasında öğretim elemanları biz uygulama yaparken video çekmelidir. Yaptığımız yanlışları videoyu izlerken öğretmen adaylarına tek tek anlatmalıdır.”

ÖA24. “Hocalarımız ders sürecinde tartışma ortamı yapmalı ki öğrendiğimiz bilgiler kalıcı olsun.”

ÖA32. “Derslerde kendilerinin ne kadar yeterli olduğunu görmeleri için hocalarımıza sınav yapılmalıdır.”

ÖA9. “Son sınıfa kadar verilen eğitimde öğretmen adayı profesyonel öğretmen kimliği edinmiş olacak bu yüzden son sınıfta KPSS yönelik bir şey yapılmalıdır. Son sınıfta KPSS için eğitim derslerine önem verilmelidir.”

Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliği geliştirmek için öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili önerilerine ilişkin örnek cümleler incelendiğinde; profesyonel kimliğe sahip bir öğretmen yetiştirmek için bütün teorik derslerin her yıl uygulamalı olarak eğitim fakültesinde ders olarak verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmen adayları eğitim fakültelerine girişlerinden önce adayların çocukluk döneminden itibaren öğretmen mesleğine yönelik yetiştirilmesi gerektiğini ve

bu süreç sonunda yeterlilik sınavı yapılması ile birlikte profesyonel kimliğe sahip bir öğretmen yetiştirmenin daha iyi olacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları eğitim sürecinde yer alan derslerin öğrenme alanlarına yönelik olmasının kendilerini geliştirme ve mesleğe yönelik uygulama alanlarında kendilerine yararlı olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının bazıları da öğretmen yetiştirme sisteminde önemli yere sahip olan öğretim elemanlarının öğrencilerle sürekli iletişim içinde olmasının ve öğretim elemanlarının da sürekli denetlenmesinin öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliklerinin gelişimi açısından önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının öğretmen yetiştirme sistemiyle ilgili önerilerinden birisi de öğretmenlik deneyimi süreci hakkında olduğu görülmüştür. Öğretmen adayları ağırlıklı olarak öğretim sürecinde aldıkları okul deneyi ve uygulama derslerinde (f=22) düzenlemeler yapılmasıyla ilgili önerilerde bulunmuşlardır. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının ifadelerinin bazılarını yer verilmiştir.

ÖA1. "Staj derslerinin birinci ve ikinci sınıfa konulması gerektiğini düşünüyorum. Öğrenci öğretmenlik yapamıyorsa erkenden bırakır."

ÖA35. "İkinci ve üçüncü sınıfta staj koyardım. Son sınıfta her hafta farklı bir okula uygulamaya gitmelerini isterdim. Farklı öğretmen ve farklı sınıflarda gözlem yapmalılar."

ÖA10. "Uygulama okulları üniversite içinde olabilir. Öğrenciler istedikleri zaman gözlem fırsatı bulabilirler."

ÖA15. "Her derse özgü uygulama dersi olmalıdır. Böylelikle çok iyi gözlem yapabilme imkânı bulunur."

ÖA17. "Birinci sınıfa geldiğinde daha çok okullara gönderilirse okuldaki öğretmenleri izlenip daha çok uygulama fırsatı verilirse buraya gelen öğrenci de mesleği yapabilecek mi karar verir."

Öğretmen adayları öğretmen yetiştirme sisteminde uygulama derslerinin önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bundan dolayı profesyonel kimliğe sahip bir öğretmen yetiştirmek için uygulama derslerinin öğretmen yetiştirme sisteminde her yıl olması gerektiğini belirtmişlerdir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi olarak belirlenen “Öğretmen adaylarının profesyonel kimliğe sahip bir öğretmende olması gereken özelliklere ilişkin görüşleri nelerdir?” problemine ilişkin bulgulara Tablo 16’da yer verilmiştir.

Tablo 16. *Öğretmen Adaylarının Profesyonel Kimliğe Sahip Bir Öğretmende Olması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşleri*

<i>Temalar</i>	<i>f</i>
Mesleki Özellikleri	16
Etkili iletişim ve diksiyon	8
Alan hâkimiyeti	6
Derse hazırlık ve ders süreci	4
Kişisel özellikler	31
Araştırmacı ve kendini geliştirmeye önem veren	12
İdealist	6
Sabırlı	4
Adaletli	7
Vicdanlı	2

Tablo 16’da öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmende olması gereken özelliklere ilişkin görüşler incelendiğinde; öğretmen adayları profesyonel kimliğe sahip bir öğretmenden başta kişisel özelliklerin (f=31) daha sonra mesleki özelliklerinin (f=16) neler olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının profesyonel kimliğe sahip bir öğretmenin mesleki özelliklerinin en başında okul içinde, okul dışında hem öğrencilerle hem de velilerle etkili iletişim kurabilmesi ve diksiyonunun düzgün olması (f=8) gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşlere ilaveten öğretmen adaylarının öğretmenin alanına hâkim (f=8) aynı zamanda ders sürecinde de aktif (f=4) ve derse hazırlı gelmesi gerektiğini de belirtmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir.

ÖA1. “Hem bilgili hem de çocuklarla etkili iletişim kurabilen bir öğretmen olsun.”

ÖA2. “Diksiyonu düzgün olsun.”

ÖA4. “Düzgün konuşsun ve öğrencilerle iletişimi iyi olsun.”

ÖA6. “Özel eğitimli çocuklarla özel bir iletişimi olsun. Onların farklı yeteneklerini keşfedip yönlendirsin.”

ÖA3. “Hem alanında hem de kişilik yönünden gelişmiş bir kimliğe sahip olsun.”

ÖA4. “Alan konularına hâkim.”

ÖA8. “Alanıyla bilgisine hâkim olmalı ki çocukların sorduğu bütün sorulara cevap verebilsin.”

ÖA13. “Alan bilgisi konusunda donanımlı olmalı ve neyi, nerede, nasıl yapacağını iyi bilmelidir.”

ÖA4. “Ders öncesi plan yapmalı ve derse hazırlıklı gitmelidir. Dersi materyallerle anlatıp kitabı sade şekilde okuyup geçmemelidir.”

ÖA10. “Her derste bir etkinlik veya bir oyun yaptırın ki çocuklar sıkılmasın derste. Dışarıda ders yapın gerekse gezi düzenlesin ki çocuklar yaparak yaşayarak öğrensin.”

Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmende olması gereken özelliklere ilişkin örnek cümleler incelendiğinde; öğretmen adayları etkili iletişim kurmanın ve diksiyonun öneminden bahsetmiş ve bu özelliklerin profesyonel bir öğretmende olmasının faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı da öğretmenin alanına hâkim olmasının gerekliliğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte bazı öğretmenler adayları da derse hazırlıklı olarak gelen ve derste aktif olan öğretmenin mesleki özellikleri arasında yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adayları profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmenin özelliklerinde birinin de kişilik özellikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları, profesyonel kimliğe sahip bir öğretmenin kişilik özellikleri arasında okulda öğrencilere karşı sabırlı (f=4), adaletli (f=7) ve vicdanlı (f=2) olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının bir kısmı ise profesyonel bir kimliği sahip olan öğretmenin kişisel özellikleri açısından bakıldığında araştırmacı ve kendini geliştirmeye önem veren (f=12) aynı zamanda idealist (f=6) bir yapıya sahip olması gerektiğini de belirtmişlerdir. Aşağıda bulgulara ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir.

ÖA7. “Yeniliklere açık olmalı aynı zamanda yaratıcı düşünmeli ve bunu aktarabilmelidir.”

ÖA26. “Araştırma yapmalı ve kendini geliştirerek her konuda fikri olan bir öğretmen olmalı.”

ÖA8. “Sürekli her akşam eve gittiğinde düşünüp kendini sürekli yenileyebilmelidir.”

ÖA12. “Öğretmen hangi şartlarda olursa olsun pes etmeden araştırmacı olmalıdır. Hazır kalıplar

üzerinden gitmemelidir.”

ÖA23. “Kendini gelişmeli ve kendini geliştirirken kimsenin baskısı altında kalmadan bunları yapabilmelidir.”

ÖA2. “Kendini bir kalıba sokmayan idealist bir öğretmen olmalıdır.

ÖA3. “Her konuda idealist olmalıdır. Nerede olursa olsun kendi nasıl yaşamak istiyor ise sınıfı ona çevirmelidir.”

ÖA13. “Yaparak yaşayarak öğreten bir idealist bir öğretmen olmalıdır.”

ÖA13. “Öğrencilere karşı ciddi anlamda sabırlı olsun.”

ÖA26. “Profesyonel bir kimliğe sahip öğretmenin anlayışlı ve sabırlı olması lazım.”

ÖA2. “Çocuklar arasında ayırım yapmayan bir kimlik geliştirmeli yanı zamanda çocuklara karşı ilgili olmalıdır.”

ÖA5. “Öğrencilere eşit davranan bir öğretmen kimliğine sahip olsun.”

ÖA6. “Öğrenciler arasında ayrımcılık yapmasın ve hepsi ile ilgili olsun.”

ÖA16. “Profesyonel kimliğe sahip bir öğretmen gideceği yerde konuşacakları dili, siyasi görüşleri, dini inanışlarına göre ayırım yapmamalıdır. Tek önemseydiği bir insana bir şeyler öğretmek olsun.”

ÖA35. “Öğrencileri karşı adaletli olmasını isterim.”

ÖA36. “Öğrencilerine karşı vicdanlı bir öğretmen olmalıdır.

Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmende olması gereken özelliklere ilişkin örnek cümleler incelendiğinde; öğretmen adaylarının profesyonel bir kimliğe sahip öğretmen özellikleri arasındaki en önemli özelliğin öğrencilere karşı tutumu olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bazıları öğretmenlerin öğrencilere karşı adaletli, sabırlı ve ilgili olması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca profesyonel bir kimliğe sahip öğretmenin idealist, araştırmacı ve yeniliklere açık olmasının hem öğretmen adaylarının gelişimleri hem de öğrencilerin öğrenim süresi boyunca öğrenimlerini ve yaratıcılıklarını artırma açısından faydalı olacağı düşüncesini dile getirmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşlerine genel olarak bakıldığında, profesyonel kimliğe sahip öğretmende kişilik özelliklerinin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgular, ilgili çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Tartışma

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğini geliştirmelerinde etkili olan etmenler ölçeğinde yer alan faktörler arasında en yüksek etkiye sahip olan kişisel özellikler boyutunun olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının kişisel özellikleri arasında çocukları çok sevmeleri ve hoşgörülü olmaları öğretmen kimliğini en yüksek düzeyde şekillenmesini sağlayan etmenler olduğu görülmüştür. Bu noktada öğretmen adaylarının öğretmen kimliği gelişimi sürecinde kendi kişisel özelliklerine yönelik farkındalıklarının artmış olması mesleki kimliğin kişisel özellikler ile ilişkilendirmelerine katkı sağladığı söylenebilir. Kişilik özellikleri boyutunda yer alan maddeler arasında öğretmen adaylarının çocukları çok seviyor olmaları ve çocuklara karşı hoşgörülü bir şekilde davranmaları etkili iletişimi yüksek bir sınıf ortamı sağladığından öğretmen kimliğinin olumlu yönde etkileyen en etkili etmen olduğu saptanmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak kişilik özelliklerinin öğretmen adaylarının uygulama sürecinde çocuklara öğretmen kimliklerini daha iyi tanıtmaya ve kendilerini tanıtmaya olanağı sağlayabilir. Bununla birlikte bireylerin sıcakkanlı olmaları, bir şeyler öğretmenin verdiği hazzı fark etmeleri ve öğretmenlik mesleğinin kendilerine uygun olduğu keşfetmeleri mesleği içselleştirmelerine ve kimlik oluşumunu şekillenmesine

katkı sağladığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri arasında herkesten farklı öğretmen olmak isteme duygusu kimlik oluşumunu az etkilediği tespit edilmiştir. Genel olarak incelendiğinde öğretmen adaylarının kişisel özellikleri öğretmen kimliğinin gelişiminde önemli bir merdiven görevi üstlenmiş olduğu söylenebilir. Bunun yanında öğretmen adaylarının öğretmen kimliğini geliştirmelerinde etkili olan etmenler arasında yakın ve sosyal çevrenin etkisinin en az olduğu tespit edilmiştir. Yakın ve sosyal çevre etki düzeyleri incelendiğinde öğretmen adaylarını yakın çevredeki rol model aldığı öğretmenlerin kimlik oluşum evresinde ortalamanın üstünde etkilediği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarını ailelerinin öğretmenliğe yönlendirmesi öğretmen kimliğini etkileyen etmenlerden biri olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarına aileleri ‘öğretmenlik sana çok yakışıyor’, ‘öğretmenlik rahat meslek.’ tarzındaki cümleler kurmuş olabilir. Aileler bu tutumları ile bireyler öğretmenlik mesleğine yönlendirmiş olabilir. Bireylerin meslek seçiminde en az etkiye sahip olan yakın arkadaşlarının öğretmenliğe yönlendirmesi olduğu belirlenmiştir. Bireylerin mesleki kimliğinin yönlendirmesinde çevrenin etkisi çok az olduğu söylenebilir. Bireylerin mesleki kimliklerinin oluşumunda yakın ve sosyal çevre gibi faktörlerin genel etki düzeyleri kişisel özellikleri göre az olduğu için yakın ve sosyal çevrenin dolaylı yönden etkilediği söylenebilir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının kimliklerinin oluşumunda kişisel özelliklerin yüksek etki düzeyi olduğu için doğrudan etkileyen faktörler arasında olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarını öğretmen kimliğini gelişiminde etkili olan etmenler ölçeğinde yer alan diğer faktörler arasında yükseköğretim öncesi okul yaşantısı, öğretmenlik deneyimi, mesleğin özellikleri ve medya etkisi boyutları yer almaktadır. Öğretmen adaylarını yükseköğretim öncesinde okul yaşantısında boyutunda lise öğretmenlerinin mesleki kimlik oluşumunda etkisinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bundan dolayı lise düzeyindeki öğrencilerin meslek seçimi için karar verme aşamalarında olduğundan öğretmenlerinin etki düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu yönüyle öğretmen kimliğinin yapılanmasının başlangıç evresinin ilk basamaklarının bu süreçte ortaya çıktığı söylenebilir. Bununla birlikte ilkokul, ortaokul öğretmenlerinin öğretmen kimliğini oluşumunda önemli etkilerinin olduğunu söylemek mümkün görünmektedir.

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin gerçek anlamda şekillenmesinde öğretmenlik deneyim sürecinin de ayrı bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının uygulama yaptığı okuldaki başarılı uygulama deneyimleri hem kişisel

özelliklerinin farkına varmalarını olanak sağladığı gibi hem de öğretmen kimliği yönelik farkındalıklarının artmasını sağlayabilmektedir. Bundan dolayı bireylerin öğretmenlik uygulaması kimlik gelişimini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Uygulama sürecinde okuldaki öğretmenlerin dayanışması kimlik oluşumunda fazla bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçta öğretmen adaylarının okullarda doğrudan görev yapmadıkları için okuldaki öğretmen dayanışmasını kimlikleri üzerinde önemli bir etki yapmadığı söylenebilir. Bireylerin ileri dönük yaşamlarını planlamasını yaparken öğretmen mesleğinde çalışma koşullarını göz önüne aldıklarında ailelerine daha fazla zaman ayırabileceklerinden dolayı kimlik oluşumunu olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bunun aksine toplum yönünde önemli olan ve bireylerin yetiştirilmesinde etkin olan öğretmenlerin gelir düzeyleri kimlik oluşumu olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının kimlik gelişim sürecinde medya etkisi boyutunun etki düzeyinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının filmlerde gördüğü ve kitaplarda okuduğu öğretmen figürleri kimlik oluşumlarında yüksek bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının zihinlerinde bir öğretmen figürünün canlanmasına buna benzer bir öğretmen kimliği inşa etmelerine kaynaklık ettiği söylenebilir. Bunun yanında gazetelerde okudukları haberlerin kimlik oluşumunu olumsuz yönde etkilediği için az etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçta medyanın öğretmenlerin olumsuz haberlerle gündeme getirmesinin önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin gelişiminde tek bir faktörden çok birden fazla faktörün etkili olduğu ve bunların öğretmen kimliği üzerinde az ya da çok etki yaparak öğretmenlik kimliğinin inşasında yapı taşlarını oluşturabilmektedir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşturulmasında etkili olan etmenlerin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öncesinde kimlik gelişimini doğrudan veya dolaylı biçimde etkileyen etmenlerin cinsiyete göre şekillenmediği söylenebilir. Mesleki kimliğin yapılanmasında cinsiyet değişkeninin yüksek öğretim öncesi ve sonrasında öğretmen adaylarının zihinlerinde farkındalık düzeyi oluşturacak biçimde etkili olmadığı söylenebilir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin oluşturulmasında etkili olan etmenlerin öğrenim görülen bölüme göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin yapılanmasında temel eğitim programında yer alan bölümlerin türüne göre şekillenmediği ve öğretmen kimliğinin oluşumunda etkili olan etmenlerin de mesleki kimlik oluşumunda branşa göre farklılaşmadığı görülmüştür.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın dördüncü alt probleme ilişkin bulguların tartışılmasından itibaren nitel bulguların tartışmasına yer verilmiştir. Nicel verileri desteklemek için öğretmen adayları ile yapılan görüşmeden elde edilen bulguların tartışılmasında; öğretmen adaylarının öğretmen kimliği oluşumunda birçok faktörün etkili olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen kimliğinin inşasının ilk temellerinin yüksek öğretim öncesi dönemde öğretmenler tarafından atıldığı söylenebilir. Bu sonucun nicel verilerle paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Çocukların mesleki kimlik oluşumlarının basit düzeyde şekillenmesi temel eğitim sürecinde başlayarak yükseköğretim sürecine kadar devam ettiği ve öğretmenlerin mesleki model oluşturduğu söylenebilir. Benzer şekilde Yaşar, Bilaloğlu ve Karabay'ın (2013) yaptığı çalışmada öğretmen kimliğini önceki eğitim yaşantıları boyunca kendilerini derinden etkileyen, onları öğretmen olmaya yönelten ve kendilerine model olarak seçtikleri öğretmenlerinin olduğunu tespit etmiştir. Bununda bireylerin öğretmenlik mesleğine yönelmesine olanak sağladığı bir gerçektir. Aile ve yakın çevrelerinin tutumları ve öğretmenlik mesleğini icra eden bireylerin fazla olması öğretmen kimliğinin yapı taşlarının oluşmasına katkı sağlayan diğer bir etmen olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun nicel verilerle paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Benzer şekilde Yaşar, Bilaloğlu ve Karabay'ın (2013) yaptığı çalışmada aile çevresindeki öğretmen olan tanıdıklarının kendilerine olumlu model olduğunu ve seçimlerinde etkili olduğunu saptamıştır. Ayrıca çevrenin ' Öğretmenlik rahat meslek', 'Öğretmenlik bayana çok yakışıyor' tarzında tutumların kimliğin yapısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bireylerin üzerinde çevresel faktörlerin kimlik algısını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğretmen adayları öğretmen kimliğinin gelişimini lisans eğitimi sürecindeki alan dersleri, eğitim bilimleri dersleri, uygulama derslerinin ve öğretim elemanları hem

olumlu yönde hem de olumsuz yönde etkilediği belirtmişlerdir. Öğretmen adayları öğretmen kimliğinin gelişiminde bazı alan dersleri ve eğitim derslerinin içeriğinin faydalı olduğunu düşündüğünden olumlu kimlik inşası oluşturduklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Yaşar, Bilaloğlu ve Karabay'ın (2013) yaptığı çalışmada katılımcılar aldıkları derslerin mesleki bilgilerini artırdığını ifade ederken, uygulamalı derslerin özellikle kendilerini öğretmen gibi hissetmelerindeki olumlu etkilerini tespit etmiştir. Bazı öğretmen adayları derslerin işleyiş sürecinde durmadan sunum yapmaları kimlik inşasını olumsuz etkilediğini ve öğretmenlikten soğuduklarını ifade etmişlerdir. Bu sürece ek olarak öğretim elemanlarının aşağılayıcı tavırları ve ders aktarımındaki aksaklıkları kimlik yapısını daha olumsuz bir yöne çektiğini belirtmişlerdir. Bu durumda öğretmen kimlik nitelikli bir şekilde yapılanmasını engelleyeceği söylenebilir. Kimlik gelişimi için öğretim elemanlarının ders işleyiş biçimleri ve tutumları ayrı bir öneme sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen kimliğinin gelişini en çok etkileyen faktörün öğretmenlik uygulaması olduğunu belirlenmiştir. Bireyler yaparak yaşayarak öğrendikleri ve öğrencilerle yakından etkileşim içinde oldukları için kimliklerini tanımalarını ve tanıtmaları şansına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Uygulama sürecinde kendilerini içsel olarak gözleme, arkadaşlarını ve rehber öğretmenlerini gözleme fırsatları sağladıkları için farklı kimlik yapılarını kendi kimlik yapılarıyla ilişkilendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçtan yola çıkarak öğretmen kimliğinin geliştirmesinde öğretmenlik deneyimi öğretmen adaylarının profesyonelleşmeleri için bütün etmenleri içinde kilit noktayı oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca uygulama sürecinde rehber öğretmenlerin kimliğin inşasında rol model olmaları mesleki özelliklerin gelişmesine katkı sağladığı belirlenmiştir. Benzer şekilde Alexandar, Wyk ve Moreeng (2014) yaptığı çalışmada öğretmen kimliğinin inşasını güçlenmek için öğrencilerin rehber öğretmenleri tarafından yapılandırılmış bir mentorluk programına maruz kalmasının kişisel gelişim ve mesleki gelişimin iyileştirilmesi için yeterli fırsattan daha fazlasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adayları gereksiz olduğunu düşündükleri derslerin olumsuz yönde kimlik oluşmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının dersleri algılayış biçimleri kimlik yapılanmasını önemli düzeyde etkilediği söylenebilir. Öğretmen adayları kimlik oluşumunu etkileyen etmenler arasında kültürel ve sosyal faaliyetlerin olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra kimliğini gelişimini filmlerdeki, kitaplardaki öğretmen figürleri ve sosyal medya üzerinden yapılan sosyal sorumluluk projeleri

olumlu yönde etkiler iken haberlerde öğretmene yönelik olumsuz durumların olması kimlik gelişimlerine olumsuz yönde etki ettiği tespit edilmiştir. Bu yönüyle öğretmen kimliğinin gelişiminde medyanın önemli ölçüde olumlu ya da olumsuz bir etki yaptığı söylenebilir. Bu sonucun nicel verilerle paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Öğretmen adayları mesleğin esnek çalışma saatlerine sahip olmasının ve yaz tatillerinin uzun olması gibi mesleki özelliklerin öğretmen kimliğini gelişimini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bu bulgular nicel verilerle paralellik göstermektedir. Bunun yanında temel eğitim öğretmenlerinin iş olanaklarının fazla olması öğretmen kimliğinin gelişimini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bireylerin ‘mezun olduğumda işsiz kalmayacağım’ gibi kaygılarının olmaması kimlik oluşumunu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Öğretmen adaylarının kişisel özelliklerinin mesleğe uygun olmasını düşündürmesi mesleki kimliğin içselleştirmesine katkısı olduğu yönündedir. Bu bulguların nicel verileri desteklediği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının cinsel kimliği öğretmen kimlik oluşumunda etkili olduğu belirlenirken nicel verilerde farkındalık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Cinsel kimlik ile ilgili nitel bulgular nicel bulgularla çelişmektedir. Nitel verilerde cinsiyetin öğretmen kimliği oluşumunu etkilediği belirlenmiştir. Genel olarak öğretmen kimliğinin gelişimde etkili olan faktörlerin etki düzeyleri birbirinden farkı olsa da kimlik inşasının yapılanmasında önemli bir role sahip olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Lerseth (2013) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının kimlik gelişimini geçmiş deneyimleri, öğretmenleri ile olan deneyimleri, kendi kimliklerinin öğrenci tarafından tanınması, alan bilgisi, öğretmenlik pedagojosini gibi pekçok faktörün olduğunu ve kimlik için önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğretmen adaylarının öğretmenlik algısının şekillenmesinde rol model aldıkları ilkokul öğretmenlerinin oluşturduğu belirlenmiştir. Öğretmenlik deneyimi sürecinde zihinlerinde oluşan algı olumlu yönde ise onlar gibi davrandıkları ve onların olumsuz yönde olan davranışlarını yapmamaya özen gösterdikleri tespit edilmiştir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının öğretmenlik algılarının şekillenmesinde ilkokul öğretmenlerinin önemli olduğu söylenebilir. Diğer bir yandan öğretmen adaylarının öğretmenlik algısının şekillenmesinde yakın ve sosyal çevreninde etkisi bulunmaktadır. Yani adayların öğretmenlik algısının şekillenmesinde ailelerinde öğretmen mesleğine

sahip olan öğretmenlerinin görüşlerinin etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu etki bazı öğretmen adaylarında olumsuz bir algı oluşturup kimliğin yapılanmasını engellemekte bazı öğretmen adaylarında da olumlu bir algı vesilesiyle kimlik oluşumunu katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı düşüncelerin öğretmen mesleğine olan tutumun farklılaşmasına neden olduğu söylenebilir. Ayrıca temel eğitim öğretmenlerinin bayan olmasını düşünen bir toplum anlayışında kaynaklı olarak erkek öğretmen adayları bu tutumlarının öğretmen algılarını olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının olumlu olan öğretmen algılarını yaşantılarında dolayı olumsuz yönde değiştiği söylenebilir. Bununla birlikte eğitim programında yer alan derslerin, öğretim elemanlarının dersleri işleyiş biçimleri ve tutumlarının da öğretmen adaylarında öğretmenlik algısının şekillenmesinde önemli bir katkı sağladığı belirlenmiştir. Bunu öğretmen adaylarının zihinlerindeki öğretmen figürünün nitelikli olarak yapılanmasında etkili olduğu söylenebilir. Yapılanma nitelsiz olduğunda öğretmen adaylarının zihinlerinde ‘Biz iyi bir öğretmen olabilecek miyiz?’ sorunun belirmesine neden olabilir. Öğretmen adaylarının gönüllü kültürel ve sosyal faaliyetlerin öğretmen algılarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının öğretmen deneyimi sürecinde öğretmenliği yaparak yaşayarak deneyimlemeleri, bazılarının kendilerine olan özgüvenlerinin artmasını sağlamış bu da kaygı düzeylerini azaltmıştır. Bu da öğretmen adaylarının mesleğe yaklaşımlarının olumlu yönde olmasını katkı sağladığı söylenebilir. Bazı öğretmen adaylarının öğrencilerle yaşadıkları iletişim kopukluklarından dolayı öğretmenlik algısı olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Öğretmenlik deneyiminde yaşanan olumlu ve olumsuz tecrübeler zihinde var olan öğretmen figürünün şekillenmesini hem doğrudan hem de dolaylı yünden etkilenebildiği söylenebilir.

5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda bazılarının alan bilgisinde yeterli olduğu, bazı adayların ise alan bilgisi konusunda yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adayları alan derslerinin öğretimi olanlarında uygulama yaptıklarından dolayı kendilerini yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Derslerin uygulamalı olarak işlenmesi yeterlilik düzeyini arttırdığını söylenebilir. Öğretmen adayları yetersiz olduklarını düşündükleri derslerin uygulaması

olmadığı için derslerin anlatımı sürecinde sıkıntı yaşamış olabilirler. Bu sonuçlardan yola çıkarak yetersizliklerin öğretmen yetiştirme programındaki eksikliklerden kaynaklandığı söylenebilir. Bunun yanı sıra bazıları öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine hazır hissetmelerini; ders anlatım sürecinde öğrencilerle etkili iletişim kurmaları ve sınıf yönetiminde yeterli olduklarını fark etmeleri ile oluştuğunu belirtmişlerdir. Yapararak yaşayarak keşfetmenin öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin artmasına destek sağladığı söylenebilir. Ancak bazı öğretmen adayları çocuklar soru sorduğunda yetişemediklerini ve sınıfta sorun çıktığında ne yapacaklarını bilemedikleri içi sınıf hâkimiyeti ve öğrencilerle etkili iletişim kurmada kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun öğretmen kimliğini olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Bu sonuçtan yola çıkarak öğretmen yetiştirme programında yer alan pedagojik formasyon eğitiminde aksakların olduğunu söylenebilir. Öğretmen adaylarının öğretmen yeterliliğini öğretmenlik uygulaması, öğretim elemanlarının ders işleyiş biçimleri ve bilgi düzeyleri gibi etmenlerin olumlu yönde etkilediği diğer taraftan lisans derslerindeki eksikliklerin ve bazı öğretim elemanlarının ders anlatım yöntemlerindeki hataların olumsuz etki düzeyine sebep olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının yeterlilik düzeylerini etkileyen etmenlerin öğretmenlik kimliğini de önemli düzeyde etkilediği söylenebilir. Benzer şekilde Atmacı'nın (2017) yaptığı çalışmada katılımcıların öğretmen yeterliklerinin öğretmenlik kimliği üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen adayları yeterlilik düzeylerinin olumlu olması olumlu bir kimlik inşasını katkı sağlar iken olumsuz olması olumsuz yönde kimlik inşasına neden olabilir.

5.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Profesyonel bir öğretmen kimliği geliştirmek için öğretmen yetiştirme programında düzenleme yapılması ve öğretmenlik deneyimde değişikliklerin yapılmasının gerekli olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının eğitim programlarına girişlerinden önce mülakat yapılması gerektiği belirtmişlerdir. Bunların çocukluk yıllarında eğitim sürecinde öğretmen mesleğine yönelik yetiştirilmesi süreç sonunda meslek öncesi yeterlilik sınavı yapılması ile birlikte profesyonel kimliğe sahip bir öğretmen yetiştirmenin daha verimli olacağı saptanmıştır. Eğitim sisteminde profesyonel bir öğretmen kimliği oluşturmanın ilk olarak temel eğitim aşamasında başlamasının

kimliğin profesyonellik düzeyi yönünden etkili olacağı söylenebilir. Bu noktada temel eğitim öğretmenleri kimliğin yapılanmasında önem teşkil ettiği söylenebilir. Öğretmen yetiştirme programının profesyonel bir öğretmen kimliği oluşturmada pek çok etkisinin olduğu belirlenmiştir. Buna benzer şekilde Friesen ve Besley (2013) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretim kimliği geliştirdiği süreçlerinde öğretmen eğitim programları için birçok etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte öğretmen adayları teorik derslerin uygulamasının olması profesyonel kimlik için önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları bunun da daha etkili olması için uygulamaya dönük sınıfların olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları yaparak yaşayarak öğrenme ortamı sağlanmış olacağı için çağdaş anlayışı daha kolay benimseyeceklerdir. Yani eğitim sürecinde teorik derslerin mesleğe yönelik uygulama alanlarının olması profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmen yetiştirmek için yararlı olacağı söylenebilir. Ayrıca öğretmen adayları bazıları öğretim elemanlarının öğrencilerle iletişim içinde olması gerektiğini ve aynı zamanda denetlenmesinin öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliklerinin gelişimi için ayrı bir öneme sahip olacağını belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının denetlenmesi hem eğitim fakültelerinin niteliği için hem de mesleki kimliğin profesyonel biçimde şekillenmesi olarak sağlayabilir. Öğretmen yetiştirme sisteminde profesyonel bir öğretmen kimliğinin oluşumu için okul uygulaması derslerinin önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bundan dolayı öğretmen yetiştirme sisteminde sürecinde uygulama derslerinin profesyonel kimliğe sahip bir öğretmen yetiştirmek için her yıl olması gerektiğini belirlenmiştir. Ayrıca uygulama sürecinde öğretmen adaylarının videoları çekilerek sonrasında bu videoları öğretim elemanları ve diğer öğretmen adaylarının yorumlaması bireylerin kimlik yapısını aksakları gidereceğini belirtmişlerdir. Bireyler kimliğindeki olumlu ve olumsuz yönleri kendi gözünden ve diğerlerinin gözünde görmesi kimliğinin nasıl olduğu daha net anlayabilmesine olanak sağlar. Bu sonuçlardan yola çıkarak mikro öğretimin ağırlıklı olarak uygulamalarda kullanıldığı bir eğitim sistemi düzenlenebilir. Ayrıca bu sistem sayesinde öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin profesyonel bir şekilde yapılandırmak isteyip istemediğine karar verme aşamasını erkenden fark etmesine olanak sağlayabilir. Bununda öğretmenlik mesleğini icra etmesi açısından istekli bireylerin yönelmesini sağlayabilir ve nitelikli öğretmenlerin yetişmesine katkıda bulunabilir.

5.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip olan bir öğretmende olması gereken özellikler arasında mesleki özellikler ve kişisel özellikler olduğu belirlenmiştir. Profesyonel bir öğretmende etkili iletişim kurmak için diksiyonun önemli olduğu tespit edilmiştir. Nitelikli bir öğretmende etkili konuşmanın profesyonel öğretmen kimliğinin en etkili şekilde icra etmesine katkı sağlayacağı söylenebilir. Öğretmenlerin alanına hâkim olması profesyonel kimlik için önemli olduğu görülmüştür. Bunun yanında öğretmenlerin alanına hâkim olup derse hazırlıklı gelmesi ile birlikte derste öğrencilerle etkili iletişim kurması bireylerin geleceğine yönelik gelişimlerini olumlu yönde etkileyeceği ve nitelikli bireylerin gelişmesiyle birlikte toplumun kalkınmasına katkısı olacağı söylenebilir. Öğretmen adayları profesyonel bir kimliğe sahip öğretmenin yapılandırıcı yaklaşımı benimsemiş olacağını ve öğrencilerin yaparak yaşayarak öğreneceği öğrenme ortamı hazırlayacağını ifade etmişlerdir. Bu sonuçta yola çıkarak profesyonel kimliği nitelikli olan öğretmenin çağdaş bir anlayışı benimsediğini söylenebilir. Profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmenin kişilik özellikleri arasında öğrencilere karşı adaletli, sabırlı ve ilgili olduğu tespit edilmiştir. Profesyonel bir kimliğe sahip öğretmen özellikleri arasındaki en önemli özelliğin öğrencilere karşı tutumu olduğunu söylenebilir. Bunun yanında kendini bir kalıba sokmayan sürekli dinamik ve gelişime açık öğretmenin profesyonel kimliğinin yeniliklere açık olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak profesyonel bir kimliğe sahip öğretmenin araştırmacı olması ve kendini geliştirmeye önem vermesi kimliğin niteliğini daha üst seviyelere taşıyabilir.

5.2. Sonuçlar

Öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinde etkili olan faktörlerin ve kendilerinde geliştirdikleri öğretmenlik kimliği algısının incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Nicel verilerden elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının kişisel özellikleri öğretmen kimliğinin gelişiminde en yüksek etki düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Kişilik özellikleri boyutunda en etkili olan etmenlerin öğretmen adaylarının çocukları çok sevmesi ve çocuklara karşı hoşgörülü olması

saptanmıştır.

2. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmen kimliğini geliştirmelerinde etkili olan etmenlerin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır.
3. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmen kimliğini geliştirmelerinde etkili olan etmenlerin öğrenim görülen bölüme göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir.
4. Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğini geliştirmelerinde yakın ve sosyal çevre faktörünün etki düzeyinin en düşük olduğu belirlenmiştir. Yakın ve sosyal çevre faktöründe çevrenin olumlu yöndeki mesleğe yönelik ifadeleri ve ağırlıklı olarak çevrenin öğretmenlerle dolu olması kimliği etkilediği tespit edilmiştir.
5. Öğretmen adaylarını öğretmen kimliği yükseköğretim öncesinde lise öğretmenlerinin, öğretmenlik deneyimi sürecinde başarılı uygulamalar yapmalarının, yakın ve sosyal çevredeki rol model aldıkları öğretmenlerin, mesleğin özelliklerinde ileride ailelerine fazla zaman ayırabileceklerini bilmeleri bunun dışında medya etkisinde izledikleri film ve okudukları kitaplardaki öğretmen figürleri en çok etkileyen etmenler olduğu tespit edilmiştir.
6. Öğretmen adaylarını öğretmen kimliği yükseköğretim öncesinde ortaokul öğretmenleri, öğretmenlik deneyimi sürecinde öğretmenlerin dayanışması, yakın ve sosyal çevredeki arkadaşlarının öğretmenliğe yönlendirmesi, mesleğin özelliklerinde öğretmenlerin gelir düzeyleri bunun dışında medya etkisinde izledikleri gazetelerde yer alan öğretmen yönelik haberlerin en az etkileyen etmenler olduğu tespit edilmiştir.
7. Nitel verilerin sonuçlarına göre yüksek öğretim öncesi okul yaşantısı, lisans eğitimi, medya etkisi, mesleki ve kişisel özelliklerin, yakın ve sosyal çevrenin, öğretmenlik deneyiminin öğretmen kimliğinin oluşumunu hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında yer aldığı tespit edilmiştir.
8. Öğretmen adaylarının kimliğini geliştirmelerinde yükseköğretim öncesi okul yaşantılarında ilkökul öğretmenlerinin rol model olduğu ve kimliği etkilediği belirlenmiştir. Çevrenin mesleğe karşı olan olumlu tutumu kimlikte gelişim sağlarken cinsiyet ile ilgili yapılan olumsuz tutumların kimlik gelişimini engellediği tespit edilmiştir. Bunun dışında lisans eğitimi sürecinde alınan derslerin bazılarının etkili olduğu bazılarının ise kimliği etkilemediği

saptanmıştır. Bunların derslerin içerikleri ilgili olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında derslerde öğretim elemanlarının tutumları öğretmen adaylarının kimliğini içsel olarak yüceltmesine katkı sağlarken bazılarını meslekten soğutarak kimlik gelişimini engellemiş olduğu belirlenmiştir. Öğretmen kimliğini en çok etkileyen faktörün öğretmenlik uygulaması olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının son sınıfa kadar geliştirdikleri öğretmen kimliğini uygulama sürecinde en iyi şekilde algılama fırsatı buldukları için en iyi yapılanmanın bu aşamada olduğu saptanmıştır. Ayrıca uygulama sürecindeki rehber öğretmenlerin gözlemlenmeleri kimliğin yapılanmasını ekstra katkı sağladığı belirlenmiştir. Bunun dışında filmlerde izledikleri öğretmen rollerinden çok etkilendikleri ve onlar gibi kimlik inşa etmek için çabaladıkları tespit edilmiştir. Bunun yanında olumsuz öğretmen haberleri bireylerin korkuya kapılmasına neden olduğu için kimlik gelişimi engellediği belirlenmiştir. Mesleğin özelliklerine açısından ise çalışma saatleri kısa, tatillerin uzun olması öğretmen adaylarının mesleğin avantajlı yanlarının olduğu düşünmeleri kimliği olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

9. Öğretmen adaylarının öğretmenlik algılarının şekillenmesinde ağırlıklı olarak öğretmenlik deneyiminin etkili olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının sınıf içinde öğrencilerle etkileşim içinde olması ve sınıftaki tecrübelerle öğretmenlik mesleğini yapabileceklerine dair inançları öğretmenlik algısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bunun aksine uygulamadaki rehber öğretmenlerin öğretmen adaylarına ve çocuklara karşı olumsuz tutumları öğretmenlik algısını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının zihinlerinde var olan öğretmen figürünün yapılanması lisans öncesi okul yaşantısı ile başladığı lisans eğitimi sürecin devam ettiği saptanmıştır. Bu dönemde rol model aldıkları öğretmenlerin algılarını olumlu etkilendiklerinden ders anlatım sürecinde onlar gibi davrandıkları saptanmıştır. Bunun aksine öğretmen adayları öğretmenlerinin olumsuz davranış zihinlerindeki öğretmen algısını 'Ben onun gibi öğretmem olmam.' diyerek farklılaşmasına neden olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte yakın ve sosyal çevrenin tutumları öğretmenlik algısının şekillenmesinde aracı olduğu tespit edilmiştir. Yani doğuda öğretmenlik yapan çevre yakınlarının oradaki olumsuz şartlar yaşadığını anlatması mesleğe karşı olumsuz algı oluşturduğu belirlemiştir. Bunun yanında

yakın çevrenin ‘Okulöncesi öğretmenleri bayan olur.’ ifadeleri öğretmenlik algısını olumsuz şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Öğretmenlik eğitiminde medya ve sosyal faaliyetlerin etkisiyle de öğretmenlik algılarının hem olumlu hem de olumsuz yönde şekillendiği tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının izledikleri filmlerde öğretmen figürleri adayların zihinlerinde ‘Ben böyle bir öğretmen olmalıyım’ düşüncesinin belirmesiyle öğretmen algıları olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Bunun aksine televizyondaki öğretmene şiddet, doğu hizmetinin zorlukları gibi haberler öğretmen algısını olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

10. Öğretmen adaylarının kendilerinde geliştirdikleri öğretmen kimliği doğrultusunda öğretmen mesleğinin genel yeterliliklerine bazı adayların sahip olduğu, bazılarının ise sahip olmadıkları yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu yeterlilik düzeylerinin artmasını sağlayan teorik derslerin, öğretim elemanlarının ders işleyiş biçimleri olduğu tespit edilmiştir. Bunun aksine bazı derslerin içeriklerinin eksik olması, uygulamaya dönük olmadıkları ve öğretim elemanlarının bu dersleri verimli işlemediklerinden dolayı öğretmen yeterliliklerinde eksiklikler olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar öğretmen adaylarının öğretmenlik eğitimi ve öğretmenlik deneyimi sürecinde yeterlilik düzeyleri hem olumlu hem de olumsuz etkilendiği göstermiştir.
11. Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliği geliştirmek için öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili ilk olarak öğretmen yetiştirme programında düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu düzenlemelerin teorik derslerin uygulama sınıfları kurularak etkin şekilde kullanılması yönünde olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte öğretmen adayları öğretmenlik deneyiminde değişiklikler yapılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Bunların başında öğretmenlik uygulamasının her yıl olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca uygulamaların mikro öğretimli bir şekilde olması üzerine öneride bulunmuşlardır.
12. Öğretmen adaylarının profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmende olması gereken özelliklerin başında nitelikli kişisel özelliklerin olması gerektiğini daha sonra mesleki özelliklerin hepsine sahip olmalarının profesyonelliğe katkısı olacağı belirtmişlerdir. Kişisel özelliklerin de öğrencilere

karşı sabırlı, adaletli olan ve etkili iletişim kurabilen, dinamik, yenilikçi bir kimlik özellikleri profesyonelliği sağladığı belirlenmiştir. Mesleki özelliklerde alana hâkim olma ve sınıf hâkimiyeti profesyonel kimliğinin özelliklerinde temel yapı taşı olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda etkili bir öğretmen kimliği geliştirilmesi açısından aşağıda öneriler geliştirilmiştir.

5.3. Öneriler

1. Medyada; öğretmenlerle ilgili sadece olumsuz haberler yerine olumlu rol modellerin olduğu haberler, filmler verilebilir. Başarılı çalışmalar yapan olumlu bir öğretmen kimliği geliştirmiş öğretmenlerin çalışmaları medyaya yansıtılabilir.
2. İlkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerine öğrencilerine olumlu bir rol model olabilmeleri için meslek öncesi ve meslek içinde eğitimler verilebilir.
3. Öğretmenlik uygulama süreci öğretmen adaylarının öğrenci, mentör öğretmen ve öğretim elamanları ile etkili bir iletişim kurabileceği bir sürece dönüştürülebilir.
4. Öğretmenlik uygulamasında görev alan öğretmenlerin mentör eğitimi alması ve bu alana seçilen öğretmenlerin alanında ve mesleğinde başarılı örnek kişilerden seçilmesi sağlanabilir.
5. Öğretmenlerin mesleki statüsünün artırılması ve öğretmen maaşlarının iyileştirilmesi sağlanabilir.
6. Öğretmenlerin ihtiyaç oranında bölümlere alınması ve mezun olduklarında atanabilmelerine olanak sağlanabilir.
7. Öğretmen adaylarının mesleğe seçilirken duyuşsal ve kişilik özelliklerinin göz önüne alınmasına olanak sağlayan bir değerlendirme süreci hayata geçirilebilir.
8. Üniversitelerde eğitim fakültelerinde öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesine olanak sağlayan bir sürecin hakim kılınması ve öğretim elamanlarının öğretmen adaylarına rol model oluşturacak etkili bir öğretmenlik kimliğine sahip olmaları yönünde hizmet içi ve öncesinde eğitimsel bir süreç hayata geçirilebilir.

9. Öğretmen kimliğinin gelişimi için öğretmenlere hizmet içi eğitim verilebilir.
10. Öğretmen adaylarının öğretmen kimliğinin gelişimin nitelikli olması için öğretim yetiştirme sisteminin etkililiği için programların bu yönde geliştirilmesi sağlanabilir.

Öğretmen kimliği ile ilgili yapılacak araştırmalara ilişkin şu önerilerde bulunulabilir.

1. Araştırmanın benzeri farklı üniversite ve farklı bölümde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına uygulanabilir.
2. Öğretmen adayları ve öğretmenliğini yapan öğretmenlerin bir arada incelendiği farklı bir çalışma yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
3. Öğretmen kimliği açısından etkili bir kurum olma özelliği hala tartışılan köy enstitüsü döneminde mezun olan öğretmenlerin kimlik gelişiminde etkili olan faktörleri belirlemeye dönük olarak çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Agbenyega, J., & Deku, P. (2011). Building new identities in teacher preparation for inclusive education in Ghana. *Current Issues in Education*, 14(1), 4-37.
- Aküzüm, C. (2006). *Öğretmen yetiştirme geleneğinin güncel duruşuna ilişkin öğretmen/öğretim elemanı görüşlerinin değerlendirilme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü: Mersin.
- Arpacı, D. (2015). *An investigation on the relationship between prospective teachers' early teacher identity and their need for cognition*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Atmaca, Ç. (2017). English teachers' perspectives about teacher competencies in terms of professional identity. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1641-1669.
- Avraamiodu, L. (2014). Studying science teacher identity: current insights and future research directions. *Studies in Science Education*, 50(2), 145–179.
- Aykaç, N., Yıldırım, K., Altınkurt, Y. ve Marsh, M. M. (2017). Understanding the underlying factors affecting the perception of pre-service teachers' teacher identity: A new instrument to support teacher education. *Üniversitepark Bülten*, 6(1), 67-78.
- Ballantyne, J., Kerchner, J., & Aróstegui, J. L. (2012). Developing music teacher identities: An international multi-site study. *International Journal of Music Education*, 30(3), 211-226.
- Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: an overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189.
- Beijaard, D., Verloop, N., & Vermunt, J. D. (2000). Teachers' perceptions of professional identity: An exploratory study from a personal knowledge perspective. *Teaching and Teacher Education*, 16(7), 749-764.
- Beijaard, D., Verloop, N., & Vermunt, J. D. (2004). Reconsidering research on teachers'

- professional identity. *Teaching and Teacher Education*, 20(2), 107-128.
- Bukor, E. (2015). Exploring teacher identity from a holistic perspective: reconstructing and reconnecting personal and professional selves. *Teachers and Teaching: Theory And Practice*, 21(3), 305–327.
- Clark, V. L. P., & Creswell, J. W. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Day, C., Elliot, B., & Kington, A. (2005). Reform, standards and teacher identity: Challenges of sustaining commitment. *Teaching and Teacher Education*, 21(5), 563-577.
- Demir, Y. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okul deneyimi dersi kapsamında karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Bolu
- Dominguez, C. R. C., Viviani, L. M., Cazetta, V., Guridi, V. M., Faht, E. C., Pioker-Hara, F. C., & Bonardo, J. C. (2015). Professional choices and teacher identities in the science teacher education program at each/usp. *Cultural Studies of Science Education*, doi:10.1007/s11422-014-9650-8
- Duru, S. (2006). Öğretmen kimliğini etkileyen etkenler ve yeni öğretmen kimlikleri için öneriler. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 121-131
- Franzak, J. K. (2002). Developing a teacher identity: The impact of critical friends practice on the student teacher. *English Education*, 34(4), 258-280.
- Friesen, M. D. & Besley, S. C. (2013). Teacher identity development in the first year of teacher education: A developmental and social psychological perspective. *Teaching and Teacher Education*, 36, 23-32.
- Gee, J. P. 2000. Identity as an analytic lens for research in education. *Review of Research in Education*, 25(1), 99–125.
- Gregory, A., Micheal, M. V. W., & Boitumelo, B. M., (2014). Constructing student-teacher identities via a mentorship programme initiative: a case for school-based learning. *Mediterranean Journal of Social Sciences MC SER Publishing*, 9, 405-419.
- Gülsünler, M. E. (2007). Kurum kimliği süreci ve işleyişi üzerine teorik ve uygulamalı

- bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 281-294.
- Gürkan, T. (1993). İlkokul öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile benlik kavramları arasındaki ilişki. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Izadinia, M. (2015). A closer look at the role of mentor teachers in shaping preservice teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education*, 52, 1-10.
- Izadinia, M. (2014). Teacher educators' identity: a review of literature. *European Journal of Teacher Education*, 37(4), 426-441.
- Kanter, F. (2015). Cengiz Aytmatov'un ilk öğretmen anlatısında değer aktarımı ve kimlik inşası. *International Journal Of Social Science*, 4, 101-107.
- Kathryn, A. L. (2013). *Identity development among pre-service teacher candidates*, (Unpublished Doctor Of Philosophy). Iowa State University, Department of Special Education: ABD.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet dönemindeki dal öğretmen yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2).
- Kvale, S. (1996). Interviews: An introduction qualitative research interviewing. London: SAGE, *The Interview Situation*, 7, 124-135
- Lamote, C., & Engels, N. (2010). The development of student teachers' professional identity. *European Journal of Teacher Education*, 33(1), 3-18.
- Lasky, S. (2005). A sociocultural approach to understanding teacher identity, agency and professional vulnerability in a context of secondary school reform. *Teaching and Teacher Education*, 21(8), 899-916.
- Levin-Goldberg, J. (2008). *The impact of a human rights education on student attitudes and behaviors* (Unpublished Doctoral Dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses Database. (UMI No. 3337672).
- Lim, H. W. (2011). Concept maps of Korean EFL student teachers' autobiographical reflections on their professional identity formation. *Teaching and Teacher Education*, 27(6), 969-981.
- Linkoln, Y. S., & Guba, G. (1985). *Naturalistic inquiry*. California: Sage Publication.
- Madden, L., & Wiebe E. N. (2013). Curriculum as experienced by students: How teacher

- identity shapes science notebook use. *Residence Science Education*, 43, 2567–2592.
- Marietjie, O., & Mariechen, P. (2015). A teacher's identity trajectory within a context of change. *South African Journal of Education*, 1(35), 2076-3433.
- Marsh, M. M. (2002). Examining the discourses that shape our teacher identities. *JSTOR Terms and Conditions Taylor & Francis, Ltd*, 4, 453 -469.
- Marsh, M. M. (2002). The shaping of Ms. Nicholi: the discursive fashioning of teacher identities. *Qualitative Studies In Education*, 15(3), 333 -347.
- Mayerly, D., & Benavides, D. (2013). How, the way student-teachers construct their identity at school. *A Colombian Journal for Teachers of English*, 20(1), 36-50.
- Maykut, P., & Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative research: A philosophic and practical guid*. London: The Falmer Press.
- Newberry, M. (2014). Teacher educator identity development of the nontraditional teacher educator. *Studying Teacher Education*, 10(2), 163–178.
- O'Connor, K. E. (2008). You choose to care: Teachers, emotions and professional identity. *Teaching and Teache Education*, 24(1), 117–126.
- Özan, B. M. ve Şener, G. (2013). Determination of perception level of primary school teachers on organizational identity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 93, 1131 – 1137.
- Özdemir, B. (2010). *Öğretmen kimliği: sınıf öğretmenleri üzerine sosyolojik bir çalışma (Malatya örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Pehlivan, H. (1992). *Öğretmen liselerinin öğretmen yetiştirmedeki yeri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Saratlı, E. (2007). *Okul deneyimi ı dersi uygulamasında ilköğretim fen bilgisi öğretmen adaylarına sunulan danışmanlık hizmetinin yeterliliği (Siirt ili örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

- Sayar, E. (2014). *Investigating efl teachers' and their students' conceptions of professional teacher identity through metaphor analysis*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Dil Eğitimi Enstitüsü: Bolu.
- Seban, D. (2015). Development of preservice identities: Learning from a multigrade classroom practicum context. *Journal of Education for Teaching*, 41(1), 19–36.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşdemir, H. (2016). *The perceptions of pre-service efl teachers on their professional identity formation throughout practice teaching*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Ulubey, Ö., Yıldırım K. ve Alpaslan M. (2018). Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programının öğretmen adaylarının öğretmen kimliği algısına etkisinin incelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(5), 48-55.
- Varış, F. (1973). Eğitimde program araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36, 166-174.
- Yaşar. M., Bilaloğlu, G.R. ve Karabay. A. (2009). Öğretmenlik kimliğinin oluşmasında etkili olan etkenlerin incelenmesi. *The International Congress of Education Research*, 1, 52-54.
- Yaşar, M., Bilaloğlu, G.R. ve Karabay, A. (2013). Şimdi ben öğretmen mi oldum: Öğretmenlik kimliğinin oluşmasında etkili olan etmenlere yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages*, 8(7), 269-282.
- Yavuz, C. (2010). *Teacher identity: an investigation of personal and professional experiences of Turkish EFL teachers*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Yeşilbursa, A. (2012). Using metaphor to explore the professional role identities of higher education english language instructors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 468 – 472.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Wang, X. (2014). Investigation on the professional identity of senior high school english teachers. *Journal of Language Teaching and Research*, 5(4), 769-774.
- Wilt, M. E. (2013). *Becoming a teacher in multiple voices: an exploration of teacher identity formation among teachers of students with autism spectrum disorder*, (Unpublished Doctor of Philosophy). University of South Florida, Department of Special Education: Florida.
- Zembylas, M. (2003). Interrogating teacher identity: Emotion, resistance, and self-formation. *Educational Theory*, 53(1), 107-127.

EKLER

Ek 1.Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği

Ek 2. Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu

Ek 3. Özgeçmiş

Ek 1.Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşturmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği

Sevgili öğretmen adayları;

Bu çalışma, siz değerli öğretmen adaylarının öğretmenlik kimliklerini geliştirmelerinde etkili olan etmenlerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu yüzden aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar, araştırma amacıyla kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Lütfen tüm soruları içtenlikle yanıtlayınız ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Katkılarınız ve samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Necdet AYKAÇ
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Y. Lisans Öğr. Gözde BACAKOĞLU
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın () Erkek ()
2. **Öğrenim görülen bölüm:** Sınıf Öğretmenliği () Okulöncesi Öğretmenliği ()

BÖLÜM 2: Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kimliğinin Oluşturmasını Etkileyen Etmenler Ölçeği	Hiç etkilemedi	Çok az etkiledi	Biraz etkiledi	Etkiledi	Çok etkiledi
<i>Gelecekte nasıl bir öğretmen olacağımı;</i>					
1. Ailemin beni öğretmenlik mesleğine yönlendirmesi					
2. Yakın arkadaşlarımla beni öğretmenlik mesleğine yönlendirmesi					
3. Akrabalarımın beni öğretmenlik mesleğine yönlendirmesi					
4. Yakın çevremde rol model aldığım öğretmenler					
5. İlkokul öğretmenime duyduğum hayranlık					
6. Ortaokul eğitimim sürecinde hayranlık duyduğum öğretmenler					
7. Lise eğitimim sürecinde hayranlık duyduğum öğretmenler					
8. Öğretmenlik uygulaması için gittiğim okuldaki öğretmenlerin birbiri ile olan dayanışması					
9. Uygulama yaptığım okuldaki öğrencilerle etkileşimim					
10. Uygulama yaptığım okuldaki yönetici davranışları					
11. Uygulama yaptığım okuldaki başarılı uygulama deneyimlerim					
12. Çocukları çok seviyor olmam					
13. Kişilik özelliklerime uygun bir meslek olduğuna inanmam					
14. Birilerine bir şey öğretmekten duyduğum haz					
15. Herkesten farklı bir öğretmen olmak istemem					
16. Sıcakkanlı birisi olmam					
17. Hoşgörülü olmam					
18. Sürekli öğrenme isteğim					
19. Öğretmenlerin gelir düzeyi					
20. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsü					
21. Öğretmenlik mesleğinin daha esnek çalışma koşulları					
22. Aileme daha fazla zaman ayırabilme olanağı					
23. Cinsiyetime uygun bir meslek olduğuna düşünmem					
24. Filmlerde gördüğüm öğretmen figürleri					
25. Okuduğum kitaplardaki öğretmen figürleri					

26. Sosyal medyadaki öğretmenlere yönelik haberler					
27. TV dizilerinde izlediğim öğretmen figürleri					
28. Gazetelerde okuduğum öğretmenlere yönelik haberler					

Ek 2. Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

BÖLÜM I

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

BÖLÜM II

1. Öğretmen kimliğinizi oluşturmanızda etkili olan etmenler nelerdir?
2. Okul deneyiminin öğretmen kimliğinizin üzerinde nasıl bir etki yaptığını düşünüyorsunuz?
3. Öğretmenlik kimliğini geliştirmelerinizde etkili olan faktörler öğretmenlik algınızı ne ölçüde etkiledi?
4. Kendinizde geliştirdiğiniz öğretmen kimliği doğrultusunda öğretmen yeterliliğine ne ölçüde sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz?
5. Lisans eğitimi boyunca kendinizde geliştirdiğiniz öğretmen kimliği doğrultusunda gelecekte nasıl bir öğretmen olacağınızı düşünüyorsunuz?
6. Profesyonel bir öğretmen kimliği geliştirmek için bir öğretmen nasıl yetiştirilmelidir?
7. Profesyonel bir öğretmen kimliğine sahip öğretmende olması gereken özellikler nelerdir?

Ek 3. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Gözde BACAĞOĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi: Marmaris, 28.06.1989

Eposta: gozdebacakoglu@gmail.com

Telefon: 05059761989

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise: Marmaris Sabancı Lisesi (2008)

Lisans: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği
Bölümü (2013)

YABANCI DİLLERİ

İngilizce

İŞ TECRÜBESİ

03.2015- 06.2015: Ula Atatürk İlkokulu, Özel Eğitim Öğretmeni

10.2016- 06.2017: Şehit Muhtar Mete Sertbaş Ortaokulu, Fen Bilgisi Öğretmeni